ФІНАНСОВО-ПРАВОВИЙ КОЛЕДЖ

Збірник матеріалів
науково-практичної студентської конференції
**«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВА ТА ЕКОНОМІКИ:
СУЧАСНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ»**

15 березня 2019 р.
м. Київ

УДК 34:33(08)
А 43

Рекомендовано до друку на засіданні Вченої ради
Фінансово-правового коледжу
(протокол № 12 від 22 квітня 2019 р.)

Редколегія випуску:

Губанова Тамара Олексіївна, доктор юридичних наук, заслужений юрист України, директор Фінансово-правового коледжу;

Савенкова Владислава Геннадіївна, кандидат юридичних наук, заступник директора з наукової роботи Фінансово-правового коледжу;

Черненко Олена Анатоліївна, кандидат юридичних наук, завідувач кафедри правознавства;

Лисенок Олексій Володимирович, доктор економічних наук, керівник групи забезпечення за спеціальністю 072 "Фінанси, банківська справа та страхування";

Мельник Вадим Владиславович, кандидат економічних наук, завідувач кафедри фінансів і кредиту.

Актуальні питання права та економіки: сучасність і перспективи розвитку: Збірник матеріалів науково-практичної студентської конференції. К.: Фінансово-правовий коледж, 2019. с.

ISBN 978-617-7777-45-7

До збірника ввійшли тези виступів учасників науково-практичної студентської конференції «**Актуальні питання права та економіки: сучасність і перспективи розвитку**», в яких висвітлюється широке коло актуальних проблем права та економіки.

Збірник рекомендований науковцям, викладачам, аспірантам та студентам юридичних та економічних факультетів, а також усім, хто цікавиться проблематикою сучасних наукових досліджень та удосконаленням національного законодавства.

Матеріали подано в авторській редакції учасників науково-практичної студентської конференції. Відповідальність за достовірність інформації несуть автори.

© Автори, 2019
© Фінансово-правовий коледж, 2019

ЗМІСТ

Агапов М. Ю.
ПРОБЛЕМИ ПРИЙНЯТТЯ СПАДЩИНИ НЕПОВНОЛІТНІМИ 7
Бабяк Д. С.
ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ УНР ТА УКРАЇНСЬКОЇ ДАЛЕКОСХІДНОЇ РЕСПУБЛІКИ 9
Бездень Л. А.
СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ 14
Бєляєва К. Д.
ЕВОЛЮЦІЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ЖІНКИ В КИЇВСЬКІЙ РУСІ 17
Бердичевський В. І.
ПРОБЛЕМИ ДОТРИМАННЯ ПРАВА ДИТИНИ НА ОСОБИСТУ НЕДОТОРКАННІСТЬ 24
Березній А. С.
ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА ЛЮДИНИ ЯК ЕЛЕМЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ 26
Боровська Я. В.
НОВОВВЕДЕННЯ У ДІЯЛЬНОСТІ ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ 29
Братиця А. О.
ПРАВО НА ОТРИМАННЯ ДИВІДЕНДІВ 33
Ватаманюк Б. Е.
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ЯК ЗНАРЯДДЯ ЗМІЦНЕННЯ ДЕРЖАВИ 35
Водяний М. І.
ОСОБЛИВОСТІ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ НЕЗАКОННИМИ РІШЕННЯМИ ОРГАНАМИ СУДОВОЇ ВЛАДИ 38
Гаврилей М. С.
НОРМАТИВНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ДЕТЕКТОРА БРЕХНІ В УКРАЇНІ 43
Герасичева В. В.
ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКОГО ПРАВА В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА 47
Грішина Т. В.
ІСТОРИКО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ЦУКРОВОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ, КІНЦЯ 19 -ПОЧАТКУ 20 СТОЛІТЬ 51

Д'яков М. О.
СИСТЕМА ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ: ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ 54
Дерій В. В.
ВІДВІД СУДДІ В ГОСПОДАРСЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ:
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ 58
Дерій В. В.
РЕКРУТИНГОВІ АГЕНТСТВА. 61
Довженко Б. М.
ДО ПОНЯТТЯ ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ . . 64
Єременко А. В.
АНАЛІЗ МАРКЕТИНГОВОЇ ПОЛІТИКИ APPLE 67
Єременко Р. В.
МАРКЕТИНГ В ТУРИЗМІ 71
Іваненко М. А.
БРЕНД СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ. 76
Ігнацевич Ю. Г.
ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОВНОВАЖЕНЬ РАХУНКОВОЇ ПАЛАТИ
У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ. 81
Іллічов Ю. Ю.
КОНЦЕПЦІЯ ЛЮДИНОЦЕНТРИЗМУ ЯК ІДЕЙНА ОСНОВА
ФУНКЦІОНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ 85
Кас'яненко В. М.
ДО ПРОБЛЕМИ ІСТОРИЧНОЇ ПАРАДИГМИ УКРАЇНСЬКОЇ ФОРМИ
ДЕРЖАВИ. 88
Качан Є. О.
ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ЖИТТЯ В УКРАЇНІ 95
Козуб О. С.
ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ОБОВ'ЯЗКУ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ
ЩОДО УТВЕРДЖЕННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ 98
Кононенко М. О.
ОСОБЛИВОСТІ ЦИВІЛЬНОЇ ДІЄЗДАТНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ
ОСІБ 100
Коршун О. А.
ПРОБЛЕМИ ПРИЙНЯТТЯ СПАДЩИНИ 103

Кравченко Н. О.
ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ 107
Логвин Н. В.
ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРОВЕДЕННЯ ПРИВАТИЗАЦІЇ В УКРАЇНІ 111
Лостік В. Ю.
ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ІНОЗЕМНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ 115
Лютий С. І.
ПРОБЛЕМИ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ЕВТАНАЗІЇ В УКРАЇНІ 118
Мигаль В. С.
ФОРМУВАННЯ ВІРТУАЛЬНОГО ПРОСТОРУ ПРОЕКТУ 122
Мусієнко М. А.
ДО ПРОБЛЕМИ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ КАНАБІСУ: УКРАЇНА ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД 126
Николишин-Купрадзе Х. Р.
ПРОБЛЕМИ СПАДКОВОГО ДОГОВОРУ 128
Нігалатій А. С.
ЩОДО ПРАВА СВІДКА ВІДМОВИТИСЯ ДАВАТИ ПОКАЗАННЯ 132
Нізомова К. С.
НОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ ТА КРАЇН ЄВРОПИ 138
Овсепян А. О.
ДО ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО ВИЗНАННЯ ГЕНОЦИДУ ВІРМЕН 1915 РОКУ У СВІТІ 142
Паримська М. М.
ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ В УКРАЇНІ 147
Пєвнєв М. Р.
ТЕХНОЛОГІЇ СУЧАСНОГО БАНКІНГУ 153
Пісоцька О. В.
ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ДІТЕЙ ВІД НАСИЛЬСТВА У СІМ'Ї 156
Пономарчук К. О.
МЕДІАЦІЯ В ТРУДОВОМУ ПРАВІ 159

Пономарчук Н. О.
ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО В УКРАЇНІ. 168
Процько М. І.
ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА
НА ДОСТУП ДО ПРАВОСУДДЯ В УКРАЇНІ 171
Серенков Д. Ю.
ДО ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЯКОСТІ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ У РОЗДРІБНІЙ ТОРГІВЛІ 175
Сичова К. Ю.
ПОЗИТИВНІ АСПЕКТИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПОГЛИБЛЕНОЇ
ТА ВСЕОХОПЛЮЮЧОЇ ЗОНИ ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ
МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ 178
Сікачина В. О.
НЕНАЛЕЖНЕ ВИКОНАННЯ ГОСПОДАРСЬКОГО ЗОБОВ'ЯЗАННЯ. . . 181
Удальцова В. С.
ПРОБЛЕМИ ПРИСУТНОСТІ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ
В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ 184
Федорова С. В.
АКТУАЛЬНЕ НАУКОВО-ПРАКТИЧНЕ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО
ПРАВА — ПІДЛІТКОВІ СИМУЛЯЦІЇ ТА ЇХ СУДОВО-МЕДИЧНА
ДІАГНОСТИКА 187
Холошня В. В.
РОЗВИТОК СФЕРИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ
ЯК ВАЖЛИВОГО ЕЛЕМЕНТА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ
СИСТЕМИ 191
Царегородцева С. М.
ПРАВО ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА НА МИРНІ ЗІБРАННЯ:
ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ 195
Чагаров С. С.
ВІЛЬНИЙ МАНДАТ І ЙОГО ПОШИРЕННЯ У СВІТІ 198

Агапов М. Ю.
студент 2 курсу
Фінансово-правовий коледж,
спеціальність «Право»

ПРОБЛЕМИ ПРИЙНЯТТЯ СПАДЩИНИ НЕПОВНОЛІТНІМИ

Спадкування — це перехід прав та обов'язків від фізичної особи, яка померла, до інших осіб. Спадкове правовідношення виникає у момент відкриття спадщини — день смерті спадкодавця або набрання законної сили рішенням суду про оголошення особи померлою, оскільки саме в цей момент виникає необхідність вирішення юридичної долі майна померлого (правонаступництва).

Проблеми із прийняттям спадщини неповнолітніми виникають у зв'язку з обсягом цивільної дієздатності, який вони мають. Малолітні особи володіють частковою, а неповнолітні — неповною цивільною дієздатністю. Обсяг прав, що належать малолітнім та неповнолітнім особам, передбачено Цивільним кодексом України. Зокрема, статтями 31 та 32 ЦК визначені ті дії, які вони вправі здійснювати самостійно, інші дії вчиняють від їхнього імені батьки чи інші законні представники [1].

Згідно ст. 1 Конвенції про права дитини, дитиною є кожна людська істота до досягнення нею 18-річного віку, якщо за законом, що застосовується до даної особи, вона не досягне повноліття раніше (наприклад, у разі реєстрації шлюбу фізичної особи, яка не досягла повноліття — з моменту реєстрації шлюбу; повна цивільна дієздатність може бути надана фізичній особі, яка досягла шістнадцяти років і працює за трудовим договором, а також неповнолітній особі, яка записана матір'ю або батьком дитини; після набрання законної сили рішенням суду про надання неповнолітній особі повної цивільної дієздатності) [2]. Українське законодавство містить аналогічні положення.

Чинний ЦК передбачає два способи прийняття спадщини (статті 1268 і 1269): прийняття спадщини шляхом постійного проживання разом із спадкодавцем на час відкриття спадщи-

ни (пасивний спосіб) і прийняття шляхом подання заяви до нотаріальної контори (активний спосіб).

Згідно ч. 4 ст. 1268 ЦК України малолітні та неповнолітні особи вважаються такими, що прийняли спадщину, якщо від їхнього імені не подано заяву про відмову від прийняття спадщини.

Можна виокремити типові проблеми при прийнятті спадщини неповнолітніми. Зокрема, коли між неповнолітнім та батьками може виникнути спір, стосовно прийняття спадщини. Статтею 1282 ЦК передбачено, що батьки (усиновлювачі) чи опікун можуть відмовитися від прийняття спадщини, належної малолітній особі, але зробити це можуть лише з письмового дозволу органу опіки та піклування. А неповнолітня особа (від 14 до 18 років) може відмовитися від прийняття своєї спадщини лише за згодою батьків (усиновлювачів) чи піклувальника, а також органу опіки та піклування). Це робиться для того, щоб недобросовісні законні представники не зловживали своїм правом не на користь неповнолітньої особи [5].

Інша типова ситуація, коли неповнолітній не бажає приймати спадщину, але його батьки мають протилежну думку і тим самим змушують неповнолітнього до дії, яка суперечить його волі. Щоправда, неповнолітній в силу свого віку та браку досвіду може не усвідомлювати у повній мірі користь та доцільність прийняття спадщини, що, у свою чергу, можуть оцінити дорослі особи, які представляють його інтереси.

У разі, якщо спадщина обтяжена боргами, її прийняття може не відповідати інтересам малолітньої або неповнолітньої особи, створювати проблеми майнового характеру. При цьому малолітні та неповнолітні особи не завжди можуть оцінити ситуацію відповідно без участі та допомоги дорослих представників.

З метою захисту прав неповнолітнього важливим є контроль органу опіки і піклування для забезпечення прав неповнолітнього. Згідно ст. 67 Закону «Про нотаріат», коли нотаріус видає на ім'я неповнолітнього спадкоємця Свідоцтво про право на спадщину, то він зобов'язаний повідомити про це органи опіки та піклування за місцем проживання неповнолітнього спадкоємця. Це робиться для охорони майнових інтересів дитини, контролю за цим та попередження зловживань у даній сфері [4].

Отже, правовідносини за участю малолітніх та неповнолітніх, а також норми, що регулюють їхнє правове становище, мають низку особливостей у сфері спадкування, що пов'язані з їхнім особливим статусом. Це зумовлює певні проблеми на практиці та викликає необхідність чіткої регламентації порядку прийняття спадщини та відмови від прийняття спадщини такою категорією осіб, відповідальності батьків та інших законних представників, а також держави у даній сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Цивільний кодекс України / Законодавство України. URL: https://zakon. rada. gov. ua/laws/show/435–15.
2. Конвенція про права дитини / Законодавство України. URL: https://zakon. rada. gov. ua/laws/show/995_021.
3. Сімейний кодекс України / Законодавство України URL: https://zakon. rada. gov. ua/laws/show/2947–14.
4. Юридичний блог Полтавської обласної бібліотеки для дітей ім. Панаса Мирного. URL: http://lawyerblog. odb. poltava. ua/2015/07/17/.
5. Оксанюк Н. Окремі аспекти прийняття спадщини неповнолітніми. Наталія Оксанюк. 2017. URL: http://yurradnik. com. ua/wp-content/uploads/2017/03/Oksanyuk. pdf.

Бабяк Д. С.
студент 1 курсу
Фінансово-правовий коледж,
спеціальність «Право»

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ УНР ТА УКРАЇНСЬКОЇ ДАЛЕКОСХІДНОЇ РЕСПУБЛІКИ

Існує вислів: «Історія здатна повторюватися», і на даному етапі розвитку Україна, як і 100 років тому, повинна боронити свій суверенітет. І від того, як добре організована влада, залежить і успіх в захисті суверенітету. УНР та Українська

Далекосхідна Республіка не змогли відстояти свій суверенітет. І причини криються у невдалій організації влади. Тому необхідно, щоб, порівнявши органи влади цих двох українських республік, наша держава зробила висновок і не повторила тих самих помилок.

Багато істориків досліджували органи влади УНР і серед них Терлюк І. Я [1], проте майже ніхто не досліджував органи влади Української Далекосхідної Республіки, тому інформації про їх склад та функції майже немає.

Оскільки порівняльні аналізи законодавчої і виконавчої влади цих двох республік не були здійснені, то завданням нашої роботи є зробити це та вказати на помилки попередників, щоб не зробити їх зараз.

Після Лютневої революції на території України активізувався національний рух: 4 березня 1917 р. була створена Українська Центральна Рада –представницький орган, а 15 червня 1917 р. — Генеральний Секретаріат — виконавчий орган. Тим часом на іншому краю світу, а саме, Далекому Сході, також активізувався український національний рух, бо після приєднання цього краю до Російської імперії у 60-х рр. XIX ст., сюди почали масово переселятися українці. У період з 1883 по 1916 рр., до Зеленого Клину переселилося 167.899 осіб, що складали 63,1 % усіх переселенців [1, с. 7]. Тож після Лютневої революції відбувся Перший Всеукраїнський з'їзд Далекого Сходу, вони вимагали від Тимчасового уряду надати їм автономію, проте він не хотів цього робити, тому українці вирішили негайно діяти. Вони створили Українську Далекосхідну Республіку, де вищим представницьким органом була Українська Далекосхідна Крайова Рада, а вищим виконавчим органом був Тимчасовий Далекосхідний Український Крайовий Комітет з червня 1917 р. А з 12 квітня був створений Український Далекосхідний Секретаріат [1, с. 17].

Почнемо з порівняння представницької гілки влади. Українська Далекосхідна Крайова Рада згідно з Конституцією національно-культурної автономії українства Далекого Сходу представляла собою «вищий автономний орган українців Далекого Сходу» та «вищий виборний орган самоврядування українського населення з усіх питань національно-громадсько-

го життя, а саме: законодавчого, керівничого та роз'яснюючого характеру». Вона мала керувати діяльністю Українських Окружних Рад –територіальні органи національного самоврядування, що об'єднували та координували діяльність українських організацій на терені певних округ, ще вони мали реєструвати українське населення та видавати відповідні посвідчення, а також виконували функцію консульських установ Української Держави. Вона також мала керувати діяльністю крайових українських організацій, турбуючись «поширенням національної та політичної свідомості, піднесенням освітнього та культурного рівня та матеріального добробуту серед трудящого населення та про захист інтересів українського населення на Далекому Сході перед крайовою та місцевою владою». В своїй діяльності Крайова Рада повинна була керуватися Постановами Українських Далекосхідних з'їздів, погоджуючи їх з «державними актами уряду та постановами законодавчих органів Сибіру та України» [1, с. 17]. Найважливіші питання обговорювалися на сесіях Української Далекосхідної Крайової Ради

Законодавча влада в УНР реалізовувалася Центральною Радою через Загальні збори (Велика рада) як колективну форму політико-правової діяльності УЦР та комітет (Мала рада) як виконавчий і законодавчий орган УЦР. Найважливіші питання також обговорювалися на сесіях. Оскільки перший місяць роботи «Великої» Ради засвідчив практичну неможливість вироблення і втілення в життя ефективного та гнучкого політичного курсу (за Д. Яневським, заважали надмірна чисельність членів Ради, мітинговий характер засідань, відсутність відповідного політичного, економічного та військового досвіду, брак необхідного освіт нього рівня значної частини її членів, необізнаність з основами парламентської процедури), то реальна законодавча робота зосереджувалася в руках Комітету [5, с.16–18].

До компетенції Комітету належало: скликання чергових загальних зборів УЦР, підготовка доповідей і матеріалів до них, внесення змін до складу Генерального секретаріату, вирішення всіх питань політичного, економічного та військового життя України у період між сесіями Центральної Ради з наступним затвердженням прийнятих документів у сесійному режимі.

Зрештою, V збори УЦР (червень 1917 р.) ухвалили, що на випадок розпуску Ради саме на Комітет покладалися «усі функції, що належать Центральній Раді».[2]

Що до виконавчої влади, то в Українській Далекосхідній Республіці вона були представлена у Тимчасовому Далекосхідному Українському Комітеті з червня 1917 р. До ІІІ Українського Далекосхідного з'їзду, який відбувся 12 квітня 1918 р, де було обрано Український Далекосхідний Секретаріат. Він був виконавчим органом Української Далекосхідньої Крайової Ради й мав виконувати її рішення та постанови Українських Далекосхідніх з'їздів, керуючи діяльністю далекосхідніх українських організацій та представляючи українське населення перед місцевою владою та іноземними представництвами, що перебували на той час на терені Далекого Сходу. Також він був відповідальним за створення армії.[3]

Вищим виконавчим органом на території УНР був Генеральний Секретаріат, на відміну від Далекосхідного Секретаріату, який формувався на Далекосхідних з'їздах, ГС мала формувати УЦР(Рішення про його утворення було затверджено на п'ятих загальних зборах УЦР)[5, с.15], він був їй повністю підзвітним. До обов'язків Генерального секретаріату входили справи організації, агітації, пропаганди, керівництво різноманітними громадсько-адміністративними закладами, демократизація місцевої і загальнодержавної адміністративної влади, тобто сільських, містечкових та волосних адміністративних органів, земських управ, міських дум, керівництво повітовими і губернськими комісарами. Реалізацію цих завдань здійснювала структура секретарства, яке складалося з відділів: адміністративно-політичного, у справам біженців та міграції, медично-санітарного (виконував функції охорони народного здоров'я), місцевих самоврядувань, демобілізаційного (створений у вересні 1917 р. з метою організованого проведення демобілізації), загальних справ (виконував функції вищого нагляду за місцями ув'язнення), виборчого бюро та деяких допоміжних підрозділів.[2]

Підсумовуючи варто відзначити, що через нетривалість існування цих двох республік їх органи влади не встигли реалізувати свій політичний потенціал. Органи влади в Укра-

їнській Далекосхідній Республіці більше займалися культурно-освітніми справами, ніж політичними, тому більш ефективними, на нашу думку, були органи влади в УНР. Також УДР була в невизначеному державному статусі: одночасно була автономна від Росії, але після жовтневої революції Росії фактично не визнана, а на її території розпоряджалися як і білі, так і червоні. Це було викликано тим, що на Далекому Сході були громадські організації та товариства, проте не було політичних партій [1].

Хоча, якщо зважити на те, що одразу ж після революції в Росії українці Далекого Сходу так швидко організувалися, то варто зазначити, що вони також перейшли до політичного етапу розвитку. Чому обидві республіки не зберегли власну державність? Через відсутність армії та невдалу міжнародну політику, і як наслідок –повну міжнародну ізольованість?! Це не були основні причини, а тільки похідні. Основна причина полягала в людях! Більшість українського народу не усвідомлювали важливість створення власної держави, а тому не сприймали її всерйоз, інколи вони навіть ставали на перешкоді політично активним громадянам. Зараз дуже важливо, щоб ми не повторили минулих помилок, тому все населення держави має як один організм будувати державу, бо тільки так нам вдасться зберегти шанс, який ми втратили сто років тому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Чорномаз В. А. Зелений Клин. Енциклопедичний довідник. Владивосток: Вид-во Далекосх. федерал. ун-ту, 2011. 288 с.
2. Терлюк І. Я. Історія держави і права України: Навчальний посібник. К.: Атіка, 2011. 944 с.
3. Тищик Б. Становлення Української державності на Далекому Сході у 1917–1922 рр. URL: www. narodnaosvita. kiev. ua.
4. Державні змагання українців на Далекому Сході в 1917–1920 рр. URL: http://zelenklyn. com. ua/ua/tsikave. php.
5. Українська Центральна рада: Документи і матеріали. У 2 т. — Т. 1: 4 березня — 9 грудня 1917 р. / Упорядн.: В. Ф. Верстюк (керівник) та ін. НАН України. Інститут

історії України. Центральний державний архів вищих органів влади і управління України. К.: Наук. думка, 1996. 590 с.

Бездень Л. А.
студентка 2 курсу
Фінансово-правовий коледж,
спеціальність «Право»

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Сучасний стан економіки України являє собою нескінченну кризу, характерними рисами якої є нестабільний курс валют, різке падіння платоспроможності населення, зниження попиту на українську продукцію на зовнішніх та внутрішніх ринках. Виникає необхідність нових шляхів і введення підприємницької діяльності, яка зможе повноцінно функціонувати у нестабільних умовах зовнішньої середи. Українська економіка змушена долати наслідки планово-розподільної системи господарювання, її структурні деформації, затратний механізм ціноутворення та неконкурентоспроможність [1].

У роботах багатьох авторів у міжнародній та вітчизняній науковій літературі, зокрема, О. Амоши [2], В. Антонюка [2], А. Бурда, Б. Буркинського, Л. Гринів, В. Данілова-Даніл'яна, Л. Мельника, В. Трегобчука, Ю. Туниці, В. Шевчука та ін., визначено чинники впровадження сталого розвитку промислових підприємств з тріади його складових: економічної, соціальної та екологічної. Віддаючи належне внеску вітчизняних дослідників у розкриття сутності поняття «сталий розвиток», конкретизації його складових і шляхів забезпечення, необхідно відзначити, що особливий науковий інтерес в нових (з часів проголошення незалежності країни) умовах втрати частини економічного потенціалу (після збройного конфлікту на Сході держави і анексії Криму) становить питання визнання сучас-

них перешкод в забезпеченні сталого розвитку підприємств і пошуку напрямків їх подолання.

Варто зазначити, що на момент проголошення незалежності Україна володіла всім необхідним для перетворення у високорозвинену державу — значними обсягами природних ресурсів стратегічного характеру (уран, титанова губка, кольорові і лужні метали, залізна руда, вугілля та інші), потужним науковим і виробничим потенціалом, високоякісними трудовими ресурсами. Тим не менш, протягом останніх двадцяти п'яти років економічний розвиток України мав спадаючий характер і показник ВВП країни зменшився більше, ніж на третину, порівняно з 1990 роком.

На забезпечення сталого розвитку держави негативно вплинули три масштабні економічні кризи за період незалежності України: перша економічна криза 1991–2000 рр., коли глибина падіння економіки була однією з найбільших (більша глибина спаду спостерігалась тільки в Молдові), друга 2008–2010 рр., що була викликана першою фазою глобальної світової фінансово-економічної кризи 2008–2010 рр., її вплив на країну багаторазово підсилився непропорційно високою часткою сировинної структури промисловості, високим рівнем зносу основних засобів та величезним техніко-технологічним відставанням в цілому, третя надзвичайно глибока соціально-економічна криза, що розпочалася в 2013 році, виникла внаслідок складного економічного та політичного стану в країні, критичного загострення протистояння політиків старої і нової хвиль, яке набрало форму революційних подій, втручання зовнішніх сил у внутрішні справи держави, що призвело до втрати частини її території, виникнення військового конфлікту на Сході України, продовжується донині й демонструє всі ознаки системної кризи — кризи базових відносин у соціально-економічній та політико-правовій сферах, на яких будувалася діюча модель розвитку країни[3, с. 10, с. 179;4;5].

Сьогодні через нестабільну військово-політичну та економічну ситуацію в країні, військову агресію на Сході України стан економіки України перебуває в набагато гіршому стані, ніж була напередодні світової економічної кризи 2008–2009 років (валовий внутрішній продукт у 2015-му становив лише

80 % показника до кризового 2007-го), вкраїні триває затяжне й суттєве падіння промислового виробництва (зменшилося на третину, в 2015-му його обсяг становив загалом по країні лише 66,6 % рівня 2007-го): у 2015 році в Україні найбільше падіння мало місце у металургії (–16,1 %), машинобудуванні(–14,1 %) та у хімічній галузі (–15,2 %);

З вищесказаного можна зробити такий висновок: проведена оцінка існуючого стану структури та динаміки основних показників національної економіки, визначення викликів, які сьогодні постали перед країною, дозволяє означити напрями відродження економічного потенціалу підприємств завдяки: — державній підтримці нової промислової політики, яка була б націлена на здійснення стратегії індустріалізації економіки, створення сприятливих пільгових умов для індустріальних парків, високотехнологічних інноваційних кластерів, що відповідають найкращому світовому досвіду для виготовлення конкурентоспроможної на внутрішньому, європейському та міжнародних ринках кінцевої продукції високого ступеня переробки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Економіка України в умовах незалежності. URL: hpp:// www. into-library. com. ua/books-text-8552. html.
2. Сталий розвиток промислового регіону: соціальні аспекти: монографія/ [Новікова О. Ф., Амоша О. І., Антонюк В. П. та ін.] // НАН України, Ін-т економіки промисловості. — Донецьк, 2012. — 534 с.
3. Форсайт та побудова стратегії соціально-економічного розвитку України на середньо-строковому (до 2020 року) і довгостроковому (до 2030 року) часових горизонтах / наук. керівник проекту акад. НАН України М. З. Згуровський — Київ: НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського», Видво «Політехніка», 2016. — 184 с. URL: http://wdc. org. ua/ sites/default/files/WDC–IASA-FORESIGHT2016. pdf.

Бєляєва К. Д.
студентка 1 курсу
Фінансово-правовий коледж,
спеціальність «Право»

ЕВОЛЮЦІЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ЖІНКИ В КИЇВСЬКІЙ РУСІ

З найдавніших часів права жінок та гендерна рівність є однією з найскладніших проблем, що на сучасному етапі законотворчості багатьох країн не є до кінця вирішеними та залишаються актуальними. Вивчення та розуміння цього питання дає змогу створити уявний зв'язок між минулим і сьогоденням, зрозуміти основи ментальності українців. Історично права української жінки трансформувалися в залежності від норм, традицій і звичаїв держави, громадянином якої вона була.

Метою нашого дослідження є визначення еволюції правового становища жінки в Київській Русі відповідно до норм «Руської правди». Ці питання ставали об'єктом дослідження багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених. Принагідно варто зауважити, що більшість представників російської історичної школи відзначають, що жінка у Київській Русі мала залежний правовий статус. Серед таких дослідників: В. Шишкіна, А. Мінжуренко та інші. Вітчизняні історики менш радикальні у своїх висновках, вважаючи, що становище жінки мало характер рівноправності, що була трансформована з норм звичаєвого права дохристиянського періоду. До таких дослідників варто віднести Н. Аніщук [1], В. Кравець [7] тощо.

Правовий статус жінки формувався у традиційній звичаєво-правовій культурі українців упродовж багатьох століть. Народні традиції та звичаї, як юридичні, так і морально-етичні, були основним джерелом формування правової системи давньоруської держави, у контексті якої сформувались окремі важливі норми стосовно прав та обов'язків жінок.

Так, у дохристиянські часи в основі шлюбу часто були політичні вигоди правлячої верхівки. Поширеним також було багатоженство (полігамія), пов'язане з уявленням про жінку,

як про власність, яка може бути продана батьками і куплена чоловіком. В цей період шлюб регулювався звичаєвим правом та язичницькими обрядами й розглядався, як звичайна майнова угода, що вільно укладалася й розривалася. Відносини між чоловіком і жінкою (дружиною) будувалися на залежності жінки від чоловіка, як особистій, так і майновій. Навіть придане, яке давалося за нареченою її батьком, не могло змінити це залежне становище дружини від чоловіка і дати їй право на рівність з ним у сімейних справах. При викраденні нареченої вона ставала власністю чоловіка і відношення до неї було, як до майна [9]. Отже, у шлюбно-сімейному праві того часу статус жінки був залежний, але вона отримала певні майнові права.

Вже на ранніх етапах історії Київської Русі, зокрема, в угоді 912 року князя Олега з візантійськими імператорами Левом і Олександром, у статті, що стосувалася різних злочинів, відзначалося: «…якщо ж утече той, хто вчинив убивство, (і) якщо він є імущим, то (ту) частину (майна) його, котра його буде по закону, хай візьме родич убитого; але й жона убивці хай має стільки, скільки належить (їй) по закону» [13]. Це перша, однак надзичайно важлива, згадка про майнові права жінки в пам'ятках давньоруської юридичної літератури. Тобто, в угоді між Руссю та Візантією затверджено право жінки зберегти за собою частину спільного з чоловіком майна навіть у тому випадку, якщо чоловік учинив вбивство.

Суттєво вплинуло на покращення правового положення жінки прийняття християнства, що супроводжувалось гуманізацією усіх сфер життя. У Київській Русі після прийняття християнства взаємини між чоловіком і дружиною здійснювалися на принципах рівноправності, духовності, гуманізму і справедливості. Правове становище жінки в сім'ї було, як для того часу, на високому рівні, її права охороняла держава. Матір за правом Русі мала набагато вищий правовий статус, ніж за римським і старогрецьким правом. У Київській Русі жінка була наділена цивільною дієздатністю. Це відрізняло її від жінки часів язичництва, що не мала майнових прав [9].

Серед юридичних статутів, які передували оформленню Руської правди, важливе місце належить «уставу святого князя Володимира, крестившего руськую землю, о церковних судех»,

оскільки в ньому йдеться про запровадження канонічного права і визначається юрисдикція церковних судів, до якої належать шлюбні відносини. Устав князя Володимира мав чітке ідеологічне призначення, що полягало у християнізації сфери шлюбно-сімейних відносин. Окрім спрямованості проти різних проявів язичницьких звичаїв у шлюбно-сімейному житті, «Устав Володимира» зобов'язував церковні суди розв'язувати родинні суперечки між чоловіком і жінкою, захищав не тільки батька — голову родини, а й матір — у разі побиття, образи словом [14].

Заборони на викрадення жінки, полігамію, штрафи за образу (вчинення сорому), насильство над нею тощо свідчать, що вже в ранніх юридичних документах Давньоруської держави честь і гідність жінки здобули правовий захист [14].

Отже, статус особи в період Київської Русі визначався тогочасними правовими звичаями, які частково лягли в основу перших руських нормативно-правових актів. Але особливо цікавим є правовий статус руської жінки відповідно до «Руської правди», який показує прогресивність правової культури того часу.

Найважливішим писемним правовим кодексом Київської Русі була «Руська Правда», котра «увібрала в себе основний пласт та структуру звичаєвого права попередньої доби» [15].

Вперше в європейській правничій практиці «Руська правда» виявила турботу про жінку і про матір. Ставлячи перед собою завдання охорони материнства, таким чином, право безпосередньо сприяло запобіганню сирітства. Можна стверджувати, що саме з тих пір почала формуватися державна політика стосовно сирітства.

Характерною особливістю давньоруського права було те, що воно забезпечувало досить широкі майнові права жінки [10].

В «Руській правді» мати-вдова мала широку свободу розпоряджатися своїм майном, а батько був зобов'язаний поділити своє майно поміж синами, у бояр — ще й дочками, тому що майно матері було її власне, неродове, як батька, вона могла віддати його кому хотіла зі своїх дітей [10].

Як опікунка, мати не несла жодної відповідальності за втрати; навіть у випадку, коли діти не хотіли коритися мате-

рі — право брало її в оборону: «дітям волі не давати». Від неї залежало, коли розділити синів. Після розділу майна вона діставала свою спадкову частину (крім того, що мала власну — як посаг). Тільки в тому разі, коли вдова хотіла знову одружитися, дітям давали опікуна, який повинен був по закінченню опіки, повертати все майно і поповнити втрати, якщо вони були [10].

Таким чином, у «Руській Правді» беззастережним визнається право вдови на частину спадщини, а також на майно, яке виділив їй чоловік за життя; обумовлюється право незаміжніх дочок вільного селянина-смерда на частину спадку після смерті батька (решту спадку одержував князь), право дочок бояр і дружинників на весь спадок (якщо синів не залишилося) тощо.

Вбивство жінки каралося однаково, як убивство чоловіка. Так, у 88 статті, зокрема, відзначається: «якщо хтось уб'є вільну жінку, то підлягає такому ж суду, як і вбивця вільного чоловіка» [13]. Спираючись на цю норму, І. Патрило у праці «Вплив християнства на українське законодавство» робить висновок, що чоловік і жінка були рівноправними перед законом [17]. Проте існують інші точки зору щодо відповідальності за вбивство жінки.

Наведені статті «Руської правди» свідчать, яке велике місце в родині належало дружині, матері і як охороняла її права держава. Взагалі, становище жінки-дружини, матері по праву було набагато вищим, ніж за римським та старогерманським правом, за яких жінка, дочка, дружина, мати — завжди потребувала опікуна й визнавалася все життя «не правосильною» [10].

Навпаки, в Київській Русі жінка за життя чоловіка зберігала своє окреме майно, яке після його смерті не входило до спільної спадщини, а вона сама ставала повноправною головою родини [16].

Згідно з прийнятим князем Ярославом Мудрим Уставом сфера сімейно-шлюбних відносин підлягала церковним судам. У розширеній редакції Уставу князя Ярослава Мудрого про церковні суди, котрий значно розширював і деталізував Устав князя Володимира, вміщено ряд статтей, що встановлюють відповідальність і штрафні санкції за образу жінки

(«за сором»), фізичне й моральне насильство, посягання на жіночу честь [14].

В той же час, Церковний устав Ярослава (XI століття) визначав покарання для жінок. Вищою мірою покарання було відправлення в монастир, яке здійснювалося за вбивство позашлюбної дитини, повторний шлюб, якщо перший був в силі, вступ в зв'язки з іудеями або мусульманами. До менших покарань належали: грошовий штраф чи обов'язкове побиття чоловіком [1]. Зокрема, 40 і 41 статті передбачають штраф за побиття жінкою чоловіка й за побиття чоловіком чужої дружини. Водночас, не йдеться про штрафні санкції в разі побиття чоловіком власної дружини, отже, побиття власної дружини вважалося нормальним [14].

В Уставі Ярослава виявляється терпимим ставлення до розлучення. Церковний суд розлучав подружжя, якщо дружина без відома і згоди чоловіка вільно спілкувалася з чужими людьми, брала участь у язичницьких ігрищах, які церква засуджувала й намагалася викоренити. Обмежуючи роль жінки в релігійному житті шляхом заборон язичницьких обрядів на честь жіночих божеств язичницького пантеону, православна церква водночас сприяла зміцненню статуту сім'ї. Значна кількість статей Уставу Ярослава спрямована на врегулювання шлюбно-сімейних відносин з християнськими канонами. Запроваджувалися покарання за багатоженство, адюльтер, інцест, унормовувались навіть інтимні стосунки, зокрема, сурово каралися інтимні стосунки з представниками духовенства, черницями тощо [14].

Запровадження християнства та законодавче унормування інституту сім'ї сприяло піднесенню статусу жінки в Київській Русі, її емансипації в патріархальному феодальному суспільстві, прищепленню соціальних, правових і моральних аспектів християнства.

«Руська Правда», Устав князя Ярослава про церковні суди (у розширенній редакції) та інші юридичні кодекси й документи часів Київської Русі не лише визначають права жінок, а й слугують своєрідними характеристиками тогочасного жіноцтва, до певної міри розкривають риси його вдачі, вказують на традиційну міру свободи.

З середини X століття історія дає приклади високого положення жінки в суспільстві України: жінки висилали своїх послів підписувати договори з греками, володіли маєтками, містами, нарешті правління Ольги протягом близько 20 років — все це свідчить про рівноправність жінок з чоловіками. Далі бачимо дочку Володимира — Предславу, яка повідомила листом Ярослава про захоплення влади Святополком; Анну Ярославну на престолі Франції, що дивувала католицький світ своїми чеснотами; культурних жінок, що дбали про освіту людства, як Янка Всеволодівна, Єфросинія Полоцька, що влаштовувала школи; Єфросину Чернігівську, що вивчала філософію, риторику й мала освіту «не гіршу за атенську» [10]. Можна наводити ще багато свідчень про активну позицію жінки в той час, але такій практиці сприяло право Київської Русі.

Дослідивши це питання, ми вбачаємо, що в сфері цивільного права у «Руській Правді» та Статуті Ярослава Мудрого існують досить прогресивні норми, адже на законодавчому рівні вперше було закріплено рівноправність чоловіка і жінки у майнових та зобов'язальних відносинах. Проте в галузі шлюбно-сімейного та кримінального права часто права жінок обмежувалися. Я дослідила, що відповідно до тогочасних норм українська жінка була дієздатною та деліктоздатною, і могла самостійно укладати і цивільно-правові договори та виступати як спадкоємець, так і спадкодавець. Наслідком цивільної рівноправності дружини стало надання їй права власності. Безумовно, це є одним з прогресивних рис законодавства Київської Русі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Аніщук Н. В. Правове становище жінок за давньоруським законодавством. *Актуальні проблеми держави і права*, 2003. Вип. 21. С. 120–124. URL: http://www. apdp. in. ua/ v21/24. pdf.
2. Вілкул Т. П. «Руська правда». Енциклопедія історії України. Наукова думка. т. 9, 2012. С. 391–392.
3. Гавриленко О. А. Київська Русь: політико-правовий нарис / О. А. Гавриленко, С. Д. Колесніков, І. А. Логвиненко. Харків, 1999. 72 с.

4. Грушевський М. С. Історія України-Руси: у 10 т. Київ, 1993. т. 1–2.
5. Довідник історії України. Київ. «Генеза». 2001р.
6. Лащенко Р. М. Лекції по історії українського права. Київ: Україна, 1998. С. 340–345.
7. Кравець В. Становище української жінки та жіночої освіти в період з IX по XVII століття. Українознавчий альманах. Вип. 6, 2011. С. 33–38. URL: http://uaznavstvo.univ. kiev. ua/ua/Almanac/Almanac%2006/kravec. pdf.
8. Остапенко П. В. Усі видатні постаті історії України. Харків: «Торсінг плюс», 2007. С. 31–37.
9. Походзіло Ю. М., Силенок К. П. Еволюція правового регулювання шлюбно-сімейних відносин на українських землях X — XIX століттях. *Теорія і практика правознавства*. Вип. 2 (8), 2015. С. 1–18. URL: http: tipp_2015_2_4. pdf.
10. Полонська-Василенко Н. Історія України т. 1. Київ: «Либідь», 1992. С. 223–228; 253–254.
11. Правда Руська Ярослава Мудрого: початок законодавства Київської Русі. Навчальний посібник НЮАУ ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2014. С. 320–326.
12. Усенко І. Б. «Руська правда». Юридична енциклопедія т. 5. Київ, 2003 с. 392–394.
13. Заруба В. М. Держава і право Київської та Галицько-Волинської Русі: кінець VIII — початок XIV ст. Київ, 2007. С. 128.
14. Щербинін С. В. «Жіноче право» у контексті давньоруської звичаєво-правової культури. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*: 2013. № 3. С. 110–114
15. Пономарьов А. Звичаєве право і правові уявлення. Українці: Історико-етнографічна монографія. Опішне, 1999. С. 352–357.
16. Іларіон Митрополит. Дохристиянські вірування українського народу. Київ: Обереги, 1992. С. 422.
17. Патрило І. Вплив християнства на українське законодавство. *Релігія в житті українського народу*: зб. мат. наук. Конференції у Ракка ді Папа. М.: Ракка ді Папа, 1996.

Бердичевський В. І.
студент 2 курсу
Фінансово-правовий коледж,
спеціальність «Право»

ПРОБЛЕМИ ДОТРИМАННЯ ПРАВА ДИТИНИ НА ОСОБИСТУ НЕДОТОРКАННІСТЬ

Кожна дитина в Україні має свої особисті права. Право на особисту недоторканність не є виключенням. Багато дітей не можуть захистити свої права, оскільки вони про них навіть не знають. Конвенція про права дитини визначає дитину як людську істоту, що не досягла віку вісімнадцяти років. Головна проблема насильства над дітьми та порушення їхніх прав — це незнання дорослими цих прав, нехтування ними, але головніше — замовчування проблеми і байдужість [1].

Відповідно до Сімейного Кодексу України батькам забороняється застосовувати фізичні покарання дітей, а також інші покарання, які принижують людську гідність дитини. Так, згідно ст. 150 Сімейного кодексу України батьки зобов'язані піклуватися про здоров'я дитини, її фізичний, духовний та моральний розвиток. Батьки зобов'язані поважати дитину. Забороняються будь-які види експлуатації батьками своєї дитини та фізичні покарання дитини, застосування ними інших видів покарань, які принижують людську гідність дитини. Водночас, Сімейний кодекс не містить процесуальних норм, які давали б можливість застосовувати цю статтю [2].

У Кримінальному кодексі передбачені статті щодо притягнення до відповідальності батьків за незаконні дії по відношенню до власних дітей (ст. 167 — зловживання опікунськими правами, умисне вбивство дітей — ст. 115, 116; доведення дітей до самогубства — ст. 120; нанесення тілесних ушкоджень — ст. 121–125; побої і мордування — ст. 126) [3]. Але на практиці такі норми практично не працюють. Лише найжорстокіші випадки стають відомими громадськості та потрапляють до уваги правоохоронних органів.

Діти, права яких порушуються, не мають доступу до незалежних джерел надання консультаційної допомоги та захисту. Існує менше вірогідності, що їх слухатимуть, як дорослих, у разі подання ними скарг. Уразливість дітей є абсолютною у сфері громадянських та політичних прав, які часто не визнаються [4].

У США, як і в Україні, діє Конвенція про права дитини. Однак, на відміну від ситуації в Україні, там закон розуміється інакше. Згідно Конституції США дитина може подати до суду на батьків за погане поводження або відсутність забезпечення належних умов. Натхненні своїми правами, діти звертаються до судових органів, після чого порушуються тривалі справи [5].

Отже, питання захисту права дитини на особисту недоторканність в Україні не є вирішеним. Потрібно ще багато працювати над тим, щоб права дитини чітко захищалися державними органами і щоб самі діти не боялися захищати свої особисті права, як це роблять у країнах з розвиненим законодавством.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конвенція про права дитини /Законодавство України. URL: https://zakon. rada. gov. ua/laws/show/995_021.
2. Сімейний кодекс України / Законодавство України. URL: https://zakon. rada. gov. ua/laws/show/2947–14.
3. Кримінальний кодекс України / Законодавство України. URL: https://zakon. rada. gov. ua/laws/show/2341–14.
4. Зарубіжний досвід формування та реалізації державної політики щодо захисту прав дітей: роль інституту омбудсмана у справах дітей / Вісник НАДУ. URL: http://nbuv. gov. ua/UJRN/Vnadu_2012_4_28.
5. Права дитини в Україні. URL: http://yaremche. org/files/pages/files/prava_ditini_v_ukrayini. pdf.

Березній А. С.
студентка 4 курсу
Фінансово-правовий коледж,
спеціальність «Право»

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА ЛЮДИНИ ЯК ЕЛЕМЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Відповідно до ч. 1 ст. 3 Конституції України, людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Необхідно зазначити, що в європейському співтоваристві приділяють особливу увагу інформаційній безпеці [1, с. 14]. В її контексті розглядають інформаційну безпеку людини, оскільки вона є елементом національної інформаційної безпеки, про наявність якого лише згадується. Однак, концепція безпеки людини покликана утвердити думку про те, що «кінцевим бенефіціаром безпеки є швидше людина, а не держава; і що для людини насправді важливо бути захищеною у щоденному житті, мати засоби для існування та зберегти свою гідність» [2, с. 72].

Відповідно до ч. 1 ст. 5 Закону України «Про захист суспільної моралі», завданням державної політики є створення необхідних правових, економічних та організаційних умов, які сприяють реалізації права на інформаційний простір, вільний від матеріалів, що становлять загрозу фізичному, інтелектуальному, морально-психологічному стану населення.

Слід зазначити, що для вирішення проблеми створення єдиного інформаційного простору необхідно розробити такі економіко-правові засади: законодавчі і нормативні акти, що визначають права й обов'язки юридичних і фізичних осіб щодо формування та використання інформаційних ресурсів, засобів їх обробки і доставки; економічні регулятори, які забезпечували б стимулювання активного формування і використання інформаційних ресурсів.

Саме належне законодавче регулювання має охороняти три компоненти: фізичний, інтелектуальний та морально-пси-

хологічний стан населення, яким може бути завдана шкода в результаті наявності певних інформаційних небезпек, загроз чи впливів у сфері суспільної моралі.

Відповідно до ст. 2 Декларації прав людини і громадянина 1789 року, метою кожного політичного об'єднання є збереження природних і невід'ємних прав людини. Такими є свобода, власність, безпека і спротив пригнобленню. Таким чином, безпеку виділяють одним із об'єктів, котрий має бути поставлений під охорону держави в особі політичних сил. Зазначимо також, в змісті Загальної декларації прав людини 1948 року передбачено, що дотримання права на безпеку є підґрунтям для належної реалізації прав людини як невід'ємної складової загальних прав людини.

Резолюція A/RES/66/290, прийнята Генеральною Асамблеєю 10 вересня 2012 р. визначила, що безпека людини заснована на національній відповідальності. Оскільки політичні, економічні, соціальні та культурні умови безпеки людини істотно різняться на міжнародному та національному рівнях, безпеку людини зміцнює національні рішення, які сумісні з місцевими реаліями. Таким чином, станом на момент прийняття цього документа було усвідомлено мінливість поняття «безпека людини» у світі в цілому. З урахуванням цього та ряду нових інформаційних загроз виокремлення безпеки людини в інформаційному просторі потребує особливої уваги.

Більше того, загрози, що зароджуються у кіберпросторі, можуть матеріалізуватись — переноситись до реального життя і трансформуватись, наприклад, у збройні конфлікти [3, с. 43]. В цьому аспекті пропонуємо звернутися до теорії поколінь прав людини, котрі розвиваються відповідно до появи кардинально нового етапу розвитку людства. Так, зараз в результаті колосального розвитку науки і техніки особливо в частині ІКТ, активно обговорюється питання становлення четвертого покоління прав людини. Так, до четвертого покоління прав зараховують лише інформаційні права та технології. Однак, деякі науковці вважають, що до прав четвертого покоління належать усі права, що виникли внаслідок наукового прогресу, розвитку моралі, а саме: всі

так звані «соматичні права», в тому числі інформаційні права [6, с. 215]. Безпека людини і права людини є тісно пов'язаними. Вони базуються на забезпеченні прав людини, а також враховують права людини, в тому числі право на розвиток і право на мир. [3, с. 17]

Справді надійна безпека для всіх людей може бути досягнута лише через усунення причин створення загроз для людини, її прав і свобод. Тільки в умовах демократичної, соціальної, правової держави людина знаходить безпеку від тиранії, гноблення, свавілля, беззаконня, безправ'я, насильства тощо. Тому право людини на безпеку — це комплексне, узагальнююче, інтегральне право, право на такий правопорядок, за умов якого забезпечуються (гарантуються, охороняються і захищаються) права і свободи людини. Забезпечення безпеки людини (гарантування, охорона і захист прав і свобод людини) — головна функція, мета і обов'язок держави Україна, всіх гілок влади, всіх ланок державного механізму. Держава є основним суб'єктом забезпечення безпеки людини. Саме людина, її права і свободи є головним об'єктом національної безпеки. У широкому значенні безпека людини охоплює всі види безпеки: біологічну фізичну психологічну, духовну, екологічну економічну, майнову, соціальну, природну, технічну, політичну, інформаційну тощо. Інформаційна безпека — це стан захищеності людини, суспільства від будь-яких негараздів, спричинених дією саме інформаційних чинників під час перебігу інформаційних процесів або ж у їх результаті. Шляхи досягнення інформаційної безпеки пов'язані з відверненням та запобіганням ряду інформаційних ситуацій негативного характеру, наприклад, таких як: — неправильне розуміння наявної інформації; — несвоєчасне її отримання (із запізненням); — неповнота інформації, проникнення до інформаційної системи (або мережі) дезінформації; — зловживання конфіденційністю тощо [7].

Отже, вважаємо, що визначення права людини на безпечне інформаційне середовище як одного з прав має нагальну потребу в закріпленні на законодавчому рівні та її виокремлення з комплексу національної безпеки з метою їх подальшого нормативно правового забезпечення[8].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Alkire S. A Conceptual Framework for Human Security. CRISE Working Paper 2. London: University of Oxford, 2003. 52 p 2. Oberleitner G. The OSCE and human security. Security and Human Rights. Volume 19. 2008. Issue 1. P. 64–72.
2. Маляренко Т. Безпека людини у мінливому світі: монографія. Донецьк: ТОВ «Східний видавничий дім», 2013. 200 с.
3. Резолюции 66-й сессии (2011–2012 годы). URL: http:// www. un. org/ru/ga/66/docs/66res3. shtml (дата звернення: 12.02.2018).
4. Головистикова А. Н. Права человека: учеб. / А. Н. Головистикова. — М.: Эксмо, 2008. — 327 с.
5. Барабаш О. О. Четверте покоління прав людини: загальнотеоретична характеристика / О. О. Барабаш // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки. — 2016. — № 837. — С. 213–217.
6. Тихий В. П. Безпека людини — головний обєкт національної безпеки України. URL: http://oaji. net/ articles/2017/690–1507117650. pdf.
7. Головко О. М. Четверте покоління прав людини: безпековий аспект URL: http://ir. stu. cn. ua/bitstream/handle/ 123456789/16298/%D1%. pdf?sequence=1&isAllowed=y

Боровська Я. В.
студентка 3 курсу
Фінансово-правовий коледж,
спеціальність «Право»

НОВОВВЕДЕННЯ У ДІЯЛЬНОСТІ ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

Нещодавно, 06.02. 2018 року було прийнято Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», який визначає правовий статус товариств з обмеженою відповідальністю та товариств з додатковою відповідальністю, порядок їх створення, діяльності та припинення, права та обов'язки їх учасників.

До вступу в силу згаданого закону правове регулювання ТОВ здійснювалось низкою нормативно-правових актів, серед яких Господарський кодекс України, Цивільний кодекс України та Закон України «Про господарські товариства». Новий Закон було прийнято для того щоб запозичити міжнародну практику щодо правового регулювання ТОВ та покращити правове регулювання діяльності такого виду товариства.

Законом встановлено вимоги щодо змісту статуту ТОВ. Так, стаття 11 передбачає, що в статуті зазначаються відомості про:

1) повне та скорочене (за наявності) найменування товариства;
2) органи управління товариством, їх компетенцію, порядок прийняття ними рішень;
3) порядок вступу до товариства та виходу з нього.

Усі інші відомості мають бути зазначені в статуті ТОВ за бажанням його учасників На відміну від Закону, ст. 82 ГКУ зобов'язує учасників включити до статуту відомості про: предмет і цілі його діяльності, склад засновників та учасників, склад і компетенцію органів товариства та порядок прийняття ними рішень, включаючи перелік питань, з яких необхідна одностайність або кваліфікована більшість голосів, відомості про розмір часток кожного з учасників, розмір, склад та порядок внесення ними вкладів, інші відомості, передбачені статтею 57 ГК України, серед яких розподілу прибутків та збитків, умови його реорганізації та ліквідації тощо.

Також є розбіжності стосовно статутного капіталу ТОВ. Відповідно до ч. 3 ст. 80 ГКУ статутний капітал ТОВ має бути поділений на частки, розмір яких визначається установчими документами. І практика йшла тим шляхом, що частки завжди вимірювалися відсотками.

Відповідно до ст. 12 Закону розмір статутного капіталу ТОВ має складатися з номінальної вартості часток його учасників, виражених у національній валюті України, тобто у гривнях, а не у відсотках. Визначення часток у відсотках Закон дозволяє, проте називає його додатковим, що носить диспозитивний характер. Тобто без відсотків можна обійтися, і це буде правомірно.

У разі колізії між нормою ГКУ та Закону, схилятися слід до застосування норми Закону, як спеціального закону для таких правовідносин.

До новел Закону слід віднести корпоративний договір. Це один із найбільш очікуваних нововведень законодавства. Цим договором, зокрема, може бути встановлено: обов'язок сторін договору голосувати у спосіб, визначений таким договором, на загальних зборах учасників ТОВ; порядок та умови, на яких учасники мають право або зобов'язані купити або продати частку у статутному капіталі; порядок вчинення інших дій, пов'язаних з управлінням товариства, його припиненням або реорганізацією. Такий договір є конфіденційним (за винятком випадків, коли його стороною є держава або її органи), а договори, укладені його стороною на порушення корпоративного договору, автоматично вважаються нікчемними [3].

Також законодавцем вирішено зняти обмеження щодо кількості учасників ТОВ, не більше 100 осіб. Тепер акціонерні товариства, що мають більше 100 учасників, при бажані можуть змінити свою організаційно-правову форму на ТОВ.

Ще однією новелою Закону про ТОВ є безвідклична довіреність з корпоративних прав. Метою видачі такої довіреності може бути забезпечення виконання зобов'язань учасника, як сторони корпоративного договору, предметом яких є права на частку у статутному капіталі або повноваження учасників. У цьому разі довіритель може зазначити у довіреності, що до закінчення строку її дії вона не може бути скасована без згоди представника або може бути скасована лише у випадках, передбачених у довіреності. Така довіреність є безвідкличною. Безвідклична довіреність підлягає нотаріальному посвідченню. І вона не може бути передоручена іншій особі та припиняється в разі припинення зобов'язання, для виконання або забезпечення виконання якого вона була видана [4].

Змін зазнали і положення щодо переважного права учасника ТОВ на придбання частки іншого учасника. Відповідно до ст. 20 Закону учасник ТОВ має переважне право на придбання частки (частини частки) іншого учасника ТОВ, яка саме продається третій особі, а не відчужується в інший спосіб. При цьому учасник товариства, який має намір продати свою

частку третій особі, зобов'язаний письмово повідомити про це інших учасників товариства та поінформувати про ціну і розмір частки, що відчужується. Кожен інший учасник товариства має 30 днів для того, щоб скористатися переважним правом на придбання частки, яка пропонується до продажу.

Істотною зміною є врегулювання порядку виходу учасника з ТОВ. Якщо його частка менша за 50 %, то він може вийти з ТОВ у будь-який час без згоди інших учасників. Для цього він просто звертається до державного реєстратора, без необхідності проведення загальних зборів. І лише якщо частка становить 50 % і більше, то для виходу з ТОВ учаснику потрібна згода інших учасників. «Пільгою» для такого учасника є строк, обмежений одним місяцем, для прийняття іншими учасниками рішення щодо надання згоди на вихід учасника [4].

Враховуючи вищенаведене, можна зробити висновки, що є потреба усунути колізії, що існують на сьогодні між Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» та іншими нормативно-правовими актами у сфері господарювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon. rada. gov. ua/laws/show/436–15.
2. Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» від 06.02.2018 р. № 2275-VIII // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon. rada. gov. ua/laws/show/436–15.
3. Новий Закон про ТОВ: щодо змін загалом. URL: https://ips. ligazakon. net/document/reader/BZ011096?q=&snippet_id.
4. Закон про ТОВ: нові правила ведення бізнесу. URL: https://protocol. ua/ru/zakon_pro_tov_novi_pravila_vedennya_biznesu.

Братиця А. О.
студент 3 курсу
Фінансово-правовий коледж,
спеціальність «Право»

ПРАВО НА ОТРИМАННЯ ДИВІДЕНДІВ

Згідно з ч. 2 ст. 163 Господарського кодексу у сфері господарювання використовуються такі види цінних паперів: акції, облігації внутрішніх та зовнішніх державних позик, облігації місцевих позик, облігації підприємств, казначейські зобов'язання, ощадні сертифікати, векселі тощо. Акції — це цінні папери, що засвідчують дольову участь у статутному капіталі акціонерного товариства. Акції дають право їх власнику на одержання частини прибутку у вигляді дивідендів, на участь в управлінні товариством, в розподілі майна при ліквідації товариства, а також інші права, пов'язані з участю у товаристві. Акції можуть бути іменні та на пред'явника, привілейовані та прості. В іменних акціях вказана особа їх власника (прізвище, ім'я, по батькові або найменування юридичної особи, вказані на бланку цінного паперу). Акції на пред'явника не містять найменування їх власника, вільно передаються, для реалізації корпоративних прав достатньо їх пред'явлення держателем. Привілейовані акції дають право акціонеру на переважне одержання дивідендів, а також на пріоритетну участь у розподілі майна товариства у разі його ліквідації.

Поняття «дивіденд» (від лат. dividendus, букв. «те, що треба поділити; те, що підлягає розподілу») у найзагальнішому розумінні в літературі визначається як частина чистого прибутку акціонерних товариств, яку щороку розподіляють між акціонерами у вигляді доходу на придбані акції.

В українському законодавстві під дивідендом розуміється частина прибутку, одержувану учасником від діяльності господарського товариства.

Статтею 30 Закону України «Про акціонерні товариства» передбачено порядок виплати дивідендів — виплата дивідендів власникам акцій одного типу та класу має відбуватися пропорційно до кількості належних їм цінних паперів, а умови

виплати дивідендів (зокрема щодо строків, способу та суми дивідендів) мають бути однакові для всіх власників акцій одного типу та класу.

Виплата дивідендів, за загальним правилом, відбувається з чистого прибутку звітного року та/або нерозподіленого прибутку минулих років.

У разі відсутності або недостатності чистого прибутку звітного року та/або нерозподіленого прибутку минулих років виплата дивідендів за привілейованими акціями здійснюється за рахунок резервного капіталу товариства або спеціального фонду для виплати дивідендів за привілейованими акціями (ч. 2 ст. 30 закону України «Про акціонерні товариства»).

Проте дивіденд — це не завжди частина чистого прибутку, тому поняття дивіденду має пов'язуватися не з чистим прибутком, а з грошовими коштами товариства.

Слід зазначити, що в акціонерних товариствах дивіденди повинні виплачуватися лише в грошовій формі. Аналогічна норма закріплена і в Законі України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» від 06.02.2018р. Так, ч. 2 ст. 26 Закону передбачає, що товариство виплачує дивіденди грошовими коштами, якщо інше не встановлено одностайним рішенням загальних зборів учасників, у яких взяли участь всі учасники товариства.

Право на дивіденд — це основне майнове право у комплексі наданих учаснику господарського товариства корпоративних прав, реалізація якого потребує застосування додаткових правових механізмів, оскільки розподіл чистого прибутку акціонерного товариства через виплату дивідендів ще не увійшов у широку практику в Україні. До цього механізму вдаються, коли компанія прагне вести свою звітність відповідно до міжнародних стандартів, показує великий операційний прибуток, і можливості розподілити прибуток по-іншому обмежені. Непрозора і нерегулярна виплата дивідендів негативно впливає на розвиток фондового ринку [1].

Враховуючи вищенаведене, необхідно на законодавчому рівні закріпити низку положень, які будуть сприяти реалізації права учасника товариства на дивіденди, серед них положення про те, що:

1) Рішення про невиплату дивідендів може бути прийняте виключно трьома чвертями голосів акціонерів, які зареєструвалися для участі у загальних зборах і є власниками голосуючих з цього питання акцій. Зазначене рішення обов'язково має містити обґрунтування із посиланням на фінансові (бухгалтерські) або інші відповідні документи товариства.

2) У разі прийняття рішення про невиплату дивідендів товариство зобов'язане прийняти окреме рішення про використання прибутку за іншими напрямами, ніж виплата дивідендів, простою більшістю голосів акціонерів, які зареєструвалися для участі у загальних зборах і є власниками голосуючих з цього питання акцій[1].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Проблеми реалізації акціонерами права на отримання дивідендів за законодавством України. URL: http: ///E:/%D0%97%D0%B0%D0%B3%D1%80%D1%83%D0%B7%D0%BA%D0%B8/VKNU_Yur_2013_3_22%20(2). pdf

Ватаманюк Б. Е.
студент 3 крусу
Фінансово-правовий коледж,
спеціальність «Право»

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ЯК ЗНАРЯДДЯ ЗМІЦНЕННЯ ДЕРЖАВИ

Одним із головних факторів високорозвиненої європейської держави є ефективна влада та правильно побудований адміністративний устрій, що має на меті розвиток усіх регіонів. Україна після розпаду Радянського Союзу отримала у спадок систему управління, в якій вся повнота влади і повноважень зосереджувалася в центрі, а влада громад була цілком обмеженою, залишаючись в тіні місцевих державних адміністрацій. Надмірний централізм адміністративного устрою України, консервативне відношення до вирішення проблем державного та місцевого

характеру призвели до стагнації економічного розвитку регіонів та високого рівня корупції влади на місцях. [1, с. 21–25].

Відповідно до реформи місцевого самоврядування, що запроваджена відповідно до закону: «Про добровільне об'єднання територіальних громад», децентралізація — це передача від органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування значної частини повноважень, ресурсів та відповідальності, що здійснюється через об'єднання територіальних громад. Окрім законодавчих змін з делегування повноважень, реформа також передбачає скасування поділу України на райони. Замість кількох десятків районів в кожній області має бути створено 4–6 повітів[1].

Вдале проведення реформи передбачає зміни у декількох сферах. Як зазначають спеціалісти у цій галузі, для вдалого проведення реформи необхідно було змінити Конституцію, але на превеликий жаль, через політичні обставини, Верховна Рада змогла внести зміни тільки у Бюджетному та Податковому кодексах. Реформа почалася у 2014 році і відповідно до законів: «Про добровільне об'єднання територіальних громад», «Про співробітництво територіальних громад», «Про засади державної регіональної політики», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо децентралізації повноважень у сфері архітектурно-будівельного контролю та удосконалення містобудівного законодавства», наша держава почала формувати базовий рівень місцевого самоврядування, заснувала інститут старост в ОТГ, а також створила механізми вирішення спільних побутових проблем міст та селищ, таких як: утилізація, переробка сміття, розвиток інфраструктури тощо.

Фундаментом усіх цих законопроектів є Європейська хартія місцевого самоврядування. Будучи членом Ради Єв-

[1] Повіти будуть формуватися за критерієм кількості населення і компактності, тобто в кожному повіті може проживати від 150 до 400 тисяч осіб. Загалом заплановано поділ всієї території України поділятиметься на 120–130 повітів. Нижче повіту буде адміністративна одиниця — громада — об'єднання низки сіл, селищ або міст. Концепція полягає в об'єднанні сіл у крупні громади, щоб передати таким утворенням широку фінансову та управлінську автономію. У кожному селі громади з населенням понад 50 людей обиратимуть старост — представників влади у селі.

ропи, Україна підписала її. Цей документ побудований на таких принципах:

1. Визнання місцевого самоврядування в національному законодавстві і, по можливості, в Конституції [2, ст. 2].

2. Визначення природи місцевого самоврядування, як публічної влади, яка з одного боку діє в інтересах місцевого населення (територіальної спільноти), з другого — є похідною від суверенної державної влади, оскільки головні повноваження і функції місцевого самоврядування визначаються Конституцією або Законом [2, ст. 3].

3. Самостійності органів місцевого самоврядування у визначенні власних внутрішніх адміністративних структур з урахуванням місцевих потреб і необхідності забезпечення ефективного управління [2, ст. 4].

4. Автономності місцевого самоврядування як влади, що має право вільно вирішувати будь-яке питання, віднесене до її компетенції [2, ст. 6]

З цього можна зробити висновок, що саме децентралізація є політичною ідеєю, котра визначає, що субнаціональні органи влади отримують деяку політичну автономію разом із новими функціями та ресурсами. Децентралізація влади є ефективним знаряддям економічного розвитку, завдяки зусиллям незалежності місцевого самоврядування та підвищенню його активності, зміцненню демократії на місцях. Перевагами децентралізації є зміцнення демократичних процедур; захист прав людини та її свободи; підвищення ефективності органів місцевої влади завдяки передачі повноважень на місця; удосконалення соціально-економічного розвитку. Децентралізація вважається підґрунтям для впровадження нових стратегій, завдяки створенню нової системи управління та її нового адміністративного складу. [3, с. 169–170].

Успішно розроблені програми реформ іноземних країн (Польщі, Канади тощо) призвели до позитивних наслідків: демократизації суспільства шляхом залучення громадян до ухвалення рішень, активізації політичного процесу, покращення якості надання державних послуг, раціонального використання бюджетних коштів, сприяння місцевому і регіональному розвитку, підвищення довіри населення до органів влади. [4, с. 242].

Отже, для того щоб держава була демократичною, необхідно створити сприятливі умови для реалізації прав і свобод громадян. Ураховуючи, що Україна визначила європейський шлях розвитку, вона має впроваджувати в життя демократичні принципи суспільно-економічного розвитку держави, підвищувати рівень життя громадян, сприяти впровадженню всіх європейських цінностей, а це можливо за умови децентралізації. Повна децентралізація влади з досягненням її основної мети, якою є формування самостійних і дієздатних територіальних громад, — процес тривалий і багатогранний. Україна перебуває лише на початку цього шляху.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Борденюк В. Децентралізація державної влади і місцеве самоврядування: поняття, суть, та форми (влади) [Текст] / В. Борденюк // Право України. 2005. — 1. — с. 21–25.
2. Європейська хартія місцевого самоврядування URL: zakon. rada. gov. ua/laws/show/994_036.
3. Кіщевський С. Оновлення Конституції як завершення революції / С. Кіщенко // Центр перспективних досліджень. — 2015 — с. 169–170.
4. Долішній М. І. Регіональна політика на рубежі XX–XXI століть: нові пріоритети / М. І. Долішній. — К.: Наукова думка, 2006 — с. 242.

Водяний М. І.
студент 2 курсу
Фінансово-правовий коледж,
спеціальність «Право»

ОСОБЛИВОСТІ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ НЕЗАКОННИМИ РІШЕННЯМИ ОРГАНАМИ СУДОВОЇ ВЛАДИ

Складовим елементом побудови в Україні правової демократичної держави є відображення на рівні закону надійного захисту прав людини і громадянина, відповідальності держави

та її органів перед громадянами. Право на відшкодування завданої шкоди незаконними рішеннями чи бездіяльністю органів державної влади закріплено Основним законом держави. Так, ст. 56 Конституції України гарантує: кожен має право на відшкодування за рахунок держави матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень [1].

Необхідність нормативного забезпечення гарантування належного захисту прав людини й громадянина, у тому числі від незаконних рішень органів судової влади є очевидною. Означена проблема нині є особливо актуальною, адже в руслі сучасної судової реформи зафіксовано 0,3 % скасованих судових рішень, що були визнані вищим органом правосуддя як такі, що не відповідають чинному законодавству, верховенства права й справедливості [2].

Закон України «Про відшкодування шкоди, завданої громадянинові незаконними діями органів дізнання, попереднього слідства, прокуратури і суду» від 1 грудня 1994 року закріплює конституційний принцип повного відшкодування шкоди громадянинові у разі незаконних дій службових осіб судової гілки влади [3].

До незаконних дій відповідних службових осіб Закон відносить такі:

1) незаконне засудження, незаконне притягнення як обвинуваченого, незаконне взяття і тримання під вартою, незаконне проведення в ході розслідування чи судового розгляду кримінальної справи обшуку, виїмки, незаконне накладення арешту на майно, незаконне відсторонення від роботи (посади) та інші процесуальні дії, що обмежують права громадян;

2) незаконна конфіскацію майна, незаконне накладення штрафу;

3) незаконне проведення оперативно-розшукових заходів, передбачених Законами України «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю». Наявність однієї із передбачених незаконних дій у сукупності з іншими підставами відповідальності (шкода, причинний зв'язок) породжують

зобов'язальне відношення між потерпілим і зобов'язаною особою. Відповідно до ст. 3 Закону, відшкодуванню громадянинові підлягають:

1) заробіток та інші грошові доходи, що втрачені ним внаслідок незаконних дій службових осіб правоохоронних органів;

2) майно (в тому числі гроші, грошові вклади і відсотки з них, цінні папери та відсотки з них, частка у статутному фонді господарського товариства, учасником якого був громадянин, та прибуток, якого він не отримав відповідно до цієї частки, інші цінності), конфісковане або звернене в доход держави судом, вилучене органами дізнання чи досудового слідства, органами, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, а також майно, на яке накладено арешт;

3) штрафи, стягнені на виконання судового вироку, судові витрати, інші суми, сплачені громадянином;

4) суми, сплачені громадянином за надання йому юридичної допомоги;

5) моральна шкода.

Заподіяна шкода може бути майновою або моральною (немайновою). Майновою вважається шкода, яка має певну економічну вартість і виражається в грошах.

На нашу думку, особливої ваги набуває питання про необхідність відшкодування моральної шкоди незаконно засудженим, незаконно притягнутим до кримінальної відповідальності, завданої незаконними рішеннями органами суду.

Відповідно до ст. 23 ЦК України, моральна шкода полягає у фізичному болю та стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я; у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з протиправною поведінкою щодо неї самої, членів її сім'ї чи близьких родичів; у душевних стражданнях, яких зазнала фізична особа у зв'язку із знищенням чи пошкодженням її майна; у приниженні честі, гідності, а також ділової репутації фізичної або юридичної особи. Проте ЦК України не містить визначення поняття «моральна шкода». Відповідно до п. 3 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 31 березня 1995 року № 4 «Про судову практику в справах про відшкодування

моральної (немайнової) шкоди» під моральною шкодою слід розуміти втрати немайнового характеру внаслідок моральних чи фізичних страждань або інших негативних явищ [4].

Окрім загальних норм про відповідальність за шкоду, завдану органами державної влади, їх посадовими та (або) службовими особами, ЦК України містить спеціальну норму, присвячену відповідальності за шкоду, завдану при здійсненні судової влади (ст. 1176 ЦК України).

Зобов'язаним суб'єктом завжди є держава, яка повинна відшкодувати потерпілому шкоду, завдану при здійсненні судової влади. Більш того, існує відмінність в суб'єктному складі і від загальних відносин відповідальності за шкоду, завдану органами та посадовими особами публічно-правових утворень, в яких суб'єктом відповідальності можуть бути також органи влади Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування. Необхідно зазначити, що зобов'язаним суб'єктом в досліджуваних правовідносинах не можуть бути безпосередньо органи або конкретні посадові особи, діями яких завдана шкода.

Окрім того, означена проблема регулюється ч. 5 ст. 1176 ЦК України та встановлює, що шкода, завдана фізичній або юридичній особі внаслідок ухвалення судом незаконного рішення в цивільній справі, відшкодовується державою в повному обсязі в разі встановлення в діях судді (суддів), які вплинули на ухвалення незаконного рішення, складу злочину за обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили. Можна зробити висновок, що у випадках, передбачених ч. 5 ст. 1176 ЦК України наявність вини судді є обов'язковою, оскільки у кримінальному праві відповідальність за загальним правилом настає лише за наявності вини правопорушника. Отже, обвинувальний вирок суду, який набрав законної сили (про який йдеться у ч. 5 ст. 1176 ЦК України) має обов'язково встановлювати вину судді [5].

Невирішеним у законодавстві залишається питання щодо можливості відшкодування шкоди у випадку, коли при завданні шкоди судовим актом кримінальне переслідування стосовно судді припинено за нереабілітуючими підставами. Відповідно до ч. 5 ст. 1176 ЦК України шкода в такій ситуації відшкодо-

вуватися не буде, оскільки вина судді не встановлена обвинувальним вироком суду. Необхідно законодавчо врегулювати дане питання.

Отже, підсумовуючи викладене, зазначимо, що, незважаючи на наявність законодавчо визначеного порядку відшкодування майнової шкоди, процедура його реалізації далека від досконалості та вимагає перегляду шляхом внесення змін та доповнень до чинного законодавства. Механізм відшкодування шкоди потребує корегування, враховуючи необхідність швидкого відновлення прав та захисту інтересів потерпілого.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 1996. — № 30. — с. 141. URL: http://zakon5. rada. gov. ua/laws/
2. Кучер В. О. Особливості відшкодування моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю службових осіб органів досудового розслідування, прокуратури та суду, за цивільним законодавством України. URL: http://www2. lvduvs. edu. ua/ documents_ pdf/visnyky /nvsy/02_2011/11kvoczu. pdf.
3. Про відшкодування шкоди, завданої громадянинові незаконними діями органів дізнання, попереднього слідства, прокуратури і суду: Закон України від 1 грудня 1994 року: за станом на 2 червня 2009 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1995. — № 1. — Ст. 1.
4. Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди: постанова Пленуму Верховного Суду України від 31 березня 1995 року № 4 // Постанови Пленуму Верховного Суду України у цивільних справах. — 3-тє вид., змін. і доп. — К.: Скіф, 2008. — С. 178–187.
5. Цивільний кодекс України URL: https://zakon. rada. gov. ua/laws/show/v_219600–05.

Гаврилей М. С.
студент 1 курсу
Фінансово-правовий коледж,
спеціальності «Право»

НОРМАТИВНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ДЕТЕКТОРА БРЕХНІ В УКРАЇНІ

В Україні використання детектора брехні майже ніяк не врегульовано законодавством. Саме через це виникає ряд етичних питань щодо його застосування на практиці. Проте така проблема існує не лише в Україні, а й в усьому світі. Особливо гостро актуальним є це питання для практикуючих юристів, що мають високу вірогідність зіткнутися з відсутністю нормативного врегулювання цієї сфери під час судового процесу.

Метою нашого дослідження став аналіз наявної нормативної бази для використання поліграфу в Україні та етичні проблеми, які це використання викликає.

З огляду на відсутність широкої нормативної бази щодо використання детектора брехні в Україні, ця проблема все частіше стає предметом наукових пошуків, особливо юристів. Зокрема, етичну сторону проблеми розглядає А. Маляр [2], окремі питання правових засад використання поліграфа аналізує О. Бусол [1] та інші. Оскільки розробка цієї теми у науковій літературі порівняно незначна, то це питання стало предметом нашого дослідження.

В Україні застосування поліграфа (детектора брехні) прямо законодавством не передбачено [2]. З кожним роком активність використання поліграфа тільки посилюється, незважаючи на відсутність законів про його використання під час перевірки співробітників, родичів, для здійснення експертизи під час судового розгляду. Варто зазначити, що в українському законодавстві є декілька нормативно-правових актів, які регулюють ці питання і прямо дозволяють використовувати поліграф, але у вузькому професійному колі [2]. Мова йде про Інструкції щодо використанню комп'ютерних поліграфів у роботі з персоналом органів внутрішніх справ України та Інструкція про порядок використання поліграфів у Національній

поліції України [2, 3]. Ці інструкції регулюють використання детектора брехні для відбору, підбору і розстановки кадрів органів внутрішніх справ. Документ встановлює важливі обмеження, які ігнорують роботодавці, піддаючи перевірці співробітників приватних підприємств.

У згаданих Інструкціях чітко визначено, що результати опитування не мають будь-якої доказової сили, носять вірогідний та орієнтовний характер, є одним із джерел інформації, що підлягає оцінці разом з іншою сукупністю зібраних даних [3]. Тому використання поліграфа на даному етапі розвитку українського законодавства може бути оскаржено в судовому порядку.

Основна умова для проходження поліграфа — добровільність. Також провести перевірку можна лише за письмовою згодою. Протипоказаннями до проведення перевірки на детекторі брехні є алкогольна або наркотична залежність, вагітність, психічні і деякі інші захворювання, наприклад, серцево-судинні, перенесені інфаркт, інсульт [2].

До перевірки на детекторі людина повинна пройти діагностику у лікаря, але через відсутність законодавства цим нехтують у приватних організаціях, що ускладнює встановлення достовірності результатів, а також унеможливлює відшкодування збитків за нанесену моральну шкоду.

Через відсутність норм, що регулюють застосування поліграфа у трудових правовідносинах, виникли дві основні проблеми. Очевидно, роботодавець повинен забезпечити працівникові або здобувачеві проведення попереднього медичного огляду або хоча б розмову з лікарем на предмет допустимості проходження перевірки поліграфом [2].

І друга проблема — допустимість ймовірних питань з правової та морально-етичної точки зору. Адже Конституція України дозволяє людині не розголошувати інформацію особистого характеру, включаючи інформацію про вчинений нею злочин. Держава не атестує на сьогоднішній день експертів-поліграфологів [2]. Тобто цю експертизу може провести людина, яка близько півроку навчалась на відповідних курсах і отримала свідоцтво. Щоб бути зарахованим на такі курси, крім готовності їх оплатити, треба відповідати таким нехитрим

параметрами: вік старше 25 років, вища освіта (спеціальність не має значення) та відсутність судимості [2]. Інші вимоги стосуються психоемоційних характеристик особистості.

З таким свідоцтвом спокійно можна стверджувати, що людина є професійним поліграфологом. Але чи так є на справді і чи можна вважати таку експертизу достовірною? Ось це вже питання. Нині у Європі зосередилися на тому, як розмежувати людей на тих хто може і не може проходити перевірку на поліграфі, а також на підготовці поліграфологів [5].

Правові норми застосування поліграфа в Україні тією чи іншою мірою регулюються в таких законодавчих актах:

- Стаття 36 Господарського кодексу України «Неправомірне збирання, розголошення та використання відомостей, що є комерційною таємницею», у якій визначено поняття «комерційна таємниця», даються правові основи і гарантії суб'єктам господарювання в реалізації і створенні умов для безпеки своєї діяльності [1];
- Статті 505–508 Цивільного кодексу України розглядають питання комерційної таємниці; майнових прав інтелектуальної власності на комерційну таємницю; охорони комерційної таємниці органами державної влади; строк чинності права інтелектуальної власності на комерційну таємницю [1];
- Стаття 26 КЗпП України передбачає можливість проведення випробувань при прийомі на роботу з метою перевірки відповідності працівника фаху, який йому доручається. Умова про випробування/перевірку повинна бути зазначена в наказі про прийняття на роботу [1];
- Стаття 40 КЗпП України визначає, що трудовий договір із працівником може бути розірваний у разі виявлення невідповідності цього працівника посаді, яку він обіймає [1];
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про впорядкування застосування контрактної форми трудового договору» від 19.03.1994 р. № 170 закріплює право роботодавця на припинення трудових відносин також і з інших причин, не передбачених трудовим законодавством, але зазначених у трудовому контракті [1];
- Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. [1];

• Закони України «Про державну службу» від 10.12.2015 р. № 889-VIII, «Про захист персональних даних» від 01.06.2010 р. № 2297-VI, «Про стандартизацію» від 05.06.2014 р. № 1315-VII, «Про державну таємницю» від 21.01.1994 р. № 3855-XII, «Про інформацію» від 02.10.1992 р. № 2657-XII, «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 р. № 2121-III, «Про фінансові послуги та державне регулювання ринку фінансових послуг» від 12.07.2001 р. № 2664-III, «Про оперативно-розшукову діяльність» від 18.02.1992 р. № 2135-XII [1];

• Постанова Кабінету Міністрів України «Про перелік відомостей, котрі не становлять комерційної таємниці» від 09.08.1993 р. № 611 [1].

Проте наявність такої кількості дотичних нормативно-правових актів не регулює у повній мірі безпосереднє застосування поліграфа у цивільно-правових відносинах. Проте все ж існує проект Закону «Про захист прав осіб, які проходять опитування (дослідження) на поліграфі»від 17.02.2016 р. № 4094, за яким опитування осіб на поліграфі здійснюється з метою отримання запитів приватного характеру, оперативно-розшукових даних, службових і кадрових перевірок, а також виконання судових психофізіологічних експертиз, пов'язаних з цивільним, кримінальним, адміністративним, господарським та іншим судочинством України [1]. Прийняття цього законопроекту має спростити процес використання поліграфа у цивільно-трудових відносинах, проте він не може вирішити ряд морально-етичних проблем, які виникають у процесі застосування детектора брехні. Ці проблеми і стануть предметом наших подальших наукових пошуків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бусол. О. Правові засади використання поліграфа в Україні. Центр дослідження соціальних комунікацій. URL: http://nbuviap. gov. ua/index. php?option=com_content& view=article& id=2097: pravovi-pidstavi-zastosuvannya-poligrafa-v-ukrajini& catid=8& Itemid=350.
2. Інструкція щодо застосування комп'ютерних поліграфів у роботі з персоналом органів внутрішніх справ України № 842

від 28.07.2004 року/ Сайт Верховної Ради України. URL: http:// zakon. rada. gov. ua/ cgi-bin/laws/ main. cgi? nreg= z1373–04.
3. Інструкція про порядок використання поліграфів у Національній поліції України № 1472/31340 від 05 грудня 2017 року/ Сайт Верховної Ради України. URL: https:// zakon. rada. gov. ua/laws/show/z1472–17.
4. Маляр А. Використання детектора брехні в Україні — про що мовчить закон. URL: https://www. pravda. com. ua/ columns/2013/09/23/6998462/.
5. Мотлял О. І. Поліграф у кадровому психологічному відборі персоналу до органів внутрішніх справ України: здобутки, недоліки та шляхи їх подолання. *Юридичний вісник*. № 4. 2013. С. 138–142.

Герасичева В. В.
студентка 2 курсу
Фінансово-правовий коледж,
спеціальність «Право»

ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКОГО ПРАВА В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Інтернет є загальнодоступним інформаційним простором глобального характеру, котрий не має єдиного централізованого керування, єдиного власника та відокремленого майна, і саме цим ставить під загрозу авторські та суміжні права.

Проблема захисту авторського та суміжних прав в Інтернеті у наш час викликає все гостріший інтерес, оскільки досі не вироблено однозначної і єдиної для всіх держав позиції. І це не дивно, Інтернет як глобальна комп'ютерна мережа складається з менших комп'ютерних мереж, пов'язаних між собою і є відносно новим засобом комунікації, що переживає етап бурхливого розвитку. Цілком очевидно, що законодавство не завжди і не скрізь встигає за стрімким рухом нових технологій, а внаслідок цього виникає безліч задач, які ще очікують свого вирішення.

У наш час Інтернет та інформація, що в ньому міститься, стали невід'ємною частиною життя сучасного суспільства.

На сьогодні існує чимало проблем, пов'язаних з порушенням прав на використання об'єктів авторського права в Інтернеті.

Центральне місце у міжнародно-правовому регулюванні охорони авторського та суміжних прав посідає Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів, що була прийнята 9 вересня 1886 р. Пізніше важливою міжнародно-правовою основою захисту авторських та суміжних прав стала Конвенція про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності 1967 року. До інших важливих міжнародних нормативно-правових документів у сфері захисту авторського і суміжних прав відносять: Всесвітню (Женевську) конвенцію про авторське право 1952 р., Угоду про співробітництво в галузі охорони авторського права і суміжних прав 1993 р., Міжнародну конвенцію про охорону прав виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення (Римська конвенція) 1961 р., Женевську конвенцію про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їх фонограм 1971 р. та ін. Важливе значення для захисту авторських прав в Інтернеті на міжнародному рівні було закладено в 1996 році на дипломатичній конвенції Всесвітньої організації інтелектуальної власності (далі — ВОІВ). Саме тоді був прийнятий Договір ВОІВ про виконання і фонограми з метою забезпечення відповідних прав і можливостей власників щодо використання ефективної охорони при розповсюдженні їх творів через Інтернет шляхом електронної торгівлі. Проте, для ефективної реалізації Інтернет-договорів необхідні відповідні заходи на національному рівні кожної з держав [1, с. 10].

Законодавче регулювання цієї сфери та судовий захист прав, порушених за допомогою використання Інтернету, ускладнюється їх анонімністю та технічною складністю, що і створює можливості для уникнення відповідальності за порушення авторського права.

На думку М. Мельникова, законодавець повинен підвищити рівень покарань за порушення у вказаній сфері залежно від рівня суспільної небезпеки. Уряд активними діями пови-

нен довести суспільству, що він не потуратиме порушенням авторських прав у сфері інформаційних технологій і за їх допомогою. Також широкого поширення набули факти незаконного розповсюдження творів у мережі Інтернет, їх публічне сповіщення у громадських місцях [2, с. 73].

Незаконне копіювання, як одна з проблем захисту авторського права, завдає значної шкоди авторам оскільки перешкоджає їм отримувати доходи за їхню діяльність та утримує їх від подальшого інвестування в творчу діяльність, що може навіть підірвати розвиток тієї чи іншої сфери творчої діяльності [3, с. 236].

Особливої уваги заслуговує також таке порушення авторського права, як плагіат. Однією з найважливіших передумов поширення плагіату на сьогодні є розвиток Інтернету, що спричиняє неконтрольований рух інформації, обсяги якої постійно збільшуються. Плагіатом вважається опублікування повністю або частково чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору. Плагіат вирізняється саме присвоєнням чужого авторства. Цікаво зауважити, що плагіатом не вважається використання змісту, суті, ідеї, теорії, концепції чужих творів шляхом цитування (обов'язкове посилання на автора). Крім того, одним із способів плагіату є несанкціонований переклад і подання перекладеного тексту як свого власного без посилання на першоджерело [4, с. 18].

Якщо взяти до уваги Закон України «Про авторське право і суміжні права», ми не побачимо положень захисту авторських прав в мережі Інтернет. У більшості випадків діяльність бізнесу, діяльність творча та інші, здійснюються у мережі Інтернет.

Як правило, законотворці підходять до нормотворчої діяльності з метою максимально звузити коло можливостей для неправомірних дій, відповідно до ринкових реалій. В свою чергу, суб'єкти, що здійснюють неправомірні дії, керуються висловом: «Дозволено те, що не заборонено». У випадку з авторським правом, можна чітко прослідкувати невідповідність сьогоденню, а саме відсутність норм захисту авторських прав в мережі Інтернет. Навіть дотримання вимог ч. 3 ст. 11 Закону України «Про авторське право та суміжні права», де йдеться про те, що особа, яка має авторське право, для сповіщення про

свої права може використовувати знак охорони авторського права [5], не дає гарантій захисту від порушення даного права у мережі.

Зважаючи на стрімкий розвиток інформаційних технологій за останні десятиліття, зрозумілим є той факт, що цей розвиток супроводжується певними проблемами у правовому регулюванні використання цих інформаційних технологій. Неправомірне використання мережі Інтернет може завдати збитків. У перспективі вони можуть стати загрозою для усього людства, вже зараз активно використовуються такі терміни, як «кібератака», «кібервійна», «інформаційна війна», що тільки підкреслює гостроту проблеми. Аналізуючи актуальні проблеми у сфері охорони й захисту прав інтелектуальної власності, приходимо до висновку щодо необхідності, передусім, вдосконалення як внутрішньодержавного законодавства, так і міжнародного права у цій сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Денисюк М. Інтелектуальна власність та Інтернет: нові можливості чи нові проблеми? // Інтелектуальна власність. — 2009. — № 6. — С. 9–12.
2. Мельников М. Піратство як злочин у галузі авторського права і суміжних прав: погляд на проблему / М. Мельников // Право України. — 2003. — № 4. — С. 72–75.
3. Основи правової охорони інтелектуальної власності в Україні: Підручник // За заг. ред. О. А. Підопригори, О. Д. Святоцького. — К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. — С. 236.
4. Гуменюк О., Арданов О. Плагіат та інші актуальні проблеми реалізації авторського права у діяльності засобів масової інформації // Інтелектуальна власність. — 2009. — № 5. — С. 13–21.
5. Карташов М., Проблеми захисту авторського права в мережі інтернет. URL: https://blog. liga. net/user/nkartashov/article/26575.

Грішина Т. В.
студенка 1 курсу
Фінансово-правовий коледж,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»

ІСТОРИКО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ЦУКРОВОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ, КІНЦЯ 19 -ПОЧАТКУ 20 СТОЛІТЬ

Актуальність обраної теми пов'язана з тим, що Україна належить до традиційно цукрових держав світу, що зумовлюється сприятливими ґрунтово-кліматичними та економічними умовами для розвитку буряківництва й виробництва цукру. Однак в останні роки цукрове виробництво в Україні істотно скоротилося. За даними НАЦУ (Національна Асоціація Цукровиків України) «Укрцукор», на кінець листопада 2018 року в України цукровий буряк переробляє 40 підприємств, та й ті працюють збитково, посівні площі під цукровим буряком становили на 13 % менше, ніж минулого року (у 1874 р. лише у Київській губернії було 70 цукрових заводів).

У 1848 році на Україні працювало 192 цукрові заводи, у 1914–203. Заводи Бродського, Терещенка, Харитоненка, Ярошинського та Бобринського виробляли 60 % цукру-рафінаду Російської імперії. На великих підприємствах в Україні працювало понад 44 % усіх робітників, тоді як у США — лише 33 %.

Щоб зрозуміти сьогодення й покращити економічний стан, необхідно використати досвід минулих поколінь.

У XIX — поч. XX ст. Україна займала одне з перших місць у світі за обсягами виробництва цукру, який називали «білим» золотом держави, оскільки його продаж за кордон забезпечував стабільні валютні надходження. Цукрове виробництво було чи не основним джерелом матеріального збагачення краю (для порівняння: пшениця 35–70 коп. за пуд, цукор-пісок — 4,5–5,5 руб. за пуд), а на початку XX ст. утверджується як провідна галузь промисловості в господарстві краю. Саме тут дуже швидко відбувався процес переходу від мануфактурного виробництва цукру до фабрично-заводського.

«Брати Яхненки і Симиренко» — так називалася одна з перших агропромислових компаній на теренах України.

Федір Симиренко, хоч і потрапив у кріпацтво після смерті батька, але зумів викупити з неволі всю свою численну родину й разом із іншими колишніми кріпаками братами Яхненками заснував власну фірму, яка у 1843 році побудувала перший в Україні і Російській імперії загалом паровий пісково-рафінадний завод у селі Ташлик. Його особливість була в тому, що він виробляв додатково очищений рафінад. Через п'ять років було відкрито ще один пісково-рафінадний завод у Городищі, поблизу Млієва, і він став найбільшим у Європі, давав від 50 до 150 тис. руб. прибутку щорічно.

Безпосередня відповідальність власників цукрових заводів за результати цукрового виробництва, за зниження собівартості продукції, постійне піклування про технічний прогрес, жорсткі вимоги до якості виробленого цукру зумовили велику конкурентоспроможність українського цукру на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Лазар Бродський першим зрозумів необхідність наукових розробок для вирощування цукрового буряка. Члени створеного за його ініціативою Всеросійського товариства цукрозаводчиків створили на базі своїх підприємств дослідні лани, де провідні агрономи експериментували з технологіями вирощування цукрових буряків. І знайшли способи підвищити врожайність!

А завдяки реформаторській діяльності графа Бобринського в сфері цукрового виробництва у регіоні відбулися позитивні зрушення в галузі розвитку сільськогосподарської освіти.

Його заводи і плантації — це своєрідні «університети передового досвіду», в які він запрошував всіх бажаючих для навчання правильному вирощуванні цукрового буряка.

Але наслідком стало перевиробництво цукру й падіння ціни на нього.

Уряд намагався вберегти галузь від краху, скасувавши мито на продаж цукру за кордон. Навіть запровадив премію — один рубль за кожен пуд експорту.

Тоді Лазар Бродський запропонував найбільшим представникам галузі створити монополію — об'єднатися у цукровий синдикат і домовився з урядом про кредит для нього — п'ять мільйонів рублів.

Відтак синдикат встановив кожному цукровому заводу імперії граничну норму виробництва. А надлишки належало експортувати в стислі терміни. Порушників позбавляли кредиту, прирікаючи на значні збитки.

Ціни на внутрішньому ринку почали зростати. Мало-помалу галузь знову стала прибутковою.

У підсумку: і врожайність буряків підвищилася, і доходи цукрозаводчиків суттєво збільшилися, і з'явилося багато робочих місць (наприклад, кількість робітників під час виробництва на заводах Гальперіна сягала 4000 чоловік).

Цукрозаводчики повинні були також знати цукрове виробництво, щоб застерегти себе від шахрайства, або некомпетентності та звичайної недбалості адміністрації заводів. Саме відсутність необхідного контролю за діями адміністрації, яка займалася шахрайством, призвело, серед інших причин, до краху на початку 70-х років XIX ст. відомої фірми Яхненка і Симиренка та до банкрутства багатьох поміщицьких заводів.

Розвиток цукрової промисловості був тісно пов'язаний із розвитком транспорту. У другій половині XIX ст. в Україні почалось активне будівництво залізниць (перша залізниця у Підросійській Україні була збудована у 1863–1866 рр. між Одесою та Балтою), активно розвивався також паровий флот, яким на кінець XIX ст. здійснювалась основна маса перевезень не лише Чорним морем, але й Дніпром.

Безумовно розвиток цукрової промисловості як складової частини землеробської культури має велике значення. Вивчення досвіду успішних підприємців, відродження цукробурякового виробництва в Україні, формування та розвиток внутрішнього й зовнішнього ринків цукру є одним з головних стратегічних напрямів здійснення глибоких соціально-економічних перетворень в агропромисловому комплексі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бучинська В. Загальний нарис цукрової промисловості у Київській губернії Російської імперії наприкінці 19 — на початку 20 століть: досягнення і проблеми.

2. Казьмирчук М. Г. Павло Чубинський і дослідження соціальної бази цукрової промисловості у Київській губернії наприкінці XIX — на початку XX століття.
3. Ткаченко О. В. Підприємницька та меценатська діяльність родини Терещенків в Україні кін. XIX- поч. XX ст. — Переяслав-Хмельницький, 2000.
4. Москалюк М. М. Становлення і роль підприємців у цукровій промисловості українських губерній Російської імперії у II пол. XIX — на поч. XX ст. // Наукові праці історчного факультету Запорізького національного університету. — 2014. — Вип. XXXIX.

Д'яков М. О.
магістр 2 року навчання
Навчально-наукового інституту «Юридичний інститут
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

СИСТЕМА ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ: ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ

Податкова безпеки є однією з найважливіших складових системи фінансової безпеки, однак теоретичні та практичні питання податкової безпеки ще недостатньо вивчені та потребують подальших досліджень. Також на сьогодні в Україні не створено нормативно-правову основу системи податкової безпеки держави. Систематизованість та визначеність податкової безпеки насамперед необхідна для того, щоб створити та застосовувати дієві механізми її захисту.

Аналіз наукових джерел, а також практики застосування податкового законодавствам дає підстави говорити про відсутність єдиного підходу до визначення поняття податкової безпеки та її системи. Підтримуємо підхід до цього питання Лебедзевич Я. В. [1, с. 199] та вважаємо, що податкова безпека — це стан податкової системи держави, який характеризується стійкістю і стабільністю всіх її елементів, що передбачає

гарантоване надходження податкових платежів до бюджету, її спроможність до своєчасного виявлення та запобігання потенційних загроз і ефективного управління податковими ризиками, які можуть виникати в сфері оподаткування з метою максимального узгодження та врахування інтересів усіх учасників податкових відносин.

Дослідження податкової безпеки як відповідного стану всіх її елементів потребує системного підходу, адже одним з критеріїв наукового підходу до визначення сутності будь-якого явища, процесу є саме системність. Більше того, як ми зазначили у визначенні, основою податкової безпеки є стан податкової системи держави.

Будь-яка система передбачає наявність сукупності певних елементів, що тісно взаємодіють між собою. Ми вважаємо, що система будь-якого виду безпеки, в тому числі й податкової є її внутрішньою структурою, систематизованою сукупністю, єдністю, взаємозв'язком і диференціацією окремих елементів (об'єкт, суб'єкти, мета, завдання, критерії (індикатори), перелік загроз) [2, с. 19].

Системністю характеризується і механізм забезпечення податкової безпеки. Аналіз наукової літератури засвідчив, що науковцями досліджувалося питання системи забезпечення фінансової безпеки, яку розглядають у вузькому та в широкому розумінні, а саме: як сукупність певних складових елементів, з яких така система складається, а також механізм та стратегія забезпечення (у широкому розумінні); або як сукупність певних складових елементів, з яких така система складається (у вузькому розумінні) [2, с. 45–46].

Оскільки податкова безпека є окремим видом фінансової безпеки, то керуючись принципом аналогії можна зробити висновок, що система забезпечення податкової безпеки (у широкому розумінні) є сукупністю певних складових елементів, з яких така система складається, а також охоплює механізм та стратегію її забезпечення.

У з'ясуванні елементів системи забезпечення податкової безпеки нами опрацьовано роботу О. О. Бригінця, який у системі забезпечення фінансової безпеки виділяє такі елементи:

– всебічний моніторинг фінансової системи держави, що проводиться для своєчасного попередження, виявлення та

мінімізації наслідків внутрішніх та зовнішніх загроз інтересам об'єктів фінансової безпеки держави;

– розроблення та визначення соціально-економічних показників, що характеризують стан вітчизняної фінансової системи держави;
– діяльність держави щодо виявлення та попередження внутрішніх і зовнішніх загроз фінансовій безпеці [3, с. 38].

Однак, не з усіма зазначеними складовими елементами можна погодитися, а тим більше застосувати до системи забезпечення податкової безпеки. Більш доречними видаються такі складові системи забезпечення податкової безпеки:

– всебічний моніторинг податкової системи держави;
– розроблення та визначення критеріїв (індикаторів) податкової безпеки;
– діяльність держави (через уповноважені органи) щодо своєчасного попередження, виявлення та мінімізації наслідків внутрішніх та зовнішніх загроз податковій безпеці.

Разом з тим ученими на сьогодні не досліджено окремі елементи системи забезпечення податкової безпеки і їх зміст не визначений у нормативно-правових актах.

Також варто зазначити, що система податкової безпеки охоплює три складові: національна податкова безпека; регіональна податкова безпека (податкова безпека органів місцевого самоврядування); податкова безпека платників податків.

При цьому акцентуємо увагу на тому, що вищезазначені три складові системи податкової безпеки функціонують та забезпечуються як самостійні елементи, так і тісно взаємодіють між собою. Наприклад, нормативно-правове регулювання як національної, так і регіональної та податкової безпеки платників податків здійснюється через застосування норм Податкового кодексу України. Окрім того, податкова безпеку платників податків дуже сильно впливає, а іноді і має вирішальний вплив на національну та регіональну податкову безпеку.

Таким чином, можна зробити такі висновки.

Податкова безпека — це стан податкової системи держави, який характеризується стійкістю і стабільністю всіх її

елементів, що передбачає гарантоване надходження податкових платежів до бюджету, її спроможність до своєчасного виявлення та запобігання потенційних загроз і ефективного управління податковими ризиками, які можуть виникати в сфері оподаткування з метою максимального узгодження та врахування інтересів усіх учасників податкових відносин.

Система податкової безпеки є її внутрішньою структурою, систематизованою сукупністю, єдністю, взаємозв'язком і диференціацією окремих елементів (об'єкт, суб'єкти, мета, завдання, критерії (індикатори), перелік загроз).

Система забезпечення податкової безпеки (у широкому розумінні) є сукупністю певних складових елементів, з яких така система складається, а також охоплює механізм та стратегію її забезпечення.

Складовими системи забезпечення податкової безпеки є: всебічний моніторинг податкової системи держави; розроблення та визначення критеріїв (індикаторів) податкової безпеки; діяльність держави (через уповноважені органи) щодо своєчасного попередження, виявлення та мінімізації наслідків внутрішніх та зовнішніх загроз податковій безпеці.

Система податкової безпеки охоплює три складові: національна податкова безпека; регіональна податкова безпека (податкова безпека органів місцевого самоврядування); податкова безпека платників податків.

Для застосування дієвих механізмів захисту податкової безпеки необхідно у нормативно-правових актах визначити її сутність та зміст основних елементів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Лебедзевич Я. В. Ризики і загрози податкової безпеки держави та методи її нейтралізації. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу.* 2016. Вип. 2–3 (35). С. 195–213.
2. Дмитренко Е. С. Юридична відповідальність суб'єктів фінансового права у механізмі правового забезпечення фінансової безпеки України: монографія. К.: Юрінком Інтер, 2009. 592 с.

3. Бригінець О. О. Особливості формування механізму правового забезпечення фінансової безпеки України. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки*. 2016. № 837. С. 36–41.

Дерій В. В.
студентка 4 курсу
Фінансово-правовий коледж,
спеціальність «Право»

ВІДВІД СУДДІ В ГОСПОДАРСЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

На сучасному етапі розвитку і функціонування судової влади в Україні та правової демократичної держави в цілому актуальною проблемою є дотримання таких принципів як законність, незалежність та неупередженість суду. Дотримання вищезазначених принципів найбільш доречно буде розглянути через застосування інституту відводу судді в господарському судочинстві.

Право на подання заяви про відвід судді є однією з гарантій законності здійснення правосуддя і об'єктивності та неупередженості розгляду справи. Ці гарантії закріплені Конституцією України, Господарським процесуальним кодексом, Законом України «Про судоустрій та статус суддів», Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод.

Підстави для відводу(самовідводу) судді закріплені в статті ст. 35 ГПК, відповідно до положень якої суддя не може брати участі в розгляді справи і підлягає відводу (самовідводу), якщо:

1) він є членом сім'ї або близьким родичем (чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, брат, сестра, дід, баба, внук, внучка, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, член сім'ї або близький родич цих осіб) сторони або інших учасників судового процесу, або осіб, які надавали стороні або іншим учасникам справи правничу допомогу у цій справі, або ін-

шого судді, який входить до складу суду, що розглядає чи розглядав справу;

2) він брав участь у справі як свідок, експерт, спеціаліст, перекладач, представник, адвокат, секретар судового засідання, або надавав стороні чи іншим учасникам справи правничу допомогу в цій чи іншій справі;

3) він прямо чи опосередковано зацікавлений у результаті розгляду справи;

4) було порушено порядок визначення судді для розгляду справи;

5) є інші обставини, які викликають сумнів у неупередженості або об'єктивності судді.

Суддя, який брав участь у розгляді справи, не може брати участі в новому розгляді справи у разі скасування рішення, ухвали, постанови, прийнятої за його участю, або у перегляді прийнятих за його участю рішень, ухвал, постанов за нововиявленими обставинами.

При наявності зазначених підстав суддя повинен заявити самовідвід. З цих же підстав відвід судді можуть заявити сторони та прокурор, який бере участь в судовому процесі.

Необхідно звернути увагу на те, що відповідно до статті 38 ГПК відвід повинен бути мотивованим, заявленим у письмовій формі до початку вирішення спору. Заявляти відвід після цього можна лише у разі, якщо про підставу відводу сторона чи прокурор дізналися після початку розгляду справи по суті.

Питання про відвід судді вирішує суд, який розглядає справу. Суд задовольняє відвід, якщо доходить висновку про його обґрунтованість.

Не є підставами для відводу суддів заяви, які містять лише припущення про існування відповідних обставин, не підтверджених належними і допустимими доказами, а також наявність скарг, поданих на суддю (суддів) у зв'язку з розглядом даної чи іншої справи, обставини, пов'язані з прийняттям суддями рішень з інших справ, у т.ч. подібних.

Відповідно до статті 40 ГПК у разі задоволення заяви про відвід судді, який розглядає справу одноособово, справа розглядається в тому самому суді іншим суддею, а у разі задоволення заяви про відвід одному або декільком суддям, які

розглядають справу колегіально, справа розглядається в тому самому суді таким самим складом колегії суддів із заміною відведеного судді або суддів, або іншим складом суддів, який визначається у порядку, встановленому господарський процесуальним кодексом.

Слід звернути увагу на те, що перелік підстав для відводу (самовідводу) судді не вичерпним, оскільки серед підстав законодавець зазначив «інші обставини, що викликають сумнів у його неупередженості».

В науковій літературі висловлена позиція щодо якої до таких обставин зокрема можуть бути віднесені такі випадки:

– залежність судді від особи, яка бере участь у справі, або її представника,
– суддею надана публічна оцінка обставин справи, до закінчення її розгляду (виступи в засобах масової інформації тощо),
– попередня службова діяльність судді або учасників справи,
– перебування суддів в родинних стосунках при колегіальному розгляді справи судді,
– тощо [1].

Проте, слід пам'ятати, що наукова позиція щодо тлумачення категорії «інші обставини» носить рекомендаційний характер і не обов'язко має бути врахована при вирішенні такої категорії справ. Тому бажано закріпити перелік «інших обставин» на рівні законодавчого акту.

Інститут самовідводу судді є однією з гарантій розгляду справи незалежним і безстороннім судом. Однак слід памятати, що на практиці зустрічаються безпідставні самовідводи судді, що є зловживання правом. Так, наприклад, 13 грудня 2012 року ВККСУ прийняла рішення про застосування до судді Нововолинського міського суду Волинської області Свередюка А. В. дисциплінарного стягнення у вигляді догани, оскільки з матеріалів справи вбачалося, що підстава для самовідводу голови Нововолинського міського суду Волинської області ОСОБА_1 у справі № 0312/291/2012 була невмотивованою. Згаданий суддя не тільки порушив права сторін на своєчасний розгляд справи, а й переклав всю відповідальність за правильність

винесення рішення у справі на інших суддів. Зазначеними діями суддя А. Свередюк порушив правила суддівської етики, що підриває авторитет правосуддя» [2].

Отже, можна зробити висновок, що належне застосування механізму відводів та самовідводів суддів створює додаткову гарантію захисту прав учасників господарського процесу та запобігає можливим зловживанням з боку суддів при розгляді справ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Проблемні питання застосування відводу судді в господарському процесі. URL: https://3222. ua/article/problemn_pitannya_zastosuvannya_vdvodu_sudd_v_gospodarskomu_protses. htm.
2. Рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. URL: https://vkksu. gov. ua/userfiles/rishennya/svereduk. doc.

Дерій В. В.
студентка 4 курсу
Фінансово-правовий коледж,
спеціальність «Право»

РЕКРУТИНГОВІ АГЕНТСТВА

Однією з негативних тенденцій, що простежується в Україні протягом останніх років, є високий рівень безробіття. До однієї з причин цього явища можна віднести постійний дефіцит кваліфікованих спеціалістів. А це, в свою чергу, пояснює стрімкий розжвиток великої кількості рекрутингових агенств.. Нагадаємо, що рекрутмент перекладається як «вербовка», «найом», «комплектування складу»; і, зазвичай, означає діяльність щодо створення умов для заповнення вакансій компаній-замовників (роботодавців) компетентними спеціалістами, що відповідають своїми якостями вимогам замовника. Під цим терміном також розуміють комплекс

організаційних заходів, що проводиться агенцією в інтересах організації, яка зробила замовлення на заміщення вакансії, і складається з формування та презентації замовнику списку відібраних відповідно до вимог замовника кандидатів на дану посаду з метою їх подальшого працевлаштування [2].

Дослідження ринку рекрутингових послуг є досить актуальним питанням, яким займаються такі вчені, як С. В. Іванова, С. О. Карташов, І. О. Кокорєв, М. І. Магура, Ю. Г. Одєгов тощо.

Рекрутмент — це доволі молодий вид підприємницької діяльності, який виник в США на початку 50-х рр. Причому, найстаріші рекрутингові агенції США та Європи виникли в надрах консалтингових і аудиторських фірм, які в процесі своєї звичайної діяльності наштовхувалися на деякі кадрові проблеми та були вимушені їх вирішувати. Після закінчення другої світової війни в Європі рекрутингові послуги перетворилися на окремий вид підприємництва під впливом господарюючих тоді американських транснаціональних компаній.

Рекрутингові агентства, загалом, надають такі послуги: *Head-hunting* — пошук та відбір керівництва вищої ланки (в суворій конфіденційності), «переманювання» визначеного ексклюзивного спеціаліста (відоме ім'я та посада) для компанії — замовника; *Executive Search* — пошук та відбір керівництва вищої ланки та висококваліфікованих спеціалістів; *Outplacement* — послуги щодо працевлаштування персоналу, який звільняється з компанії — замовника у визначені терміни на визначених умовах (послуга надається за кошти компанії — замовника); *Leasing* — послуги щодо оренди співробітників на визначений період і на визначених умовах, що знаходяться у трудових відносинах із агенцією; *Recruitment* — пошук та відбір керівництва середньої ланки, спеціалістів та офісного персоналу [1].

Серед основних причин, що мотивують роботодавців України звернутися до послуг таких агентств можна виділити такі:

- отримання сервісу;
- економія часу за необхідності в короткі строки найняти кваліфікований персонал;
- економія фінансових витрат у ситуаціях недоцільності утримувати власний відділ по роботі з персоналом;
- отримання об'єктивної оцінки персоналу.

Варто відзначити, що жодне з агентств не набрало більше, ніж 56 % голосів, а різниця в кількості виборів серед трійки лідерів списку не надто велика. Це свідчить про те, що в сфері рекрутингу в Україні немає абсолютного лідера. Можливо, пошуковці ще не сформували для себе чіткого уявлення про якість послуг, що надаються, і репутацію компаній з підбору персоналу.

На мою думку, конкуренція серед кадрових агенцій така, що провокує деякі з них на явний демпінг. З одного боку, зниження цін — на користь клієнта, з іншого боку, надання послуги за собівартістю або навіть в збиток, — однозначно впливає на якість послуги. Тому треба розуміти, що вигода від придбання послуги за невиправдано низьких цін може бути ілюзорна. Агенції, які демпінгують, часто не мають в своєму штаті професійних консультантів, не володіють сучасними технологіями рекрутмента та не володіють необхідними ресурсами для пошуку[3].

Отже, аналізуючи все вищесказане, можна зробити висновок, що розвиток рекрутингових агентств є важливим для фунціонування трудових відносин в державі, тому що рекрутингове агенство — це безкоштовні послуги для здо-

бувача; реальні вакансії в перевірених компаніях; немає гарантій працевлаштування, але при цьому постійна робота резюме претендента та інформування про відкриті вакансії; цілеспрямований пошук висококваліфікованих фахівців; індивідуальний підхід до кожного претендента і роботодавця.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Удосконалення діяльності рекрутингових компаній. URL: http://www. tneu. edu. ua/pdf/006. pdf.
2. Діяльність рекрутингових компаній як посередників на ринку праці та напрями її вдосконалення. URL: http:// www. economyandsociety. in. ua/journal/13_ukr/162. pdf
3. Розвиток ринку рекрутингових послуг в Україні / Г. І. Писаревська // Бізнес Інформ. — 2013. — № 10. — С. 227–232. — Режим доступу: http://nbuv. gov. ua/UJRN/ binf_2013_10_43.

Довженко Б. М.
студентка 2 курсу
Фінансово-правовий коледж,
спеціальність «Право»

ДО ПОНЯТТЯ ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

Правова природа особистих немайнових прав на сьогодні у цивілістичній літературі фактично не оспорюється. Окремими авторами особистим немайновим правам приписується конституційно-правова природа. Так, у Конституції України, зокрема, в розділі другому, закріплюються основні особисті права громадян [1]. Закріплення в Конституції особистих немайнових прав має велике значення для розвитку законності в Україні. Закріплюючи особисті немайнові права в Конституції, держава забезпечує їхнє правове регулювання комплексно, тобто за допомогою норм ряду галузей права.

У рамках комплексного регулювання особистих немайнових прав необхідно виділяти цивільно-правовий аспект. Проблема особистих немайнових прав особи, громадянина є однією з найважливіших у цивільному праві. Особисті немайнові правовідносини є не лише предметом цивільно-правового регулювання на рівні з майновими відносинами, але й мають відповідний пріоритет перед ними, оскільки у ст. 1 Цивільного кодексу України структурно зазначені першими при визначені предмета цивільно-правового регулювання.

Цивільний кодекс України не містить чіткого визначення поняття особистих немайнових прав. Однак у ст. 269 Цивільного кодексу законодавець закріплює низку загальних ознак особистих немайнових прав [2]. Аналізуючи цю статтю можна дати визначення поняття особистого немайнового права як юридично гарантовані можливості, які довічно належать кожній фізичній особі за законом і характеризуються немайновістю та особистісністю. Тому особисті немайнові права особи можна визначити як права специфічні.

Характерними ознаками особистих немайнових прав є те, що вони:

– належать кожній без винятку фізичній особі, незалежно від обсягу її право- та дієздатності, і спрямовані на її розвиток. При цьому усі особи рівні у можливості реалізації та охорони даних прав;

– належать особі довічно — виникають від народження та припиняються із смертю фізичної особи. Момент виникнення даних прав є важливим аспектом, оскільки переважна більшість особистих немайнових прав, пов'язується із моментом народження фізичної особи, напряму пов'язана із її природним існуванням (право на життя, здоров'я, свободу, особисту недоторканість тощо). Ст. 274 Цивільного кодексу України визначає, що обмеження особистих немайнових прав фізичної особи, встановлених Конституцією України та Цивільним кодексом України, можливе лише у випадках, передбачених ними;

– належать особі за законом — це означає, що підставою його виникнення є юридичний факт (подія або дія), передбачена законом. Тому, окремі види особистих немайнових прав можуть

виникати в осіб з моменту, передбаченого законом. Наприклад, право на зміну імені має особа, яка досягнула 16 років, тощо;

– особисті немайнові права фізичної особи не мають економічного змісту. Це випливає з їхньої назви і означає, що стосовно особистих немайнових прав, на відміну від майнових, неможливо визначити вартість у грошовому еквіваленті. Тому для захисту даних прав не можуть бути застосовані майнові способи захисту, наприклад, відшкодування майнової шкоди;

– особисті немайнові права тісно пов'язані з фізичною особою. Дані права не можуть бути відчужені (як примусово, так і добровільно, як постійно, так і тимчасово) від фізичної особи — носія цих прав та/або передані іншим особам. Фізична особа не може відмовитися від особистих немайнових прав, а також не може бути позбавлена цих прав;

– індивідуалізація особистості — важлива ознака особистих немайнових прав. Вони невід'ємно пов'язані із особою носія. Це дає змогу відрізняти суб'єктів немайнового права від інших суб'єктів. При індивідуалізації немайнові права мають переваги над майновими [3].

Слід зазначити, що наявність лише однієї з названих ознак ще не свідчить про те, що це право носить природу особистого немайнового. Для цього необхідна сукупність усіх зазначених ознак.

Зміст будь-якого цивільного права складає сукупність повноважень (правомочностей), котрі має носій цього права. До повноважень, які складають загальний зміст особистих немайнових прав ст. 271 Цивільного Кодексу України відносять можливість фізичної особи вільно, на власний розсуд визначати свою поведінку у сфері свого особистого (приватного) життя. Це означає, що фізична особа не просто має повноваження визначати власну поведінку у сфері свого приватного життя, а і вчиняти їх вільно та на власний розсуд, користуючись доброю волею та власними інтересами. Особа може на власний розсуд як здійснювати суб'єктивне право, так і використовувати його частково або не використовувати взагалі. Тому, фізична особа повинна сама вчиняти юридично значимі дії, які спрямовані на реалізацію відповідних особистих немайнових прав.

Здійснення особистих немайнових прав фізичної особи підпорядковується загальним правилам стосовно здійснення цивільних прав, встановленим ст. 12 Цивільного кодексу України. Гарантією права особи на вільне здійснення нею цивільного права є положення ч. 2 ст. 12 Цивільного кодексу України, згідно якого нездійснення особою свого цивільного права не є підставою для припинення цього права, крім випадків, встановлених законом.

Здійснення особистих немайнових прав — це одна із стадій їх реалізації, під час якої фізична особа, вчиняючи юридично значимі діяння (дії або бездіяльності) безпосередньо або через інших осіб трансформує об'єктивно існуюче право, у вигляді норми права, у право суб'єктивне, у вигляді створених для себе прав та обов'язків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року К.: — Паливода А. В., 2018. — 76 с.
2. Цивільний кодекс України / Законодавство України. URL: https://zakon. rada. gov. ua/laws/show/435–15.
3. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України / За заг. Ред. В. В. Богатиря — К.:«Центр учбової літератури», 2015. — 800 с

Єременко А. В.
студенка 1 курсу
Фінансово-правовий коледж,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»

АНАЛІЗ МАРКЕТИНГОВОЇ ПОЛІТИКИ APPLE

На даний момент Apple займає одну з провідних позицій серед найбільших компаній світу завдяки, в тому числі, гарній маркетинговій стратегії.

Вперше компанія почала рекламувати свою продукцію в кінці 1970 років. Реклама Apple, як і будь-яка інша реклама комп'ютерів і технологій тієї епохи, містила багато тексту і «легку» картинку. З виходом iMac в кінці 90 — реклама Apple стала більш «художньою» і здебільшого зосереджена на демонстрації продукту. Зовсім недавно Apple зосередилася на телевізійній рекламі. На сьогоднішній день в рекламі Apple, відповідно до принципів реклами комп'ютерів, як правило використовується білий фон, а весь акцент спрямовується на кольоровий яскравий дизайн гаджету. В наші дні велика частина реклами Apple показується на телебаченні, також ви можете подивитися більшість останніх рекламних роликів на сайті Apple.

Тепер проаналізуємо фінансові показники та результати продажів комнанії за останні два роки.

Почнемо з 2017 року. Якщо говорити про фінансові показники, то за 2017 рік компанія Apple виручила за свою продукцію 78,4 мільярда доларів, з яких 17,4 мільярда доларів становило чистого прибутку. Прибуток на акцію становив 3,28 долара. Вільні кошти компанії — близько 246 мільярдів доларів.

Найвищу позицію з продажів серед продукції займає IPhone — 78.3 мільйона пристроїв.

Другий щабель посідає IPad з продажами в 13 мільйонів пристроїв.

Комп'ютери Mac посіли відповідно третє місце — 5,3 мільйона продажів.

На превеликий жаль, інформація по продажу IPod та AppleWatch не представлена.

Хотілось би звернути Вашу увагу на цікаві факти та твердження:

- Третій квартал 2017 року став рекордним з продажу AppleWatch
- Кількість транзакцій AppleWatch зросла у 5 разів
- Apple витратила 3 мільярди доларів на дослідження та розробки
- Середня ціна проданого IPhone становила 694 долари
- Найпопулярнішим смартфоном відповідно став IPhone 7

Аналіз за 2018 рік

Чистий прибуток компанії в минулому році становив 20 мільярдів доларів, прибуток на акцію — 3,36 долари. Вільні

кошти компанії на кінець 2018 рок становили близько 285 мільярдів доларів.

Що стосується продажів, то ринок попиту дещо змінився: на першому місці в минулому році опинився IPad продажами у 13,2 мільйона пристроїв. Комп'ютери Mac дещо втратили свої позиції — за 2018 рік було продано 5,1 мільйона гаджетів.

За минулий рік кількість транзакцій через ApplePay зросла на 50 %, а середня ціна проданого IPhone становила 796 доларів. До речі, на даний момент кількість активованих пристроїв Apple становить 1,3 мільярди, а всі свої кошти в майбутньому компанія планує витратити на викуп акцій та покупки компаній.

Пропоную більш детально розглянути всесвітній ринок смартфонів.

22 лютого 2018 року аналітики Gartner повідомили про перше падіння ринку смартфонів і пояснили його відсутністю по-справжньому нових апаратів.

Перший в історії спад стався в четвертому кварталі 2017 року, коли було продано 408 млн смартфонів, що на 5,6 % менше порівняно з аналогічним періодом 2016- го. За підсумками всього 2017 року обсяг ринку зріс на 2,7 %, перевищивши 1,5 млрд штук. За словами директора з досліджень Gartner Аншул Гупти (Anshul Gupta), однією з причин падіння попиту на смартфони є збільшення термінів використання пристроїв, викликане відсутністю інноваційних моделей.

Vendor	2017 Units	2017 Market Share (%)	2016 Units	2016 Market Share (%)
Samsung	321,263.3	20.9	306,446.6	20.5
Apple	214,924.4	14.0	216,064.0	14.4
Huawei	150,534.3	9.8	132,824.9	8.9
OPPO	112,124.0	7.3	85,299.5	5.7
Vivo	99,684.8	6.5	72,408.6	4.8
Others	638,004.7	41.5	682,915.3	45.7
Total	**1,536,535.5**	**100.0**	**1,495,959.0**	**100.0**

Source: Gartner (February 2018)

На діаграмах представлені кількість продажів смартфонів та їх відсотковий показник

Отже, можна зробити певні висновки щодо головних умов ефективного позиціювання компанії:

1. Чітке уявлення про цільове використання ринку та запити покупців, до яких прагне компанія
2. Важливі для цільових покупців вигоди на яких грунтується позиціонування.
3. Дійсно сильна сторона компанії і її торгової марки, покладена в основу позиціонування.
4. Простота і зрозумілість позиціонування для цільового сегмента, що передається за допомогою цікавої іміджевої реклами або інших засобів комунікації.

Що до можливих перспектив розвитку компанії, доцільно не дивлячись на величезну популярність даного бренду, ще розширити аудиторію користувачів. Перш за все, якщо зменшити вартість гаджетів, щоб якомога більша людей змогла дозволити собі купувати якісний смартфон або планшет. І звісно, не можливо не пригадати про HomeKitне дивлячись на те, що даний програмний фреймворк було запущено ще у 2014 році, він досі не набув тієї популярності на яку заслуговує. Можливо, якби компанія приділила більше зусиль для розробки даного доробку, успіх компаніє неможливо вже буде затьмарити.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Отчет Apple за первый квартал 2017 года. URL: https:// appleinsider. ru/iphone/glavnoe-otchet-apple-za-pervyj-kvartal-2017-goda. html.
2. Apple заработала рекордное количество денег при меньших продажах iPhone. URL: https://appleinsider. ru/ iphone/apple-zarabotala-rekordnoe-kolichestvo-deneg-primenshix-prodazhax-iphone. html.

Єременко Р. В.
студенка 1курсу
Фінансово-правовий коледж,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»

МАРКЕТИНГ В ТУРИЗМІ

На сучасному етапі маркетинг є однією з основних дисциплін професійних працівників ринку — керівників підприємств, менеджерів, працівників збуту, реклами, виробників нових товарів, послуг та ін.

Маркетинг туристичний — це система координації діяльності туристичного підприємства в процесі розробки,

виробництва, реалізації туристичного продукту та послуг з метою отримання максимального прибутку шляхом найбільш повного задоволення споживача.

Проаналізувавши літературу, можна виділити такі погляди на проблему:

Також, французькі науковці **Ланкар** та **Ольє** зазначають, що **туристичний маркетинг** — це серія основних методів і прийомів, вироблених для дослідження, аналізу та вирішення поставлених завдань щодо найповнішого задоволення потреб туристів, а також визначення найраціональніших способів ведення справ туристичними фірмами.

Швейцарський дослідник **Крипендорф** визначає **маркетинг в туризмі** як систематичну координацію діяльності туристичних підприємств, а також приватну та державну політику в галузі туризму.

Російський науковець **Ісмаєв** вважає, що **туристичний маркетинг** — це система торгово-виробничої діяльності, спрямована на задоволення індивідуальних потреб туристів на основі виявлення та вивчення попиту споживачів з метою максимізації прибутку.

Німецькі вчені **Рігер, Рот** та **Шранд** визначають **маркетинг у туризмі** як ринкове управління, спрямоване на досягнення цілей туристичного підприємства ефективніше, ніж у конкурентів, задовільняючи при цьому потреби туристів.

Отже, всі зусилля маркетингу туристичних підприємств мають спрямовуватись на досягнення цілей.

Туристичні ринки є дуже динамічними, відставання від конкурентів загрожує негайним провалом.

Туристичний продукт — це сукупність товарів та послуг, які задовольняють потреби туристів. До туристичних послуг відносять готельні, транспортні, екскурсійні, перекладацькі, побутові та інші.

Маркетинг як самостійна сфера діяльності та наука виділився на межі XIX–XX століть.

Основною причиною виділення туристичного маркетингу став бурхливий розвиток туризму, який у багатьох країнах світу став важливою галуззю народного господарства, а в деяких — і головним джерелом доходів.

Також можно виділити такі фактори появи та розвитку туристичного маркетингу: підвищення життєвого рівня населення та доступності туристичних послуг населенню; розвиток транспортних; розквіт міжнародних політичних, економічних та культурних відносин; процеси глобалізації.

Таким чином, поява великої кількості туристів та різноманітність їх вимог зумовили необхідність здійснення маркетингової діяльності ринках туристичних послуг.

Слід зазначити, що Теорія та практика туристичного маркетингу у значній мірі були перейняті з досвіду промислового маркетингу.

Перші наукові дослідження в галузі туристичного маркетингу з'явились у Європі в 50-х роках XX ст. Викладання дисципліни «Маркетинг в туризмі»започатковане в 1959 році у Бернському університеті, Швейцарія.

Відповідно до існуючих у різні роки концепцій маркетингу відповідне спрямування отримав і туристичний маркетинг.

Розглянемо концепції туристичного маркетингу:

1. Збутова (1950р)

У ті часи туристичний попит перевищував пропозицію, тому всі туристичні продукти реалізувались на ринку, хоча і не всі відповідали вимогам туристів. Туристичні фірми пропонували майже однакові продукти, гострої конкуренції не було. Зусилля маркетингу спрямовувались на стимулювання попиту на відносно дорогі туристичні продукти.

2. Традиційний маркетинг(1960–1980)

Поява конкуренції на ринку туристичних послуг змусила туристичні фірми акцентувати увагу на збуті своїх продуктів, широко використовувати рекламу та інші маркетингові заходи

3. Соціально-етичний маркетинг (1980–1995)

Загострення конкуренції змушувало туристичні фірми вивчати ринок і пропонувати послуги, які б задовольняли вимоги цього ринку. Разом з тим, туристичні підприємства самі почали формувати потреби споживачів за допомогою реклами та пропаганди туризму.

4. Маркетинг взаємодії (1995 — по наш час)

В сучасних умовах стандартного інструментарію маркетингу виявляється замало — без використання комуніка-

ційних та соціальних прийомів ефективність маркетингової діяльності в туризмі обмежена. Маркетинг спрямовується на становлення довготривалих відносин клієнтів з фірмою, адже в туризмі дуже чітко виявляється ефект Парето — 20 % клієнтів приносять фірмі 80 % прибутку.

Таким чином, пошук потреб туристів та якнайповніше їх задоволення є основою сучасної концепції маркетингу в туризмі.

Функції маркетингу в туризмі можна розглядати на 3-х рівнях:

Суспільний — туристичний маркетинг має забезпечити нормальне функціонування туристичного ринку та відповідні інструменти для діяльності туристичних фірм: доступність кредитів, лояльність податків, відповідні закони тощо.

Регіональний — маркетинг в туризмі покликаний регулювати туристичний попит, ціни, рекламну діяльність, заохочувати населення до ознайомлення зі своїм краєм.

Індивідуальний — формування нових потреб туристів; переконання про доцільність користування послугами даної фірми; формування потреби у частішому використанні послуг фірми; мотивування щодо користування послугами на постійній основі.

ЮНВТО — це Всесвітня туристична організація, яка пропонує інший підхід щодо визначення функцій маркетингу в туризмі:

1. Встановлення контактів з клієнтами — передбачає переконання клієнта в тому, що передбачуване місце відпочинку і наявний там сервіс, визначні місця та все інше відповідають його запитам.

2. Розвиток — передбачає проектування нововведень, нових послуг і продуктів, які зможуть забезпечити нові можливості для збуту, а також повніше задовільнити потреби туристів.

3. Контроль — передбачає аналіз результатів діяльності по просуванню послуг на туристичний ринок і перевірку того, наскільки ці результати відображають використання можливостей туристичної фірми.

На основі вище сказаного, можна виділити такі умови застосування маркетингу в туризмі:

1. Глибоке насичення ринку туристичними послугами;
2. Наявність конкуренції між фірмами туристичної індустрії;
3. Вільні ринкові відносини;
4. Вільна діяльність туристичних фірм.

Принципи туристичного маркетингу такі:

1. Орієнтація на ефективне вирішення проблем споживачів.
2. Націленість на конкретний комерційний результат.
3. Комплексний підхід до досягнення поставлених цілей.
4. Максимальне врахування умов і вимог ринку з одночасним впливом на нього.
5. Підприємливість та активність.

Всі перераховані принципи мають реалізуватись у маркетинговій діяльності туристичних підприємств.

Отже, маркетинг забезпечує не тільки ефективне задоволення потреб ринку, але і успіх підприємства в конкурентній боротьбі. Зародившися у виробничій сфері, маркетинг достатньо тривалий час не знаходив відповідне вживання у сфері туризму. Проте зростання конкуренції, комерціалізації туристської діяльності приводять до необхідності найшвидшого впровадження основних елементів маркетингу в практику роботи туристського підприємства.

Туризм, є не тільки економічним, але одночасно соціальним, культурним, екологічним і політичним явищем. Виходячи з цього, туристичний маркетинг необхідно використовувати з максимальним врахуванням всіх цих факторів. Тоді він в повній мірі буде відображати інтереси як туристичних фірм, так і споживачів.

З огляду на те, що туризм — складна система, симбіоз економіки, політики, екології, культури, для досягнення позитивного маркетингового ефекту необхідна тісна координація маркетингу різних підприємств і організацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дурович А. П. Маркетинг в туризме: Учебное пособие. — Минск: Новое знание, 2003. — 496 с.

2. Исмаев Д. К. Основы стратегии и планирования маркетинга в иностранном туризме. — М.: Луч, 1994. — 302 с.
3. Котлер Ф. Маркетинг менеджмент. — СПб.: Питер, 1999. — 896 с.
4. Altkorn J. Marketing w turystyce. — Warszawa: Wydawnictwo naukowe PWN, 2001. — 204 s.
5. Rieger A. Management von Destinationen und Tourismusorganisationen. — Munchen, Wien, Oldenburg, 1997.
6. Roth P., Schrand A. Touristik-Marketing. — Munchen: Vahlen, 1995.
7. Drucker P. F. Management. Tasks. Responsibilities. Practices. New York: Harper & Row, 1973.
8. Ильина Е. Н. Туроперейтинг: организация деятельности. М.: Финансы и статистика, 2000. — 256 с.
9. Іванова И. О. Маркетингові можливості сучасного готельного бізнесу в Україні. — Львів, 1997.
10. Кириллов А. Т. Маркетинг в туризме. — С.- Петербург, 1997.

Іваненко М. А.
студент 1 курсу
Фінансово-правовий коледж,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»

БРЕНД СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ

Поняття бренду є основним у сучасному маркетингу і багато в чому визначальним для роботи сучасних організацій. Якщо говорити про сучасних організаціях, то проблема сприйняття товару споживачем, якісний аналіз його властивостей і характеристик у процесі купівлі та споживання мають принциповий характер для способу його просування, для реалізації відповідних маркетингових і виробничих планів і стратегій.

Спочатку слово «бренд» означало клеймо, яким господар мітив своїх корів і коней, а потім і ремісники мітили свої вироби, щоб виділити їх серед продукції інших виробників.

Сьогодні бренд, це:

- термін в маркетингу, символічне втілення комплексу інформації, пов'язаного з певним продуктом або послугою;
- назва, слово, вираз, знак, символ або дизайнерське рішення або їх комбінація з метою позначення товару або послуги конкретного виробника.

Бренд — основа існування і процвітання багатьох фірм, вони необхідні підприємству для правильного маркетингового управління.

Сильні бренди мають величезну владу і приносять високі доходи. Але існує дуже багато проблем, що можуть перешкоджати розвитку брендингу або загрожувати їх існуванню.

Брендинг — це фундаментальний стратегічний процес, що включає в себе всі аспекти діяльності фірми, має тривалі відносини з покупцями, користувачами конкретного товару.

Враховуючи, що в сучасних умовах господарювання конкуренція стає все сильнішою, брендинг повинен постійно пристосовуватися, щоб ефективно і продуктивно працювати.

За словами Буміора, людині властиво винаходити і придумувати бренди; працювати з брендом, стежити за ним, відтворювати у своїй свідомості саме той бренд, який йому потрібний.

Побудова бренда — формування у споживача сталої, сильної, сприятливої, унікальної асоціації бренда.

Основна задача брендингу — це побудова розвинутого бренду, яким вважається такий бренд, що його знають і можуть відрізняти від інших марок за ключовими елементами більш як 60 % споживачів даної товарної номенклатури.

Якщо бренд розрізняють 30–60 % споживачів — то його можна назвати брендом, що розвивається (в меншу або більшу сторону).

Якщо менше 30 % — це слабо розвинений бренд або не бренд.

Товар вважається брендом, якщо:

1) він доступний 75 % покупців;

2) 75 % цільової аудиторії може просто за назвою бренду назвати галузь діяльності;
3) мінімум 20 % покупців з цільової аудиторії користуються ним регулярно;
4) мінімум 20 % покупців з цільової аудиторії можуть вірно пізнати основні характеристики бренду;
5) товар існує на ринку як мінімум 5 років;

Якщо про товар обізнана уся його цільова аудиторія, він доступний на ринку, але його не купують, то це не бренд. Справу може поправити одна п'ята частина, яка стане регулярно купувати товар.

У різного товару своя циклічність. Так, приміром, якщо це макарони, то купівля здійснюється раз на тиждень, а якщо автомобіль, то раз в 10–15 років.

Бренд створений для розкриття якостей товару, привертання уваги, він допомагає покупцеві правильно і швидко зробити індивідуальний вибір. Також бренд — це створення іміджу. Покупець, що являється прибічником певного бренду, що має виражений імідж, не стані міняти вже вподобаний і перевірений товар.

В поняття «бренд» входять усі характеристики продукту: ім'я, історія, репутація, упаковка, ціна — це цілий комплекс відособлених понять, які у результаті формують враження про товар. Воно легко може змінитись завдяки бренду, а товар при цьому залишається тим самим. Іншими словами, бренд — це система, яка ідентифікує товар.

Положення бренду на ринку визначає його конкурентоздатність, а також міру задоволення споживчих потреб.

Підводячи підсумок, приведемо основні характеристики бренду:

1) суть змісту бренду (Brand Essence);
2) функції, що виконуються брендом, і емоції, що викликаються ним у споживачів (Brand Attributes);
3) ім'ябренду (Brand Name);
4) візуальне сприйняття бренду, що сформувалося під впливом реклами і засноване на враженні людини, що користується товаром (Brand Image);
5) міра популярності бренду, або «сила бренду» (Brand Power);

6) індивідуальність бренду, що характеризується його ознаками (Brand Identity);
7) ціновий чинник (Brand Value);
8) міра просунутості бренду (Brand development Index);
9) міра впровадження бренду в аудиторію (Brand Loyalty).

У сучасних умовах на ринку дуже важлива політика брендингу. Треба добре розбиратися в концепціях створення бренду фірми. У цьому полягає запорука успіху усіх кампаній. Якщо говорити про американських маркетологів, то вони виділяють наступні види бренду: бренд з розширенням; зонтичний бренд; лайн-бренд; бренд для кожного найменування продукції.

Питання про вибір методики бренду далеко не просте. Американські фахівці подейкують про «змішану» стратегію в цій області. Таким чином, в різних штатах можна буде використовувати просування продукту і зонтичним способом, і лайн. У нас популярніше просування бренду, який відповідає виду товару. Ніхто не знає напевно, чи зміниться ситуація на ринку найближчим часом, чи буде нашими маркетологами врахована нова концепція просування бренду. Одне точно: бренд повинен постійно оновлюватися і удосконалюватися. Спираючись на отриманий досвід, Україна може створювати сильні бренди, що дозволяють поліпшити досягнення у сфері маркетингу.

У світовій практиці брендингу існує безліч підходів до класифікації брендів на основі різних критеріїв — територіального, сфери діяльності фірми, приналежності капіталу фірми, особливості корпоративної структури управління і інших ознак (табл. 1.1).

Існують і інші класифікації брендів, ступінь відмінності яких обумовлюється метою класифікації і особливостями ринкового середовища. Так, розрізняють бренди залежно від їх стратегічного призначення, виконуваної ролі в корпоративному портфелі.

Отже, можна зробити висновок про те, що бренд — те що залишається в голові покупця після придбання і використання товару.

Таблиця 1.1

Класифікація брендів

Критерій класифікації	Вид бренду
За наочною спрямованістю	Товарний
	Сервісний
	Соціальний (особовий)
	Бренд організації
	Подієвий
	Географічний
За територіальним охопленням	Глобальний
	Національний
	Локальний
За сферою застосування	Споживчий
	Промисловий
	Високотехнологічний
За належністю форми власності	Виробника
	Дистриб'юторський
	Приватний
За ієрархією в структурі портфеля	Корпоративний
	Зонтичний
	Товарний суббренд
	Індівідуальний2

Бренд допомагає:

- ідентифікувати, тобто дізнатися товар при згадуванні;
- виділити товар із загальної маси;
- створити у споживачів образ, що викликає довіру;
- співвіднести різні емоції, пов'язані з товаром;

- прийняти рішення про покупку і підтвердити правильність вибору;
- сформувати групу постійних покупців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бренд. URL: https://uk. wikipedia. org/wiki/бренд
2. Бренд менеджмент методичні рекомендації. URL: https://studfiles. net/preview/5015604/
3. Бренд як інструмент сучасного бізнесу. URL: http://ir. nmu. org. ua/bitstream/handle/123456789/433/2008_1_2_p125–132. pdf?sequence=1&isAllowed=y

Ігнацевич Ю. Г.
магістр 1 року навчання
Навчально-наукового інституту
«Юридичний інститут ДВНЗ
«Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОВНОВАЖЕНЬ РАХУНКОВОЇ ПАЛАТИ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Євроінтеграційні прагнення нашої держави обумовлюють з одного боку — динамізм та багатовекторність процесів розвитку та реформ в усіх сферах суспільного життя, а з іншого — складність реалізації загальнонаціональних завдань і цілей через недостатність для цього необхідних фінансових ресурсів.

Саме такий стан справ зумовлює актуальність питань щодо підвищення прозорості, підзвітності й ефективності діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, розпорядників бюджетних коштів та використання ними наявних ресурсів загалом та системи контролю за цим процесом зокрема.

Так, відповідно до Концепції реалізації державної політики у сфері реформування системи державного фінансового

контролю до 2020 року, яку схвалено Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 р. № 310-р., ефективна система фінансового контролю за управлінням державними (місцевими) ресурсами (публічні кошти, необоротні та інші активи) та їх використанням є не лише інструментом гарантії прозорості, підзвітності і якості діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування та суб'єктів господарювання, а і по суті дієвим механізмом для забезпечення фінансової стабільності і безпеки країни, досягнення стратегічних цілей держави, ефективності державної політики, підвищення рівня якості життя населення та, зокрема, реформування системи управління державними фінансами [4].

На нашу думку, ефективна система фінансового контролю є важливою складовою публічної фінансової діяльності, яку здійснюють держава та органи місцевого самоврядування метою забезпечення виконання їх завдань та функцій. У зв'язку із цим система фінансового контролю є важливою складовою і механізму правового забезпечення фінансової безпеки держави. Призначенням такого механізму, перш за все, є гарантування фінансової стабільності держави та забезпечення захисту від зовнішніх та внутрішніх загроз. Виокремлення проблем реалізації повноважень окремих державних органів фінансового контролю у сфері забезпечення фінансової безпеки та їх вирішення є водночас одним із способів удосконалення механізму правового забезпечення фінансової безпеки держави.

Як справедливо зазначає Дмитренко Е. С., важливою складовою механізму правового забезпечення фінансової безпеки держави є наявність суб'єктивних прав і юридичних обов'язків в учасників правовідносин у зазначеній сфері та їх реалізація [6, с. 74]. Одним із основних учасників аналізованих правовідносин є Рахункова палата, яка відповідно до ст. 98 Конституції України здійснює контроль від імені Верховної Ради України за надходженням коштів до Державного бюджету України та їх використанням [1, ч. 1 ст. 98]. Відповідно до ст. 4 Закону України «Про Рахункову палату» повноваження, покладені на Рахункову палату Конституцією України, здійснюються через провадження заходів державного зовнішнього фінан-

сового контролю (аудиту) [3, ч. 1 ст. 4]. Діяльність Рахункової палати знаходить відображення у щорічних звітах. Зокрема, аналіз Звіту Рахункової палати за 2017 рік відчить, що питання державної безпеки перебувають під постійним контролем цього органу [8].

Що ж до проблем реалізації повноважень Рахункової палати у сфері забезпечення фінансової безпеки держави, то заслуговує уваги аналіз окремих із них, які здійснила О. П. Гетьманець. Зокрема вона зазначає, що «проблема налагодження управління бюджетними коштами та відповідальності за фінансові та бюджетні порушення в країнах, де ринкова економіка тільки налагоджується…». Учена вважає, що впровадження принципу відповідальності за бюджетні правопорушення потребує доопрацювання повноважень Рахункової палати…» [5, с. 127]. Ми розділяємо думку дослідниці, оскільки відсутність у ст. 110 БКУ будь-яких засобів впливу за порушення вимог дотримання бюджетного законодавства з боку Рахункової палати є суттєвим недоліком законодавства. На сучасному етапі розвитку нашої держави повноваженнями застосовувати заходи примусу за порушення бюджетного законодавства має бути наділений вищий орган державного фінансового контролю. Аналіз звітів Рахункової палати демонструє ефективність контрольно-аналітичних та експертних заходів Рахункової палати, тому, на нашу думку, відсутність у даного органу повноважень на застосування заходів впливу за порушення бюджетного законодавства є невиправданим [7, с. 29].

Окрім того, доцільно наділити Рахункову палату повноваженнями щодо застосування заходів впливу за порушення бюджетного законодавства шляхом внесення відповідних змін до Бюджетного кодексу України та Закону України «Про Рахункову палату».

Також вважаємо, що необхідно у законодавстві визначити як правопорушення бюджетного законодавства такі порушення: невиконання розпоряджень та порушення строків виконання розпоряджень Рахункової палати в бюджетному процесі; невиконання постанов та висновків Рахункової палати, виданих при виявленні бюджетних порушень за результатами проведення заходів державного зовнішнього фінансового

контролю (аудиту), шляхом внесення змін до ст. 116 Бюджетного кодексу України. У зв'язку із цим, прийняти норми про повноваження Рахункової палати на застосування заходів впливу за такі порушення бюджетного законодавства шляхом внесення відповідних змін до ст. 7 Закону України: «Про Рахункову палату» та статей 110 та 118 Бюджетного кодексу України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України: прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Бюджетний кодекс України прийнятий Верховною Радою України 8 липня 2010 р. № 2456-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 50–51, Ст. 572.
3. Закон України «Про Рахункову палату України» прийнятий Верховною Радою України 2 липня 2015 року № 576-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 36. Ст. 360.
4. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування системи державного фінансового контролю до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 р. № 310-р. URL: https://zakon. rada. gov. ua/laws/show/310–2018-%D 1 %80
5. Гетьманець О. П. Бюджетний контроль як напрям удосконалення фінансової діяльності Української держави. Вісник ХНУВС. 2011. № 2 (53). С. 264–271.
6. Дмитренко Е. С. Юридична відповідальність суб'єктів фінансового права у механізмі правового забезпечення фінансової безпеки України: монограф. Е. С. Дмитренко. К.: Юрінком Інтер, 2009. 591 с.
7. Дмитренко Е. С., Ігнацевич Ю. Г. Місце заходів впливу за порушення бюджетного законодавства у механізмі правового забезпечення фінансової безпеки держави. Eurasian Academic Research Journal. 2018. № 9 (27). С. 25–30.
8. Звіт Рахункової палати за 2017 рік. URL: http://www. acrada. gov. ua/img/files/Zvit_2017. pdf.

Іллічов Ю. Ю.
студент 2 курсу
Фінансово-правовий коледж,
спеціальність «Право»

КОНЦЕПЦІЯ ЛЮДИНОЦЕНТРИЗМУ ЯК ІДЕЙНА ОСНОВА ФУНКЦІОНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Починаючи з моменту прийняття Конституції України (1996 р.), в Україні було офіційно визнано те, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави[1]. Таким чином, на рівні Основного закону була нормативно закріплена концепція «людиноцентризму». Однак, одна справа нормативно закріпити відповідну ідею, а інша перетворити її у дійсність.

Незважаючи на те, що ця ідея була визнана і закріплена на рівні Конституції України про неї, фактично, забули. У центрі уваги держави, на сьогодні, стоять будь-які питання, крім основного — як Українській державі утверджувати і забезпечувати права та свободи людини і громадянина?

Отже, існує потреба у пошуку шляхів реалізації концепції «людиноцентризму» на практиці, перетворення її із ідеї у реальний принцип функціонування Української держави.

Для реалізації цього завдання, на наш погляд, необхідно: 1) з'ясувати суть концепції «людиноцентризму»; 2) визначити за, яких умов вона зможе стати ідейною основою функціонування Української держави.

Пошук шляхів вирішення окреслених завдань передбачає аналіз наукової літератури. Серед переліку авторів, які досліджували реалізацію цієї концепції в Україні окремо хотілося б зупинитися на напрацюваннях Р. С. Мельника[2, 3, 4, 5, 6].

Як справедливо зазначає вчений ідеологія «людиноцентризму» або «людино-орієнтована» ідеологія, полягає у тому,

що держава має «служити» інтересам громадян, тобто діяти заради і в ім'я приватних осіб шляхом всебічного забезпечення пріоритету їх прав, свобод та інтересів у публічній сфері[6, с. 157]. Отже, Українська держава має служити кожній людині окрема незалежно від ознак: раси, майнового стану, статті, політичних вподобань та будь-яких інших ознак.

Реалізація на практиці концепції людино центризму передбачає:

- реальне, а не формальне визнання людини, її здоров'я, честі і гідності, недоторканності і безпеки найвищою соціальною цінністю в Україні;
- вироблення досконалих форм служіння Української держави приватним особам, адже таке служіння має відбуватися не будь-яким чином, у формах, які задовольнятимуть саме приватних осіб;
- розроблення досконалих юридичних механізмів реалізації цього обов'язку держави, адже, досить часто, суб'єкти публічної адміністрації України не знають як, яким чином їм діяти щодо приватних осіб. Це пов'язано із тим, що, на сьогодні, існує цілий перелік прав людини і громадянина, стосовно яких відсутній нормативно визначений механізм їх реалізації. Яскравим прикладом у цьому випадку є право на мирні зібрання, яке визначене у ст. 39 Конституції України[1]. На сьогодні, у переліку законів України відсутній спеціальний Закон України, який би регламентував процедуру реалізації цього права. Справедливими у цій частині є слова Р. С. Мельника: «…основою для концепції людиноцентризму є права та свободи людини і громадянина. Без їх закріплення на нормативному рівні та вивчення на доктринальному людиноцентризм так і залишиться лише зручним гаслом «лже-борців» за ідеї демократії та правової державності» [6, с. 160].

Системне втілення концепції «людиноцентризму» у діяльності Української держави має:

– забезпечити соціально-правову трансформацію суспільства та держави, спрямовану на «перетворення» приватних осіб на громадян, на вільних особистостей;

– звільнити приватних осіб від думки про те, що вони є лише «гвинтиком» державного механізму;

– сприяти виробленню насамперед норм адміністративного права, які зобов'язували б державу служити виключно інтересам приватних осіб;

– стати сполучною ланкою між принципом верховенства права та його реалізацією на практиці;

– упровадити в життя ідею, сформульовану свого часу Франкліном Делано Рузвельтом про те, що «обов'язок держави перед громадянином — це обов'язок слуги перед господарем» [5, с. 184–187].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: http://zakon2.rada. gov. ua/laws/show/254к/96-вр.
2. Мельник Р. С. Система адміністративного права України: дис. … д-ра юрид. наук: Х., 2010. 415 с.
3. Мельник Р. С., Бевзенко В. М. Загальне адміністративне право: Навчальний посібник / За заг. ред. Р. С. Мельника. К.: Ваіте, 2014. 376 с.
4. 100 ответов на 100 вопросов по Общему административному праву: учеб. пособ. под ред. Р. С. Мельника. Киев: Юринком Интер,2017. 240 с.
5. Мельник Р. С. Загальне адміністративне право в питаннях і відповідях: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 308 с.
6. Мельник Р. С. Концепція людиноцентризму у сучасній доктрині адміністративного права. Право України. 2015. № 10. С. 157–165.

Кас'яненко В. М.
студент 1 курсу
Фінансово-правовий коледж
спеціальність «Право»

ДО ПРОБЛЕМИ ІСТОРИЧНОЇ ПАРАДИГМИ УКРАЇНСЬКОЇ ФОРМИ ДЕРЖАВИ

Ця тема, без сумніву, актуальна у наші часи, як ніколи раніше. Завдяки останнім подіям наше суспільство розкололося майже в усіх соціальних питаннях, що постійно призводить до серйозних внутрішніх проблем. З огляду на вищесказане, ми припускаємо, що одним із шляхів вирішення цієї проблеми є реформування існуючої форми Української держави таким чином, щоб кожна людина мала право на самовизначення. Для вироблення раціональної відповіді на цю проблему необхідно врахувати такі особливості як: національний менталітет українців, історичний досвід України, теоретичні моделі форм державного правління, їх переваги та недоліки.

На думку вчених, одна з причин нашого скрутного становища може бути пов'язана з нашим національним менталітетом. Для вирішення цього питання потрібно розібратися що таке Українській менталітет. Нашим завданням не є докладний аналіз цієї складної філософської, історичної та соціологічної категорії. Але буде слушним зазначити, що соціальний менталітет несе в собі відбиток логічно-неосмислених історичних традицій, успадкованих від попередніх поколінь.

Менталітет [5] — це характер та тип людського мислення, що реалізується на рівні свідомості, але базується на структурних елементах сфери підсвідомого, що включають в себе архетипи як окремої особистості, так і етносу в цілому.

Завдяки географічному розташуванню з давніх-давен Україна була буферною зоною між східними та західними цивілізаціями. Завдяки таким впливам нині українцям притаманні поєднання індивідуалізму, переважно для західної частини, і східної колективізації, бурхливої реакції на соціальну несправедливість, частково поєднаної з наївною вірою в сильного правителя. На нашому ментальному рівні це зумовило

постійну гіперболізацію зовнішніх чинників, постійне прагнення покласти на них провини за свої численні біди. Тривала відсутність в українського народу власної держави знайшла відбиток національній підсвідомості, як стан людини, що є фактичним хазяїном землі, але через дію зовнішніх, ворожих сил, не може бути її вільним господарем. Саме з цього коріння проростають примирення з негативними явищами, терплячість, зайва сором'язливість, прагнення уникнути особистої відповідальності за стан громадських справ.

На думку фахівців, для жителів Західної України більш характерні такі риси, як індивідуалізм, повага до власності, консерватизм, а також активні прояви національних почуттів, патріотизму, релігійності. Що стосується населення Центральної, Східної та Південної України, то для них головним є не національне, а соціальне визволення [5]. Тому провідними рисами менталітету в цих регіонах стали колективізм, поєднаний з анархізмом, звичка до кропіткої праці. Завдяки цьому існує думка про ментальні відмінності в різних регіонах України. Значну роль у формуванні нашого менталітету відіграв Радянський Союз. Основними рисами радянського менталітету є: відсутність волі до покращення долі власними силами, показна працелюбність, амбіційність, патерналізм, безпорадність. Потрібно зазначити, що ці риси є серйозною перешкодою на шляху реформування нашого суспільства, оскільки вони не дають змоги ініціювати впровадження в життя інноваційних політичних, соціальних та суто інформаційних технологій [5].

Для того щоб робити висновки по формі нашої держави, потрібно розібратися, що таке взагалі форма держави.

Форма держави — це державно-правова конструкція, що складається з трьох елементів: форми правління, форми державно-територіального устрою, форми державного режиму [3].

Форма правління — це організація, порядок утворення та взаємодії вищих органів державної влади (глави держави, парламенту і уряду). Розрізняють два різновиди форми правління — монархію та республіку [3].

Форма державно-територіального устрою — це порядок взаємин між державою та її окремими частинами. Розрізняють унітарні, федеративні, конфедеративні, регіональні держави [3].

Форма державного режиму — сукупність прийомів, методів, форм та способів здійснення державної влади [3].

Щоб розібратися, чому Україна має саме таку форму держави згадаємо курс історії. Розглянемо основні етапи розвитку України такі як: Київська Русь, Галицько-Волинське князівство, період бездержавності, Військо Запорізьке, держави періоду Української революції.

За формою правління Київська Русь була ранньофеодальною монархією, яка трималася на системі військово і державно-служилого землеволодіння. За формою територіального устрою це була федерація, а за державним режимом — автократія. Вона об'єднувала 20 національностей. Загалом державна форма Київської Русі успішно використовувалася і в інших державах, таких як Галицько-Волинське князівство, Московське царство тощо [1].

Державний лад Галицько-Волинського князівства ніби був схожий на устрій Київської Русі. Князеві належала верховна законодавча, виконавча, судова, адміністративна та виконавча влада. Він очолював державу, керував збройними силами, зовнішньою політикою. Проте абсолютної влади в державі князь не мав, так як його обмежували впливові бояри. Боярська рада формально існувала як дорадчий орган центральної влади при князеві, проте фактично, рада скликалася найбільш впливовими боярами, які прагнули обмежувати або регулювати владу князя. Таким чином, форму держави Галицько-Волинського князівства можливо класифікувати так: за формою правління — парламентерська монархія, за формою територіального устрою — федерація, за формою державного режиму — автократія [1].

Вже в середині XIV ст. Українські землі потрапили під політичну орбіту інших держав. Лівобережна Україна з Києвом (Гетьманщина), а також Слобожанщина й Запоріжжя входили до Росії. Східна Галичина і Правобережжя перебували під владою Польщі. Загалом українські землі залишалися у складі інших держав приблизно 600 років. За цей довгий період українці ввібрали в себе ідеологічно-культурні ознаки держав, до складу яких входили. З цього можна зробити висновок, чому кожний умовний регіон України відрізняється один

від одного в культурно-ідеологічному та ментальному плані. Саме цим можна пояснити роздробленість думок у нашому суспільстві [2].

Запорозьке козацтво виробило власну суспільну організацію, яка найповніше відповідала потребам часу. Вона мала форму демократичної республіки з найширшою участю козацьких мас в управлінні. Верховна влада належала козацькій раді. Рада обирала кошового отамана або, як ще його називали, гетьмана. Отже форму держави Військо Запорізьке можна класифікувати наступним чином: за формою правління — парламентарна республіка, за формою територіального устрою — унітарна держава, за формою державного режиму — демократичний режим [2].

Законодавча влада в УНР зосереджувалась у парламенті, він призначав президента. Існував теоретичний поділ влади на судову, виконавчу та законодавчу. Форму держави УЦР загалом можна класифікувати так: за формою правління — парламентсько-президентська республіка, за формою територіального устрою — унітарна держава, за формою державного режиму — демократичний режим. Дана форма держави найбільш підходить до сучасного погляду [2].

Гетьману належала вся повнота влади в Українській державі. Обсяг повноважень гетьмана свідчить, що в Україні на зміну демократичній формі державного правління прийшов авторитарний режим, котрий відкидав принцип розподілу влади. Форма правління Української Держави була авторитарною диктатурою. Форма територіального устрою була унітарна держава. Форма державного режиму авторитарний режим [2].

Широкий підхід до форми держави привів до того, що, спираючись на традиційні елементи форми держави, вчені запропонували виділяти три основні форми: монократичну (моністичну), сегментарну та полікратичну (плюралістичну).

Монократична форма держави має високий рівень централізації. Державну владу зосереджує одна особа або орган [3, 4, 6]. Ні розподіл влади, ні автономія в територіальному устрої, ні місцеве самоврядування фактично не допускаються. Ця форма пов'язана з обов'язковою ідеологією, одержавленням економіки, соціальної сфери та культури, украй елітарним

характером державної влади. Демократичні інститути, парламент, самоврядування використовуються в демагогічних цілях. Монократична форма держави притаманна державам з тоталітарним режимом, форма правління, зазвичай, монархічна, проте існують виключення у вигляді республік з довічним президентом, або з формально відсутнім головою держави. Наприклад, СРСР, Катар, КНДР. Переваги монократичної форми держави полягають у стабільності влади та чітко визначеного курсу розвитку держави, суспільство дотримується чіткої позиції яка закладена державною владою. Недоліками виступають відсутність прав та свобод у громадян, соціальна нерівність та нездатність громадян вплинути на державну владу.

Враховуючи соціально-культурні взаємовідносини в Україні, які склалися внаслідок історичного розвитку, можна стверджувати, що така форма держави ще більше дезорганізує наше суспільство, як наслідок виникне, або рух опору, або сепаратистські рухи.

Сегментарна форма держави значною мірою носить олігархічний характер, посідаючи проміжне становище між монократичною і полікратичною формами держави [3, 4, 6]. Тут допускається розподіл компетенції між різними органами державного управління, елементи автономії та місцевого самоврядування. Домінує виконавча влада. Приклади такої держави Єгипет, Венесуела, Йорданія. Сегментарна форма держави має такі переваги, — так як це перехідна форма, то існують певні демократичні засади, наприклад, обов'язки громадян чітко прописані в конституції, виконавча влада розповсюджується абсолютно на всі категорії суспільства, що забезпечує певною мірою стабільність в державі. Недоліки — вирішальна роль належить виконавчій владі, місцеве управління носить слаборозвинений характер, права громадян не повністю відображені в законодавстві, вплив суспільства на органи державної влади носить опосередкований характер.

Така форма держави неспроможна вирішити соціальну проблему нашої держави, оскільки права та свободи громадян чітко не прописані в конституції, місцева влада не має реаль-

ної змоги вирішувати культурно-соціальні проблеми, народ не має змоги вплинути на рішення державних органів влади.

Полікратична форма держави реально використовує розподіл влади, систему стримувань і покарань [3, 4, 6]. При цій формі держави існує чітко визначена вертикаль влади та ефективно функціонують всі її гілки. Крім того можливі: автономія в територіальному устрої, розвиток місцевого самоврядування, демократичні методи здійснення контролю державної влади. У багатьох полікратичних країнах існує монархічна форма правління, але вона сумісна з президентською, парламентарною або змішаною республіками, до того ж ці країни можуть бути унітарною державою або федерацією. Прикладами таких держав є США, ФРН, Італія. Полікратична форма держави зазвичай утворена на демократичних засадах. Переваги: відсутність зосередженої влади, як наслідок, відсутність можливості одноосібної влади, реальна можливість місцевої влади до реформ в соціальній сфері, за допомогою законодавчої виконавчої та судової гілок влади існує реальна можливість реалізувати права всіх верств населення, права та обов'язки, які чітко прописані в конституції, суспільство має можливість вплинути на владу. Недоліки: відсутність чіткого курсу держави.

Така форма держави спроможна вирішити соціальну проблему в нашій державі, адже базується на демократичних засадах, наділяє місцеву владу правом реформувати культурно-соціальну сферу, використовуючи систему виконавчої, судової та законодавчої влади, та може реалізувати права та свободи громадян.

На даний момент за формою держави Україна:

за формою державного правління є парламентсько-президентською республікою. За державним устроєм Україна є унітарною, децентралізованою державою.

За формою державного режиму Україна є демократичною державою.

Проаналізувавши інформацію ми прийшли до висновку, що найбільш вдалим рішенням для України може бути така форма держави:

За формою державного правління — парламентська республіка. Саме таким чином ми зможемо побороти майже

авторитаризм влади президента. Проте доречно зауважити що парламентарна республіка керується більшістю голосів у парламенті і якщо такої більшості не знайдеться то Україна може потрапити у політичну кризу для вирішення цієї проблеми ми пропонуємо ввести всеукраїнський референдум для визначення політичного курсу держави. Отже, при даній формі державного правління потрібно вміти вести діалоги та йти на компроміси. Щоб уберегти Україну від різних політичних провокацій, потрібно пришвидшити перехід України до полікратичної форми держави, а саме: встановити чіткі стандарти в судовій, законодавчій та виконавчій владі, тим самим повернути довіру громадян до влади.

За державним устроєм — регіональна держава. Таким рішенням ми зможемо подолати культурно-ідеологічну роздробленість, адже кожний регіон буде мати право на самовизначення в культурно-історичному плані.

За формою державного режиму — демократична держава. Всі інші варіанти призводять до гніту тих чи інших класів нашого суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Всеобщая история государства и права / Черниловский З. М. М.: Юристъ, 1995. 576 с.
2. Енциклопедія українознавства. Загальна частина (ЕУ-І). Мюнхен, Нью-Йорк, 1949–52. 1230 с.
3. Крестовська Н. М. Теорія держави і права: Елементарний курс. Видання друге / Крестовська Н. М., Матвеева Л. Г. Х.: ТОВ «Одіссей», 2008. 432 с.
4. Сидоренко О. О. Сучасні тенденції розвитку правової системи в умовах глобалізації *Актуальні проблеми сучасного міжнародного права*: зб. наук. ст. за матеріалами І Харк. міжнар.-прав. читань, присвяч. пам'яті проф. М. В. Яновського і В. С. Семенова, Харків, 27 листоп. 2015 р.: у 2 ч. Харків, 2015. Ч. 1. С. 234–241.
5. Смітюх Г. Є., Стрілецький В. В. Україна сакральна: минуле, сьогодення, майбутнє. Київ: Знання України, 2006. 36 с.

6. Хаустова М. Г. Форма правління та політико-правові фактори, що впливають на її становлення: теоретичний аспект / М. Г. Хаустова, Д. С. Юхименко. *Порівняльно-аналітичне право*: електрон. наук. фах. вид., 2018. № 4. С. 59–62. URL: http://pap. in. ua/4_2018/13. pdf (дата звернення: 15.02.2019).

Качан Є. О.
студентка 2 курсу
Фінансово-правовий коледж,
спеціальність «Право»

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ЖИТТЯ В УКРАЇНІ

Законодавство України закріплює широкий перелік прав та свобод, які належать кожній людині. Проте головним і фундаментальним із них є саме право на життя.

Загальновизнано, що право на життя є природним правом людини, яке не може бути обмежене будь-якими нормативно-правовими актами. Це універсальне, невід'ємне, найголовніше право, що має абсолютну цінність. Воно є першоосновою усіх інших прав та задекларовано найвищою правовою нормою для суспільства. У разі його втрати всі інші права втрачають свій сенс і значення.

Це право закріплене у багатьох міжнародних договорах та у ст. 27 Конституції України[1]. Однак, на рівні законодавства України залишається значна кількість невирішених питань, які безпосередньо стосуються реалізації права на життя. Мова йде про: право на життя ембріона, право на смерть, правовий захист життя злочинця тощо. У цьому дослідженні ми б хотіли дослідити окремі із цих питань.

Евтаназія або "Чи повинно бути право на смерть"?

Право на смерть розглядається як можливість (свобода) людини свідомо та добровільно у обраний нею час піти з життя обраним нею та доступним для неї шляхом. Право на смерть складається з таких основних елементів: права на самогубство та права на застосування евтаназії.

Евтаназія ж розглядається нами як діяння, яке свідомо і умисно вчиняється медичним працівником за неодноразовим і категоричним проханням невиліковно хворого з метою припинення фізичних страждань, що стає результатом смерті пацієнта.

На сьогодні лише окремі країни світу дозволяють евтаназію. Мова йде про Нідерланди, де існує Закон про припинення життя за бажанням чи допомогу у самогубстві 2002 р.[2] та окремі штати США, а зокрема: Орегон, Кароліна, Юта. Більшість же країн світу розглядає евтаназію як вбивство і притягає медичних працівників, які її вчиняють до кримінальної відповідальності.

Що ж стосується України, то тут будь-яка форма евтаназії заборонена. Така заборона міститься у в п. 7 ст. 52 Основ законодавства про охорону здоров'я України, у якій зазначено: «медичним працівникам забороняється здійснення евтаназії — навмисного прискорення смерті або умертвіння невиліковно хворого з метою припинення його страждань» [3].

У теорії кримінального права України і у правозастосовній практиці визнається, що добровільна згода людини на позбавлення її життя не виключає протиправності та караності позбавлення її життя і зазвичай кваліфікується за ст. 115 КК України як вбивство[4; 5, с. 120–121].

Щоправда при підготовці Проекту Цивільного кодексу України 2003 р. були спроби легалізувати евтаназію в Україні[6].

На наш погляд, питання легалізації евтаназії є досить суперечливим, і тому існує багато аргументів «за» і «проти» неї. Однак, незмінним є той факт, що евтаназія, як явище, існує у світі і, зокрема, в Україні.

Право на життя ембріона. Чи є таке право у людини в Україні?

Згідно з діючим законодавством момент народження є юридичним фактом, з якого виникає правоздатність. Отже, в Україні за людиною визнано право на життя саме з цього моменту. Відповідно до природничо-наукових даних, життя передує народженню. Воно починається з моменту зачаття, з моменту злиття ядер чоловічої і жіночої статевих клітин, що

утворюють єдине ядро. Із самих перших хвилин життя ембріон є носієм генетичних властивостей людини, що повинна народитись. Саме з цього моменту починається розвиток людського організму. З народженням починається другий етап існування людини — етап перебування її в соціальному середовищі. Це свідчить про помилковість існуючої думки про те, що людське життя починається з його народження.

У законодавстві України відсутнє комплексне регулювання права на життя ембріона. Існують лише поодинокі норми, які визнають наявність прав у зачатої, проте, ще не народженої людини. Наприклад, згідно із ч. 1 ст. 1222 ЦК України[3] до осіб, які можуть закликатися до спадкування, відносяться зачаті за життя спадкодавця та народжені живими після відкриття спадщини діти. Крім того, ч. 2 ст. 1298 ЦК України [3] передбачає те, що якщо заповіт складено на користь зачатої, але ще ненародженої дитини, видача свідоцтва про право на спадщину і розподіл спадщини між усіма спадкоємцями може відбутися лише після народження дитини.

Отже, на наш погляд, необхідно запровадити комплексне регулювання права на життя ембріона. Адже, таке право людини визначено у законодавстві низки держав, наприклад, у Ірландії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: http://zakon2. rada. gov. ua/laws/show/254к/96-вр.
2. Eutanazja w dyskusji / Morciniec P. (red.), Opolska Biblioteka Teologiczna, Opole 2001.
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. URL: http:// zakon. rada. gov. ua/laws/show/435–15.
4. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. URL: https://zakon. rada. gov. ua/laws/show/2341–14.
5. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України.2-ге вид., переробл. та доповн./ Відп. ред. С. С. Яценко. К.: А. С. К., 2002. 968 с.
6. Анікіна Г. В. Перспективи легалізації евтаназії в Україні. *Форум права*. 2009–3. С. 25–34.

Козуб О. С.
студентка 2 курсу
Фінансово-правовий коледж,
спеціальність «Право»

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ОБОВ'ЯЗКУ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ ЩОДО УТВЕРДЖЕННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ

Права та свободи людини та громадянина в Україні були і є предметом дослідження вітчизняних та зарубіжних спеціалістів [1,2,3,4]. У численних дослідженнях, що присвячені, як окремим правам та свободами людини та громадянина в Україні, так правам і свободам як соціальному феномену, досліджені різні аспекти їх функціонування та реалізації. Однак, мало уваги приділено питанню про те, якою ж має бути роль Української держави у процесі реалізації прав і свобод людини та громадянина в Україні. Інакше кажучи, що має зробити Українська держава аби права та свободи людини і громадянина в Україні перетворилися із нормативно закріплених приписів у реальність? Власне, дослідженню цього обов'язку держави ми б хотіли приділити увагу.

Необхідно, у першу чергу, звернути увагу на те, що цей обов'язок Української держави не є суто теоретичною вимогою, визначеною на рівні наукових розробок вчених-юристів. Про цей обов'язок Української держави нам досить конкретно говорить Конституція України. У відповідності до абз. 2 ст. 3 Основного закону права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави[5]. Таким чином, Конституція України зобов'язала Українську державу спрямувати всі свої зусилля аби права та свободи людини і громадянина в Україні гарантувалися і забезпечувалися у повній мірі.

Однак, констатація наявності у Української держави відповідного обов'язку є недостатньою аби він реалізувався. Необхідний ефективний механізм реалізації цього основного обов'язку Української держави. Наразі, в Україні здійснюють

спроби реалізації цього обов'язку Української держави. Так, Урядом України прийнято Національну стратегію у сфері прав людини на період до 2020 року [6]. Названа Національна стратегія є програмним документом, що визначає цілі та завдання, які має виконати Українська держава, переважно у особі органів виконавчої влади, з метою утвердження та забезпечення в Україні усього спектру прав людини. Основними інструментами реалізації цієї Національної стратегії є: а) внесення змін і доповнень у законодавство України, яке регламентує реалізацію окремих прав людини і громадянина; б) інформаційні заходи, які спрямовані на інформування приватних осіб щодо змісту тих прав, які їм належать. Показовим у цьому випадку є проект Міністерства юстиції України: «Я маю право» [7]. Цей Проект спрямований на підвищення юридичної грамотності населення та рівня його правової культури.

Разом із тим, ці заходи є лише частиною із того, що необхідно зробити аби Українська держава дійсно утверджувала та забезпечувала права та свободи людини і громадянина. На наш погляд, наступним важливим кроком щодо реалізації цього основного завдання Української держави має стати системне впровадження концепції «людиноцентризму» у функціонуванні Української держави. У цьому контексті ми цілковито підтримуємо наукову позицію Р. С. Мельника, який зазначає те, що до переліку завдань концепції людиноцентризму належать:

- забезпечення соціально-правової трансформації суспільства і держави, результатом якої стане «перетворення» приватних осіб на громадян, вільних особистостей;
- звільнення приватних осіб від думки про те, що вони лише «гвинтики» державного механізму;
- сприяння виробленню, перш за все, норм адміністративного права, які зобов'язували б державу ефективно та послідовно «служити» інтересам приватних осіб;
- стати сполучною ланкою між принципом верховенства права та його реалізацією на практиці;
- втілити у життя ідею, сформульовану Франкліном Делано Рузвельтом, про те, що «обов'язок держави перед громадянином — це обов'язок слуги перед господарем» [8, с. 51].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституційні права, свободи і обов`язки людини і громадянина в Україні / Ю. С. Шемшученко [та ін.]; ред. Ю. С. Шемшученко; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. К.: Юридична думка, 2008. 251 с.
2. Рабінович П. М. Права людини і громадянина: навч. посіб. / П. М. Рабінович, М. І. Хавронюк. К.: Атіка, 2004. 464 с.
3. Giegerich T. Freizügigkeit // Konkordanzkommen-tar zum europäischen und deutschen Grundrechtsschutz —EMRK/ GG / Grote/Marauhn (Hrsg.). 2006. Kap. 26. Rn. 38.
4. Seidel. G. Handbuch der Grund- und Menschenrechteauf staatlicher, europäischer und universeller Ebene. 1996. S. 211.
5. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: http://zakon2. rada. gov. ua/laws/show/254к/96-вр.
6. Національна стратегія у сфері прав людини період до 2020 року. URL: https://www. kmu. gov. ua/ua/npas/248740679.
7. Я маю право. URL: http://pravo. minjust. gov. ua/
8. Мельник Р. С. Загальне адміністративне право в питаннях і відповідях: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 308 с.

Кононенко М. О.
студентка 2 курсу
Фінансово-правовий коледж,
спеціальність «Право»

ОСОБЛИВОСТІ ЦИВІЛЬНОЇ ДІЄЗДАТНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ ОСІБ

Цивільною дієздатністю фізичної особи є її здатність своїми діями набувати для себе цивільних прав і самостійно їх здійснювати, а також здатність своїми діями створювати для себе цивільні обов'язки, самостійно їх виконувати та нести відповідальність у разі їх невиконання. Згідно ст. 32 Цивільного кодексу України неповнолітні, тобто особи віком від 14 до 18 років, володіють неповною цивільною дієздатністю.

Обсяг прав неповнолітніх у цивільних правовідносинах є вужчим, ніж у осіб з повною цивільною дієздатністю, але ширшим, ніж при частковій дієздатності малолітніх. Це пов'язано із особливостями психо-фізіологічного розвитку неповнолітніх, які, в силу свого віку, життєвого досвіду, не можуть у достатній мірі усвідомлювати значення своїх дій та наслідки вчинків, однак є більш досвідченими та зрілими, порівняно із малолітніми. Саме тому для вчинення неповнолітніми більшості правочинів необхідна згода батьків (усиновлювачів, піклувальника), в деяких випадках — органу опіки та піклування.

За обсягом цивільної дієздатності неповнолітніх можна поділити на дві групи: 1) неповнолітні, які на загальних підставах володіють неповною цивільною дієздатністю; 2) неповнолітні, які володіють повною цивільною дієздатністю у зв'язку із емансипацією, тобто наданням повної цивільної дієздатності за законом [1].

Обсяг прав неповнолітніх з неповною цивільною дієздатністю встановлюється ст. 32 Цивільного кодексу України, особливості відповідальності — ст. 33.

Характерними ознаками даного виду дієздатності є:

- право самостійно розпоряджатися своєю заробітною платою (заробітком), стипендією або іншими доходами;
- самостійне здійснення усього комплексу авторських або винахідницьких прав, прав на відкриття, починаючи від оформлення винаходу, раціоналізаторської пропозиції, відкриття, укладення авторських договорів і закінчуючи одержанням авторської винагороди і розпорядженням нею;
- бути учасником (засновником) юридичних осіб, якщо це не заборонено законом або установчими документами юридичної особи;
- самостійно укладати договір банківського вкладу (рахунку) та розпоряджатися внеском, внесеним на своє ім'я (грошовими коштами на рахунку);
- обов'язок нести цивільно-правову відповідальність за шкоду, заподіяну іншим особам, тобто неповнолітні віком від 14 до 18 років є деліктоздатними.

Поведінка дитини, яка досягла 14-річного віку, може бути визнана протиправною, а вона сама притягнута до цивільної

відповідальності. У разі відсутності у неповнолітнього майна, якого було б достатньо для відшкодування шкоди, на батьків (усиновителів) або піклувальників покладається додаткова (субсидіарна) відповідальність, якщо вони не доведуть, що шкода сталася не з їхньої вини [2].

Особливості цивільної відповідальності неповнолітніх полягають у тому, що вони особисто несуть відповідальність за порушення договорів, які укладені ними самостійно відповідно до закону. Йдеться про невиконання чи неналежне виконання договірних зобов'язань, що спричинило майнову шкоду. При цьому розмір збитків не може бути значним, адже неповнолітній, розпоряджаючись власними доходами, має право укладати договори на незначні суми, усі інші, у тому числі щодо розпорядження нерухомим майном, — лише за згоди батьків чи інших законних представників.

У разі, якщо відповідальність настає за договорами, згода на які була надана батьками чи іншими законними представниками, а у неповнолітнього не вистачає майна для відшкодування збитків, додаткова відповідальність батьків пояснюється тим, що вони схвалили відповідний договір і усвідомлювали та могли передбачати негативні наслідки його невиконання.

Цивільний кодекс України закріплює модель повної емансипації, коли неповнолітній прирівнюється у своєму правовому статусі до повнолітньої особи [1]. Випадки надання повної цивільної дієздатності неповнолітньому передбачені ст. 35 Цивільного кодексу України [2]. Вони пов'язані із трудовою діяльністю особи та бажанням займатися підприємництвом по досягненню 16 років. А також якщо неповнолітня особа записана матір'ю або батьком дитини, що зумовлює необхідність виконання неповнолітнім своїх батьківських обов'язків. Порядок емансипації також передбачено законом.

Таким чином, неповнолітні особи володіють неповною цивільною дієздатністю, обсяг якої є вужчим, порівняно із повною, крім випадків, зумовлених життєвими обставинами, коли особам може бути надана повна цивільна дієздатність у порядку емансипації, що усуває перепони до повної соціальної активності та розширює можливості участі у цивільних правовідносинах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ключковська Н. Підстави та порядок надання повної цивільної дієздатності неповнолітній особі/ Наталія Ключковська. — 2018. URL: http://pgp-journal. kiev. ua/ archive/2018/7/4. pdf.
2. Цивільний кодекс України / Законодавство України. URL: https://zakon. rada. gov. ua/laws/show/435–15.

Коршун О. А.
студентка 3 курсу
Фінансово-правовий коледж,
спеціальність «Право»

ПРОБЛЕМИ ПРИЙНЯТТЯ СПАДЩИНИ

У багатьох громадян виникають питання, пов'язані з прийняттям спадщини. Оскільки спадкування відбувається після смерті людини, перший час питання про отримання спадкового майна видаються другорядними. Іноді спадкоємці через відсутність юридичних знань пропускають встановлений законом 6-місячний строк для звернення до нотаріуса щодо реалізації свого права на спадкування.

Загалом спадкування регулюється Цивільним кодексом України та здійснюється за заповітом або за законом. Однак воно може відбуватися й за рішенням суду у випадку неможливості вчинення нотаріальних дій, наприклад, через пропуск строку для прийняття спадщини чи втрату правовстановлюючих документів. Строк для прийняття спадщини складає 6 місяців і починає відраховуватися з часу відкриття спадщини [1].

Згідно ст. 1258 Цивільного кодексу України спадкоємці за законом, у разі відсутності заповіту, визнання його недійсним, неприйняття або відмови від спадщини за заповітом отримують право на спадкування почергово. Кожна наступна черга отримує право на спадкування у разі відсутності спадкоємців

попередньої черги, усунення їх від права на спадкування, неприйняття ними спадщини або відмови від її прийняття [2].

Згідно ст. 1259 Цивільного Кодексу України черговість одержання спадкоємцями за законом права на спадкування може бути змінена нотаріально посвідченим договором заінтересованих спадкоємців, укладеним після відкриття спадщини. Цей договір не може порушити прав спадкоємця, який не бере у ньому участі, а також спадкоємця, який має право на обов'язкову частку у спадщині. Фізична особа, яка є спадкоємцем за законом наступних черг, може за рішенням суду одержати право на спадкування разом із спадкоємцями тієї черги, яка має право на спадкування, за умови, що вона протягом тривалого часу опікувалася, матеріально забезпечувала, надавала іншу допомогу спадкодавцеві, який через похилий вік, тяжку хворобу або каліцтво був у безпорадному стані [2].

Усунення від права на спадкування можливе лише у судовому порядку. Спадкоємець, який на час відкриття спадщини постійно проживав разом із спадкодавцем, вважається таким, що прийняв спадщину, якщо він не заявив про відмову від неї протягом строку, встановленого ст. 1270 ЦКУ [1].

Інститути опіки та спадкового права в усі часи були одними з найважливіших. Зв'язок між ними полягає у тому, що за допомогою опіки у осіб, які в силу тих чи інших підстав не можуть самостійно здійснювати свої права, виникає можливість успадковувати майно та ставати його повноцінними власниками. Від імені осіб, які в силу віку, стану здоров'я тощо позбавлені можливості самостійно здійснювати свої права, таке право надається їхнім законним представникам, тобто опікунам.

Особливістю правового статусу малолітніх та недієздатних спадкоємців є й те, що згідно ч. 4 ст. 1268 ЦКУ такі особи вважаються такими, що прийняли спадщину, крім випадків, коли опікун відмовляється від прийняття спадщини від імені підопічного спадкоємця. Тобто, при регулюванні порядку прийняття спадщини законодавець прирівнює малолітніх та недієздатних (незалежно від того, проживав підопічний спадкоємець із спадкодавцем чи ні), до спадкоємців, які по-

стійно проживали разом із спадкодавцем на час відкриття спадщини і протягом встановленого строку не відмовилися від неї.

Особливих рис набуває охорона майнових прав осіб, відсутніх у місці постійного проживання (визнаних безвісно відсутніми). Адже до тих пір, поки така особа не з'явиться, не буде виявлено її тіла або вона не буде оголошена померлою, особа вважається живою. І оскільки спадкоємцем визнаються фізичні особи, які є живими на час відкриття спадщини (ч. 1 ст. 1222 ЦКУ), то у колі спадкоємців можуть виявитися, особи, визнані у судовому порядку безвісно відсутніми. Невирішеним залишається питання щодо того, чи може опікун над майном безвісно відсутньої особи подавати від її імені заяву про прийняття або відмову від спадщини, адже згідно ч. 3 ст. 44 ЦКУ, такий опікун повинен виконувати лише обов'язки на користь особи, яка визнана безвісно відсутньою, або місце перебування якої невідоме [3].

Гарантії забезпечення інтересів підопічних-спадкоємців встановлені також при зміні черговості одержання спадкоємцями за законом права на спадкування. Відповідно до положень ст. 1259 ЦКУ така зміна можлива у добровільному та примусовому (судовому) порядку.

Стосовно договору про зміну черговості між спадкоємцями, одним з яких є підопічний, проблем зазвичай не виникає. Згідно ч. 1 ст. 1259 ЦКУ, така угода підлягає обов'язковому нотаріальному посвідченню і відповідно, може укладатися лише за попередньою згодою органу опіки та піклування (п. 3 ч. 1 ст. 71 ЦКУ).

Згідно положень ч. 2 ст. 1265 ЦКУ, можна відзначити, що підопічні та опікуни, які не є родичами опікуна, можуть бути спадкоємцями один одного як особи, які проживали зі спадкодавцем однією сім'єю не менш як п'ять років до часу відкриття спадщини, або як утриманці померлого.

У ч. 2 ст. 1265 ЦКУ зазначено, що непрацездатних утриманців спадкодавця спадкоємцями за законом, не зробив винятків щодо підопічних. Крім того, виключення підопічних/опікунів із числа спадкоємців за законом неминуче обмежуватиме їхні права, що суперечить принципам цивільного права.

А отже, якщо буде доведено, що опікун і підопічний проживали однією сім'єю та вели спільне домашнє господарство протягом 5 років або підопічний/опікун був утриманцем спадкодавця протягом того ж строку, то він може бути визнаний спадкоємцем четвертої або п'ятої черги.

З огляду на загрозу зменшення спадкової частки своїх законних спадкоємців люди будуть намагатися ухилитися від прийняття на себе обов'язків опікуна. Надання підопічному права спадкування може також призвести до погіршення відносин між ним і членами родини опікуна.

Таким чином, аналіз основних правил здійснення майнових прав осіб під час опіки свідчить про необхідність встановлення єдиних загальнодержавних правил [4].

Загалом, проблематика передачі і прийняття спадкового майна в Україні достатньо вичерпно визначена ЦК України. Проте, на сьогоднішній день існують деякі системні питання, з якими стикаються громадяни при спробі реалізації своїх прав на спадкове майно. Законодавча база у цій сфері вимагає деякого доповнення для спрощення процесу отримання чи відмови від спадщини громадянами, особливо певних соціальних груп. На даний момент у ситуаціях, не регламентованих однозначно статтями ЦК, будь-які майнові та правові суперечки, що виникають у процесі передачі спадщини, повинні вирішуватись судом у встановленому порядку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кушнір Б. Актуальні проблеми спадкування/ Богдан Кушнір. 2017. URL: https://www. pressreader. com.
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV // Відомості Верховної Ради України 18.12.2016. URL: http:// zakon2. rada. gov. ua/laws/show/435–15/conv/page.
3. Д'ячкова Н. А. Проблеми прийняття спадщини при здійсненні опіки над: дис. канд. юр. наук / Д'ячкова Наталія Анатоліївна — Київ, 2017.
4. Д'ячкова Н. Деякі питання реалізації спадкових прав під час здійснення опіки над майном / Н. Д'ячкова, Ф. Тучин. — 2017.

Кравченко Н. О.
студентка 4 курсу
Фінансово-правовий коледж,
спеціальність «Право»

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Ринок цінних паперів є невід'ємною частиною ринкової економіки, що відіграє важливу роль у становленні фінансової системи держави загалом. Варто відзначити, що ринок цінних паперів України характеризується наявністю певних складнощів у своєму становленні та розвитку. Становлення ринку цінних паперів відбувалося в умовах відсутності необхідної практики та досвіду і супроводжувалось періодичною зміною його моделі. Тому на сучасному етапі розвитку ринок цінних паперів України має елементи як європейської (орієнтованої на банки), так і американської (орієнтованої на фондовий ринок) моделей ринку цінних паперів. Таке поєднання не могло не знайти свого відображення на законодавчому рівні.

Зважаючи на євроінтеграційні процеси, що відбуваються на сьогодні в Україні, а також гармонізація законодавства України із законодавством ЄС, у тому числі, законодавства, що здійснює правове регулювання ринку цінних паперів, зазначена тема дослідження є досить актуальною.

Питання правового регулювання ринку цінних паперів досліджували такі вчені, як: Бурмака М. О., Кологойда О. В., Кривов'язюк І. В., Назарчук І. Р., Онуфрієнко О. І., Павлов В. І., Панова Л. В., Пилипенко І. І., Посполітак В., Полюхович В. І., Яроцький В. Л. та ін.

Можна виділити два основних етапи формування ринку цінних паперів України. Перший етап характеризується політикою державного «невтручання», відсутністю протягом тривалого часу єдиної концепції його формування. Фондовий ринок розвивався сам по собі.

Формування ринку цінних папері в Україні розпочалося у 1991 році після прийняття Закону «Про цінні папери та фондову біржу» та зі створення Української фондової біржі.

У 2006 році вказаний Закон було прийнято у новій редакції та перейменовано. Закон України «Про цінні папери та фондову біржу» [1] регулює відносини, що виникають під час розміщення, обігу цінних паперів і провадження професійної діяльності на фондовому ринку, з метою забезпечення відкритості та ефективності функціонування фондового ринку.

Другий етап розвитку ринку цінних паперів в Україні характеризується більш активною і конструктивною участю держави, спрямованою на розвиток інфраструктури ринку, формування правового забезпечення і системи регулювання.

У цей час було прийнято постанову КМУ «Про концепцію функціонування і розвитку фондового ринку в Україні» [2] від 22.09.1995 р. № 342/95-ВР. Розпочав свою діяльність спеціальний орган державного регулювання — Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, створена відповідно до Указу Президента України від 12.06.1995 р.

Кологойда О. В. зазначала, що основними напрямами реформування законодавства про цінні папери є:

1. Реформування депозитарної системи України;
2. Розширення (доповнення) форм державного регулювання фондового ринку пруденційним наглядом;
3. Впровадження системи рейтингування суб'єктів господарювання та інструментів фондового ринку;
4. Розширення видів професійної діяльності за рахунок клірингової діяльності;
5. Дематерилізація емісійних цінних паперів [3, с. 68–72].

На сьогодні основними нормативно-правовими актами, що здійснюють правове регулювання ринку цінних паперів є: Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» [1]; Закон України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» [4]; Господарський кодекс України [5]; Цивільний кодекс України [6]; Закон України «Про інститути спільного інвестування» [7] та ін.

У процесі подальшої співпраці між Україною та ЄС у досліджуваній сфері визначають за необхідне докласти зусиль у практичному застосуванні чинних законів із захисту прав іноземних інвесторів у спільних підприємствах, прозорості

умов ведення бізнесу, уникнення дискримінаційних заходів, які впливають на іноземні інвестиції [8, с. 14].

Ми погоджуємося із думкою, що подальша законодавча робота у цій сфері потребує вжиття таких заходів, зокрема: узгодження норм Цивільного та Господарського кодексів України в частині положень, що стосуються вимог до компаній; приведення правил щодо оформлення податкової звітності підприємств у відповідність до Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку; розширення прав Антимонопольного комітету України [9, с. 21].

Однак вказаних заходів для створення ефективного правового регулювання ринку цінних паперів в Україні недостатньо. Оскільки ринок цінних паперів — це досить велика частина ринку капіталів, нормативно-правове регулювання якої здійснюється великою кількістю законів та підзаконних актів, що незручно у їх використанні на практиці. При цьому вказані нормативно-правові акти або не узгоджені між собою, або містять прогалини. Тому ми пропонуємо прийняти єдиний Закон України, який би містив у собі положення щодо ринку цінних паперів загалом і зокрема положення, які б регулювали питання цінних паперів, спільного інвестування, визначали порядок створення фондових бірж, їх правового регулювання, повноваження Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Антимонопольного комітету. Також доцільним було б, коли вказаний Закон закріплював положення, які б визначали лістингові вимоги для участі компаній у біржових торгах та створення альтернативних майданчиків для лістингу невеликих компаній, реформу інфраструктури, консолідацію організаторів торгівлі на ринку, збільшення кількості фінансових інструментів, організацію ефективної аналітичної роботи.

Позитивним кроком до реформування законодавства України, що здійснює правове регулювання ринку цінних паперів є затвердження Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку Концепції реформи інфраструктури ринків капіталу в Україні. Концепцією передбачається визначення напрямів вдосконалення законодавства з метою забезпечення модернізації інфраструктури ринків капіталу в Україні у відповідності до міжнародних стандартів та практик [10].

На основі вище зазначеного можна зробити висновок, що правове регулювання ринку цінних паперів в Україні знаходиться під впливом євроінтеграційних процесів, а саме гармонізації із законодавством ЄС. Однак, на сьогодні залишаються певні питання ринку цінних паперів, які знаходяться поза правовим регулюванням. Вирішення цих питань потребує вжиття нагальних заходів, зокрема, за допомогою відповідних змін до законодавства України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про цінні папери та фондову біржу: Закон України від 23.02.2006р. № 3480-IV// База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon. rada. gov. ua/laws/show/3480–15.
2. Про концепцію функціонування і розвитку фондового ринку в Україні: постанова Кабінету Міністрів України від 22.09.1995 р. № 342/95-ВР // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon. rada. gov. ua/laws/show/342/95-%D 0 %B 2 %D 1 %80.
3. Кологойда О. В. Новели та основні напрямки реформування законодавства України про цінні папери // / О. Кологойда, М. Крук // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки, 2013. Вип. 95. С. 68–72.
4. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні: Закон України від 23 лютого 2006 року № 3480-IV // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon. rada. gov. ua/laws/show/3480–15.
5. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon. rada. gov. ua/laws/show/436–15.
6. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon. rada. gov. ua/laws/show/435–15.
7. Про інститути спільного інвестування: Закон України від 05 липня 2012 року № 5080-VI // База даних «Законо-

давство України» / ВР України. URL: https://zakon. rada. gov. ua/laws/show/5080–17.
8. Асланян Г., Ковриженко Д., Замніус В. План дій Україна — Європейський Союз та його законодавча імплементація // Часопис «Парламент», 2005. № 1. С. 5–31.
9. Безручко Ю. В. Правове регулювання ринку цінних паперів та інвестиційних фондів в Європейському Союзі та в Україні: навч. пос. / Ю. В. Безручко, О. М. Вінник, М. О. Глотов, О. В. Кологойда. К.: Центр учбової літератури, 2007. 194 с.
10. Концепція реформи інфраструктури ринків капіталу в Україні: затвердження Рішенням Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 26.10.2018 № 740 URL: https://www. nssmc. gov. ua/documents/kontseptsya-reformi-nfrastrukturi-rinkv-kaptalu-v-ukran/.

Логвин Н. В.
студентка 4 курсу
Фінансово-правовий коледж,
спеціальність «Фінанси і кредит»

ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРОВЕДЕННЯ ПРИВАТИЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

На даний час, на думку української влади, великі підприємства, які знаходяться в державній власності, нецікаві потенційним інвесторам — як всередині країни, так і за кордоном. Незважаючи на спірність цієї тези, очевидним є те, що сьогодні підвищеного попиту на українські активи дійсно не спостерігається. Тому постає питання: чи є надія на велику приватизацію в Україні, і коли вона відбудеться.

Щорічні спроби української влади провести масштабну приватизацію провалюються. У 2017 році план приватизації був виконаний менш ніж на 20 %, в попередні роки ще менше [1].

У 2018 році парламент прийняв Закон України «Про приватизацію державного та комунального майна», визнаний експертною спільнотою прогресивним, і на який покладалися

великі надії. Але приватизаційний план 2018 року не виконано. В 2018 році не було продано жодного об'єкта так званої великої приватизації. На грудень був призначений конкурс з продажу добре працюючого і прибуткового бізнесу з виробництва теплової енергії енергогенеруючої компанії «Центренерго», але його, в кінцевому підсумку скасували. Ще одним прикладом є Одеський припортовий завод (ОПЗ), який не можуть продати, починаючи з 2016 року. [2]

Українські чиновники неохоче визнають, що труднощі з проведенням приватизації є. В більшості випадків вони вважають, що «велика приватизація — це велика проблема». Пояснюється це тим, що запропоновані до продажу об'єкти державної власності «ніхто брати не хоче». І це стосується не тільки іноземних, але і місцевих інвесторів. Разом з тим, більшість підприємств, що знаходяться в державній власності, можуть ефективно працювати. При цьому деякі з них, згодом можна буде продати.

Крім того, держава не в змозі нормально підготувати до приватизації більшість активів, що виставляються на продаж.

Деякі експерти схильні вважати, що велику приватизацію потрібно було проводити тоді, коли на Заході був інтерес до України. Але тоді приватизаційні плани були «з тріском» провалені.

Про відсутність особливого інтересу до України з боку іноземних інвесторів свідчить вкрай низький показник прямих іноземних інвестицій в нашу країну. Так, в 2018 році їх було всього 1,7 мільярда доларів, «що в 2,5 рази менше, ніж в поганому і невдалому 2013-му (майже 4,5 мільярда доларів), і це — в 6 разів нижче історичних максимумів в нашій новітній історії (в 2008 році Україна отримала прямі іноземні інвестиції на рівні майже 11 мільярдів доларів)[3].

Також популярною є думка, що функцією чиновників є оцінка майнових комплексів, які продає держава. У нас прийнято закон про приватизацію, де чітко прописано, що є інвестиційні радники — відомі компанії, які наймаються державою для того, щоб провести так званий due diligence (оцінка об'єкта інвестування, включаючи його фінансовий стан, положення на ринку, а також оцінка інвестиційних ризиків) і сказати, скільки цей об'єкт коштує.

Завдання чиновників — створювати якісні умови для ведення економічної діяльності. Вони повинні боротися з корупцією, забезпечувати захист титулів власності інвесторів, а держава повинна забезпечувати швидкі та ефективні суди.

Вважається, що українські олігархи і фінансово-промислові групи (ФПГ) давно вже пригледіли активи, які б хотіли придбати, і дуже часто між ними відбувається запекла боротьба за той чи інший об'єкт державної власності. Інша справа, що для ФПГ вигідно створювати ілюзію, що ця власність нікому не потрібна», зокрема, з тієї причини, що це може знизити ціну об'єкта, що виставляється на продаж [4].

Не секрет, що практично всі державні підприємства контролюються якоюсь із українських фінансово-промислових груп. Контроль, як правило, здійснюється через лояльний відповідний ФПГ менеджмент. Відповідно, такій ФПГ не вигідна приватизація її «дійної корови», особливо, якщо підприємство працює в прибуток.

Але для такої ситуації є ємне визначення — корупція. А приватизація якраз і є одним з інструментів боротьби з цим ганебним явищем. В корумпованих країнах, до яких, на жаль, відноситься Україна, головною метою проведення приватизації наряду з поповненням бюджету і підвищенням ефективності роботи підприємств є можливість зниження рівня корупції.

З цього випливає, що приватизація переслідує дві основні мети: боротьба з корупцією і сигнал інвесторам.

На даний час державна власність є елементом корупції, і потрібно знаходити шляхи, щоб позбавитися від корупції. У той же час, приватизація нам потрібна як сигнал, а сигнал буде, якщо сюди зайдуть іноземні інвестори. І тоді інші потенційні інвестори побачать, що їх тут чекають. Якщо ми будемо продавати місцевим гравцям, цього сигналу не буде. З іншого боку, це частково зменшить корупцію, але знову підвищить недовіру до будь-яких реформ.

Таким чином, питання продавати чи не продавати державні підприємства залишається відкритим.

Наприклад, на стратегічних підприємствах, які не можна продавати, застосовується підхід реформування корпоративного управління у вигляді формування наглядових рад[5].

Приватизація, в будь-якому випадку, — більш прийнятний варіант подолання корупції: треба лише робити спробу за спробою, заохочувати інвесторів.

Процес приватизації не можна лишати без уваги. Об'єкти повинні бути приватизовані, тому що поступово ми втрачаємо їх вартість. Однак зараз не найкращий час для проведення серйозного розпродажу державного майна.

З огляду на те, що економічна ситуація бажає кращого та країна висококорумпована, є серйозні припущення, що підприємства можуть виявитися в кримінальних руках, що також є аргументом на користь того, щоб почекати. Ще один аргумент — ні іноземці, ні українці не надто вкладають на піках політичної активності, тобто, як мінімум, до проходження повного циклу політичної активності доведеться чекати.

Зараз продавати великі об'єкти державної власності досить складно. Спочатку державі потрібно створити базові умови для інвестицій. Потрібно кілька років попрацювати над створенням фундаменту, а вже потім продавати об'єкти, що залишилися, так як зараз в умовах тотальної корупції, неефективних судів і слабкого захисту титулів власності системні інвестори побоюються приходити в Україну.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Офіційний сайт Фонду державного майна України. URL: http://www. spfu. gov. ua/.
2. Гамалій В. Ф., Кошик О. М., Легінькова Н. І. Аналіз завершального етапу приватизації в Україні: стан, проблеми, ризики [Текст] // Наукові праці Кіровоградського національ. технічного університету. Економічні науки. — 2016. — вип. 28. — С. 29–36.
3. Офіційний сайт інформаційного агентства УНІАН. URL: https://economics. unian. net/finance/.
4. Скринник Н. В. Аналіз результатів приватизації і причин, якими вони обумовлені // Вісник Хмельницького національного університету. — 2014. — No 2. — Т. 2. — С. 158–163.
5. Напрями розвитку підприємництва в Україні // Зб. матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції

«Шляхи активізації інноваційної діяльності в освіті, науці, економіці» м. Вінниця, 12 квітня 2016 р., Т. 1 — Тернопіль: Крок. — 2016. — 211 с. — С. 61–63.

Лостік В. Ю.
студентка 3 курсу
Фінансово-правовий коледж,
спеціальність «Право»

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ІНОЗЕМНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Наразі іноземні компанії контролюють понад 2,2 млн гектарів сільгоспугідь в Україні. Зокрема, данська компанія «Trigon Agri» має понад 52 тис. га, компанія United Farmers Holding Company, що належить до саудівських інвесторів, контролює 33 тис. га українських сільгоспугідь, що свідчить про актуальність обраної теми дослідження.

Правове регулювання діяльності іноземних підприємств здійснюється Господарським кодексом України, відповідно до якого, іноземним підприємством є унітарне або корпоративне підприємство, створене за законодавством України, що діє виключно на основі власності іноземців або іноземних юридичних осіб, або діюче підприємство, придбане у власність цих осіб (ст. 117 ГКУ). Тобто, це означає, що іноземні підприємства можуть бути створені як одним засновником (унітарне), так і двома і більше засновниками (корпоративне). У будь-якому випадку створення та діяльність іноземних підприємств здійснюється за законодавством України.

Однією із особливостей діяльності згаданих підприємств на території України є те, що вони не можуть створюватись в галузях, визначених законом, які мають стратегічне значення для безпеки України. До таких галузей належать: оборонна (зброї, техніки, технології), фундаментальних розробок, підтримання суспільного порядку і управління, фінансів, правотворчості. Зазначені сфери традиційно складають не-

доступні для іноземців галузі практично в усіх країнах світу. Окрім цих заборон, законодавство України обмежує також доступ іноземців до деяких секторів економіки. Так, іноземні підприємства обмежуються в діяльності інформаційних агентств, теле- і радіоорганізацій.

Ще однією особливістю діяльності іноземних підприємств є умови, порядок створення та діяльності. То ж, слід розмежовувати умови, порядок створення та діяльність іноземних підприємств.

Умови створення підприємств — це такі об'єктивні обставини, які обумовлюють необхідність не перешкоджати створенню суб'єкта господарської діяльності. Умовами створення іноземних підприємств є:

– наявність (надходження) на території України власності іноземців, іноземних юридичних осіб або діючого підприємства, придбаного у власність цими особами;

– створення іноземного підприємства на території чи в галузі господарювання, в яких це не заборонено;

– відображення у відповідних документах відомостей про предмет діяльності (який не заборонений в Україні), інших відомостей, передбачених чинним законодавством при створенні іноземних підприємств.

Для того, щоб зареєструватись як іноземне підприємство, його засновники повинні підготувати (розробити) установчі документи. Це комплект документів установленої законом форми, згідно з якими підприємство виникає і діє як суб'єкт господарських відносин.

Для різних підприємств — це різні комплекти документів, але основними з них є такі. По-перше, для унітарного іноземного підприємства це — рішення власника або уповноваженого ним органу про створення підприємства, а для корпоративного іноземного підприємства — установчий договір власників або уповноваженого ним органу про створення підприємства, він і є рішенням.

По-друге, як для унітарного, так і для корпоративного іноземного підприємства обов'язковими є розробка і прийняття статуту підприємства. Безумовно, це локальні нормативні акти, зміст яких не повинен суперечити чинному законодавству

України, оскільки саме за цим законодавством створюються іноземні підприємства.

По-третє, інші документи, передбачені чинним законодавством України.

Отже, державна реєстрація є завершальним етапом створення іноземного підприємства, яким компетентний орган перевіряє додержання умов, необхідних для створення іноземного суб'єкта господарювання.

Державна реєстрація призводить до визнання іноземного підприємства юридичною особою, тобто до виникнення в останньої правоздатності і дієздатності, і вона одномоментно отримує можливості своїми діями набувати прав та обов'язків.

Предмет, цілі і напрями діяльності іноземне підприємство визначає у своєму Статуті, а тому, відповідно з ним і чинним законодавством, воно має право здійснювати правочини, укладати договори та інші угоди, займатись будь-якою господарською діяльністю, передбаченою Статутом у відповідності з вимогами Господарського кодексу, не забороненою чинним законодавством.

Іноземне підприємство самостійно планує свою діяльність і визначає перспективи розвитку, виходячи з попиту на його продукцію, роботи, послуги. Відносини іноземного підприємства з іншими підприємствами, організаціями і громадянами в усіх сферах господарювання здійснюються на основі договорів.

Крім того, іноземне підприємство має право вести зовнішньоекономічну діяльність, і напрями цієї діяльності визначає самостійно. Держава забезпечує іноземному підприємству рівні правові та економічні можливості нарівні з іншими підприємствами, гарантує забезпечення його прав і законних інтересів.

Втручання в господарську та іншу діяльність іноземного підприємства з боку державних, громадських організацій, політичних партій і рухів без законних на те підстав не допускається.

Контроль за діяльністю іноземного підприємства здійснюється фіскальною, державною аудиторською службами. Взаємовідносини іноземного підприємства з органами державного управління, місцевого самоврядування та іншими органами будуються у відповідності з чинним законодавством.

Ліквідація і реорганізація іноземного підприємства здійснюються у відповідності з вимогами Статуту, ГКУ, антимонопольного та іншого чинного законодавства, за рішенням власника або за рішенням суду чи господарського суду. Іноземне підприємство ліквідується також у випадках:

– визнання його банкрутом;

– якщо прийнято рішення про заборону діяльності підприємства у зв'язку з невиконанням ним умов, встановлених законодавством, і в передбачений рішенням строк не забезпечено виконання або ж дотримання цих умов, або не змінено вид (профіль) діяльності;

– якщо рішенням суду визнані недійсними установчі документи і рішення про створення підприємства;

– за іншими підставами, передбаченими чинним законодавством України.

На мою думку, діяльність іноземних підприємств в Україні є корисною, а іноді навіть необхідною, адже їх діяльність позитивно впливає на рівень зайнятості населення, завдяки діяльності іноземних підприємств відбувається впровадження новітніх технологій, обмін досвідом в здійсненні підприємницької діяльності. Проте я погоджуюсь з тим, що мають бути певні обмеження у здійсненні іноземними компаніями підприємницької діяльності в Україні. Крім того, недоліками діяльності іноземних підприємств є трансферт частини прибутків за кордон, витіснення з ринку внутрішніх виробників і постачальників, жорстока експлуатація місцевих сировинних ресурсів.

Лютий С. І.
студент 2 курсу
Фінансово-правовий коледж,
спеціальність «Право»

ПРОБЛЕМИ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ЕВТАНАЗІЇ В УКРАЇНІ

Проблематика евтаназії як явища, що піднімає питання морально-етичного характеру, людського фактора та соціально-економічних аспектів, є досить складною. Прибічники

евтаназії розглядають її як право на гідну смерть, акт волевиявлення невиліковно хворої особи, яка страждає, у той час, як противники наголошують на можливості зловживань з боку медпрацівників, а також на моральній та релігійній складовій питання. Окрім того, евтаназія суперечить основним принципам природних прав, які закріплені на міжнародному та національному рівнях.

Залежно від характеру дій, спрямованих на здійснення евтаназії, розрізняють дві її форми: активну та пасивну. Активна евтаназія — це проведення певних дій із прискорення смерті невиліковно хворої людини згідно з її проханням з метою позбавити тяжких страждань. Активна евтаназія може бути здійснена також спільними діями лікаря і пацієнта (наприклад, хвора людина вживає певні лікарські засоби, призначені лікарем, які є необхідними для настання смерті).

Пасивна (негативна) евтаназія — це незастосування засобів і невиконання лікарських маніпуляцій, які б підтримували певний час життя важко хворого пацієнта, за умови, що пацієнт висловив прохання не здійснювати медичне втручання [1, с. 199].

Саме активна евтаназія є предметом дискусії. Пасивна евтаназія нерідко має місце тоді, коли невиліковно хворий самостійно відмовляється від лікування, адже на законодавчому рівні такий акт волевиявлення особи не може регулюватись. При активній евтаназії необхідна участь медпрацівника, тобто виникають певні договірні відносини, що викликає низку питань щодо компетентності, добросовісності та професіоналізму медпрацівника.

Активна евтаназія прямо заборонена законодавством України. Відповідно до ч. 3 ст. 52 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» медичним працівникам забороняється здійснювати евтаназію, навмисне прискорення смерті або умертвіння невиліковного хворого з метою припинення його страждань [2, с. 19].

Умисне протиправне заподіяння смерті іншій людині визнається умисним вбивством відповідно до ст. 115 Кримінального кодексу України. Отже, з боку законодавця евтаназія — це умисне вбивство, у той час, як з боку хворого її можна було б розглядати як акт милосердя за добровільної згоди хворого.

Важливим фактором також є ментальність народу, яка сформована на релігійних постулатах та принципах моралі, хоча Україна є світською державою та орієнтована на принципи природного права. Ще однією причиною, що унеможливлює легалізацію евтаназії в Україні, можна назвати низький соціально-економічний рівень деяких регіонів країни, для медпрацівників яких евтаназія буде не проявом милосердя до невиліковно хворого, а виявом байдужості та способом вирішення власних проблем й скорочення витрат часу.

З правової точки зору життя людини є найвищою соціальною цінністю. Згідно ст. 27 Конституції України, кожна людина має невід'ємне право на життя, обов'язок держави — захищати життя людини. Кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань [3, с. 141]. Також право на життя закріплено у ст. 281 Цивільного кодексу України: «Фізична особа має невід'ємне право на життя. Фізична особа не може бути позбавлена життя. Забороняється задоволення прохання фізичної особи про припинення її життя» [4].

Не передбачено право на евтаназію й міжнародними актами. Навпаки, у рішеннях Європейського суду з прав людини робиться акцент саме на обов'язку захисту життя громадян з боку держави.

На даному етапі у Європі активна евтаназія дозволена у таких країнах: Нідерландах — з 2001 року, Бельгії — з 2002 року, Люксембурзі — з 2009 року та Швейцарському кантоні Цюріх — з 2011 року. А вперше у світі Закон «Про право людини на смерть» було ухвалено після довгих обговорень на референдумах у 1977 р. у штаті Каліфорнія. Відповідно до цього Закону невиліковно хвора особа має право на відключення реанімаційної апаратури, оформивши відповідний документ, що засвідчує таке її бажання [5, с. 115].

Законом Королівства Нідерландів «Про припинення життя за бажанням чи допомогу в самогубстві» закріплено право на здійснення асистованого суїциду та евтаназії. Відповідно до цього закону самостійно розпоряджатися завершенням свого життя мають право особи, які досягли 16 років. У віці від 12 до 16 років на це потрібна згода, у тому числі батьків.

Схвалення рішення щодо застосування евтаназії приймається колегіальним рішенням з урахуванням думки інших лікарів. У законодавстві Бельгії порядок здійснення евтаназії є аналогічним, але збільшено віковий бар'єр до 18 років. Пасивна евтаназія є легальною у Швеції, Фінляндії та Франції [6, с. 18].

Отже, активна евтаназія є дискусійним та неоднозначним питанням не тільки в України, а й у світі загалом, що повязано з людським фактором, релігійною складовою та морально-етичними засадами суспільства.

Активна евтаназія може розцінюватися як прояв милосердя до невиліковного хворого, який відчуває нестерпні страждання, однак з правової точки зору, це — умисне вбивство. Тому на сьогодні альтернативою евтаназії є паліативна допомога, яка поширена у країнах Європи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ворона В. А. Право на евтаназію як складова права людини на життя / В. А. Ворона // Право України. — 2010. — No 5. — С. 199–205.
2. Основи законодавства України про охорону здоров'я: від 19.11.1992р. // Відомості Верховної Ради. — 1993. — No 4. — С. 19.
3. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради. — 1996. — No 30. — С. 141.
4. Цивільний кодекс України / Законодавство України. URL: https://zakon. rada. gov. ua/laws/show/435–15.
5. Андрієвська Т. І. Морально-етична, віросповідна та правова проблема «права на смерть» / Т. І. Андрієвська // Медичне право України: проблеми становлення та розвитку. Матеріали І всеукраїнської науково-практичної конференції (19–20 квітня 1997 р.); Львів. — С. 101–118.
6. Анікіна Г. В. Перспективи легалізації евтаназії в Україні / Г. В. Анкіна// Форум права. — 2009. — No 3. — С. 25–34. URL: http://archive. nbuv. gov. ua/e-journals/FP/2009–3/09agvevu. pdf.

Мигаль В. С.
студентка 4 курсу
Фінансово-правовий коледж,
спеціальність «Фінанси і кредит»

ФОРМУВАННЯ ВІРТУАЛЬНОГО ПРОСТОРУ ПРОЕКТУ

Останнім часом в Україні відбуваються процеси реформування, пов'язані із структурною перебудовою галузей, створенням та вдосконаленням ринку, впровадженням нових інформаційних технологій та управлінських методів. Глобалізація ринків, постійний ріст темпів науково-технічного прогресу зумовлюють певний перелік завдань, від яких залежить не лише робота, а й взагалі виживання підприємства у конкурентній боротьбі.

Зараз тема переходу до віртуальних принципів організації діяльності стає все більш актуальною. Розвиток науково-технічного прогресу, з одного боку, ставить перелік дуже складних задач, але й допомагає їх вирішувати на основі застосування комплексних інтегрованих систем автоматизації проектування, виробництва, управління. Саме тому, в теперішній час на промислових підприємствах створені власні інформаційні центри, які займаються інформатизацією управлінських процесів, впровадженням інновацій. Ознаками інформаційного центру є цифрова форма представлення об'єктів — процеси набувають вигляд потоків цифр; віртуальна природа — об'єкти змінюють свою природу з фізичної на віртуальну, з'являються віртуальні офіси: конвергенція — взаємопроникнення комп'ютерної техніки, комунікаційних систем, в результаті чого створюється цифровий простір, який змінює виробництво, основу діяльності організації, повсякденного життя, мислення: ліквідація посередників при реалізації продукції; інноваційна природа — орієнтація на оновлення продукції, послуг, процесів і персоналу: динамізм, робота в режимі реального часу, викликана скороченням життєвого циклу товарів: глобалізація — мережа, необмежена державними межами [1].

Пошук нових шляхів ефективності виробництва і створення нових механізмів конкурентної боротьби поряд з роз-

витком відповідних інформаційних технологій викликають зміни в традиційних формах організації та управління виробництвом. В теперішній час все більше розповсюдження отримують організаційні форми, засновані на принципах виробничої кооперації, що полягає в інтеграції всіх учасників процесу створення кінцевого продукту або послуги в єдиний ланцюг. Подальший розвиток цього поняття призводить до створення нової форми організації виробництва у вигляді віртуальних підприємств. Основою оперативного управління є система управління процесами і координування діяльності (ресурсів і процесів). Питання її розробки є найбільш складними, тому що управління процесами пов'язано з низкою особливостей: нестабільна структура системи і пов'язані з цим вимоги гнучкості управління, багатократно підвищений ступінь складності процесів за рахунок кооперації різних підприємств, розширення простору пошуку рішень внаслідок підвищеного ступеня складності процесів за рахунок кооперації різних підприємств.

Ефективне управління і розвиток організації неможливий без централізованого використання інформаційних технологій. Виконання складних проектів пов'язано з численними транзакціями, що вимагає систематизації інформації, відповідної методології і функціональності [2]. Інформаційні системи управління проектами виступають найефективнішим і економічним способом регламентації діяльності підприємства в розв'язку конкретних задач, дозволяють досягти узгодженості у взаємодії на всіх рівнях організації. Впровадження комплексних інформаційних систем дозволяє інтегрувати ресурси підприємств в єдину працездатну систему, яка забезпечує інформаційну прозорість і підтримку ділових процесів в реальному часі.

Відомо, що умовно простір віртуалізації підприємств включає три основні категорії явищ: віртуальні організаційні форми; віртуальна реальність, тобто відображення й імітація реальних розробок і виробництва в кібернетичному просторі, що одночасно є й інструментом, і середовищем; віртуальний ринок — ринок товарів і послуг, що існує на основі комунікаційних і інформаційних можливостей глобальних мереж (Інтернет) [3].

Про першу категорію можна зазначити, що віртуальні підприємства є однією з нових організаційних форм підприємств. На розвиток нових форм організації і управління підприємством у більшій мірі вплинули такі тенденції розвитку сучасних ринків, як їх глобалізація, зростання значення якості товару, його ціни і міра задоволення споживачів, підвищення важливості стійких відносин зі споживачами, а також ріст значення ступеня застосування нових інформаційних і комунікаційних технологій. Як правило, мова йде про мережі партнерів (підприємств, організацій, окремих колективів і людей), що спільно здійснюють діяльність з розробки, виробництва і збуту визначеної продукції.

Друга категорія простору віртуалізації підприємств пов'язана з розробкою, виробництвом і експлуатацією продукції, обумовлена розвитком комп'ютерних технологій та програм, здатних відображати і навіть імітувати процеси створення та функціонування виробів та всього підприємства в кібернетичному просторі. Оскільки сучасне виробництво є динамічним та надто вимогливим, а виробничі системи і процеси все частіше використовують технології імітаційного комп'ютерного моделювання для зниження вартості продукту та збільшення прибутку компанії. Віртуальне виробництво включає в себе моделювання виробів та процесів їх виготовлення. Ці технології дають змогу компаніям оптимізувати ключові фактори, що не опосередковано впливають на вартість виготовлення виробів. До них належать: технологічність виготовлення, кінцева форма, строк служби виробу. Також віртуальне виробництво зменшує вартість інструмента та оснастки, виключає необхідність виготовлення фізичних виробів на перших стадіях апробації та зменшує втрати матеріалу. Така технологія дає можливість отримати гарні вироби "з першого разу", тим самим забезпечуючи виробника впевненістю щодо випуску на ринок якісного виробу вчасно та в межах запланованих витрат, оскільки навіть незначні переваги виробництва мають суттєві наслідки в частині вартості та якості всього продукту.

Третя категорія простору віртуалізації стосується робот фірми на віртуальному ринку — ринку товарів і послуг, що існує на основі комунікаційних і інформаційних можливостей

глобальних мереж (Інтернет) є одним з компонентів віртуальною проекту. Головна мета — забезпечення стійких відносин зі споживачами завдяки оперативному виконанню замовлень та підвищення якості обслуговування.

Головними завданнями віртуалізації проектів є зниження витрат на розробку виробу, прискорення нових розробок та впровадження їх у виробництво. Це забезпечується за допомогою програм, головною особливістю яких є трьохмірне фотореалістичне моделювання виробів та процесів, їх виготовлення в реальному часі, що використовується в процесах віртуального виробництва.

Для успішного розвитку підприємства необхідним є запровадження інформаційних технологій, а також сприяння впровадженню інноваційних проектів та проектів модернізації. Ефективні методи управління забезпечать скорочення витрат часу на реалізацію управлінських процедур і підвищать їх якість.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Вютрих Х. А., Филипп А. Ф. Виртуализация как возможный путь развития управления // Проблемы теории и практики управления. 1999. — № 5. — С. 94–100.
2. CALS (непрерывная информационная поддержка жизненного цикла продукции) в авиастроении / под ред. Братухина А. Г. — Москва: Изд-во МАИ, 2002. — 304 с.
3. Управление проектами: учеб. пособие / И. И. Мазур, В. Д. Шапиро, Н. Г. Ольдерогге. — 4-е изд. стер. Москва: изд. «Омега-Л», 2007. — 664 с.

Мусієнко М. А.
студентка 2 курсу
Фінансово-правовий коледж,
спеціальність «Право»

ДО ПРОБЛЕМИ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ КАНАБІСУ: УКРАЇНА ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Тема легалізації канабісу для України як і для світу, в цілому, не нова. В 2013 році Уругвай став першою країною, яка повністю узаконила його вирощування, використання та збут. Одразу за ними легалізували вирощування та продаж марихуани і в Канаді [3].

Марихуана частково легальна в 30 країнах світу, ще в 14 країнах канабіс використовують в медицині [1]. В Україні — це заборонений наркотик. Урядова постанова № 770 від 2000 року, внесла його і похідні речовини в список особливо небезпечних наркотичних засобів, обіг яких в країні заборонений, поряд з героїном і опіумом. Шкідливими для здоров'я чиновники визначають головні компоненти канабісу — тетрагідроканнабінол (ТГК) і канабідіол (КБД), який у світовій практиці не є психотропною речовиною, але впливає на нервову систему. Марихуана, той же канабіс, в 1961 році Єдиною конвенцією про наркотичні засоби ООН була включена в ряд нарковмісних рослин [4]. І справді, «марихуана» асоціюється лише з наркоманію, та чи все так однозначно?

У Верховній раді України питання легалізації активно обговорюється, ще з 2016 року був внесений та затверджений профільним комітетом Верховної ради законопроект № 4533. Нещодавно, виконуючий обов'язки міністра охорони здоров'я Уляна Супрун підняла тему легалізації канабісу в Україні.

Справді, негативна сторона все ж існує. В першу чергу — це медичні показники. Регулярне вживання марихуани призводить до психічної залежності, а також до розвитку психічних розладів таких як депресія та психози. При частому вживанні великим є ризик згасання інтелекту. Нещодавні американські дослідження підтвердили теорію про те, що найчастіше канабіс є початком шляху до більш тяжких наркотиків, наприклад

героїну. Звісно, присутній і ризик збільшення вбивств та розбоїв через доступ до наркотиків.

Але неможливо не відмітити і лікувальної дії канабісу. Медичною марихуаною є сорти з високим вмістом канабідола (далі — КДБ), а не тетрагідроканабіола (далі — ТГК). КДБ не є психоактивною речовиною, при його вживанні не відбувається помутніння свідомості та не погіршується пам'ять. При цьому КДБ підвищує продуктивність, знімає тривогу та сонливість.

За допомогою канабісу лікують такі хвороби як:

– хвороба Альцгеймера (регулярне вживання марихуани допомогає уповільнити прогресування хвороби);
– рак (клінічні дослідження на людях довели ефективність використання канабісу в лікуванні базальноклітинного раку);
– хронічний біль (є ефективним та безпечним знеболюючим);
– синдром подразненого кишечника, хвороба Крона та язвенний коліт;
– множинний склероз;
– ПТРС, порушення сну.

Провідний науковий співробітник Інституту фізіології ім. О. О. Богомольця Дмитро Ісаєв досліджував використання канабісу в медичних цілях в Ізраілі та в інтерв'ю РБК-Україна пояснив, що канабіоїди можна ефективно використовувати не тільки як обезболююче при паліативній допомозі онкохворим, а також як протисудомна та іншого роду соматична та седативна терапія. В світі активно використовують канабіоїди, говорить науковець, наприклад, дронабінол активно використовують в США як обезболююче при онкозахворюваннях, а в Великобританії при деяких формах епілепсії препарати з високим вмістом канабіоїдів вже замінили традиційні. В Україні 400 тис епілептиків, 150 тис з них могли б отримувати канабіоїди [2].

Отже, проаналізувавши міжнародний досвід та взявши до уваги різні експертні висновки та статистичні дані, вважаємо за необхідне легалізувати використання медичного канабісу в лікувальних, знеболюючих, дослідницьких цілях в Україні. Та за умови розробки потужної нормативно-правової бази

регулювання, задля уникнення маніпуляцій з нарковмісними речовинами та виключення можливості зловживання на усіх етапах використання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Булан О. Де у світі легалізовано марихуану: інфографіка. 24 канал. Здоров'я: веб-сайт. URL: https://24tv. ua/health/ru/strany_gde_legalizovana_marihuana_kannabis_n1062825 (дата звернення 1 лютого 2019).
2. Грищак О. Корупція та упередження: що заважає Україні легалізувати марихуану. РБК-Україна: веб-сайт. URL: https://daily. rbc. ua/ukr/show/korruptsiya-predubezhdeniya-meshaet-ukraine-1533621191. html (дата звернення 2 лютого 2019).
3. Куренкова О. Марихуана для всіх: як працюватиме легалайз у Канаді / О. Куренкова, О. Яриш. Громадське: веб-сайт. URL: https://hromadske. ua/posts/marihuana-dlya-vsih-yak-pracyuvatime-legalajz-u-kanadi (дата звернення 1 лютого 2019).
4. Легалізація марихуани в Україні: «за» і «проти». 112 ua: веб-сайт. URL: https://112. ua/glavnye-novosti/legalizaciya-marihuany-v-ukraine-za-i-protiv-479092. html (дата звернення 1 лютого 2019).

Николишин-Купрадзе Х. Р.
студентка 3 курсу
Фінансово-правовий коледж,
спеціальність «Правознавство»

ПРОБЛЕМИ СПАДКОВОГО ДОГОВОРУ

Становлення в Україні ринкових економічних відносин зумовлює необхідність кардинального реформування як цивільного законодавства в цілому, так і окремих його складових, зокрема, договірних відносин. Навколо інституту спадкового

договору, виникає багато проблем, пов'язаних із внутрішньою суперечністю норм, які регулюють цей інститут, та їх практичною реалізацією.

Однією з визначальних ознак спадкового договору є можливість покладення на набувача обов'язку виконувати розпорядження відчужувача після смерті останнього (ст. 1305 ЦК). В юридичній літературі ця ознака справедливо розглядається ще як свідчення нетиповості спадкового договору [1, с. 165].

У ст. 1307 ЦК встановлено спеціальні способи забезпечення виконання спадкового договору, а саме: 1) на майно, визначене у спадковому договорі, нотаріус, який посвідчив цей договір, накладає заборону відчуження; 2) заповіт, який відчужувач склав щодо майна, вказаного у спадковому договорі, є нікчемним; 3) відчужувач має право призначити особу, яка буде здійснювати контроль за виконанням спадкового договору після його смерті. Наведені способи забезпечують виконання спадкового договору не лише з боку боржника (набувача), а й кредитора (відчужувача), що можна пояснити конструкцією досліджуваного договору. Йдеться про накладення заборони відчуження майна, що є предметом спадкового договору, щоб запобігти можливості відчужувача розпоряджатися таким майном за свого життя [2].

У визначенні спадкового договору лише згадується про те, що набувач зобов'язується виконувати розпорядження другої сторони (відчужувача), а у разі його смерті набуває права власності на майно відчужувача. При цьому не вказується, про які розпорядження йдеться, ні на те, у якому обсязі (повністю чи частково) майно відчужувача переходить до набувача. Отже, і одну, й іншу умови сторони можуть визначити на свій розсуд, що являється неабиякою прогалиною і може викликати багато проблем на практиці.

Одним із спірних питань є питання про сторони спадкового договору. У судовій практиці щодо сторін спадкового договору склався такий підхід: відчужувачем та набувачем за спадковим договором може бути як повністю дієздатна особа, так і особи, зазначені у статтях 32 та 36 ЦК. Судова практика також виходить з того, що набувачем за спадковим договором

може бути як повністю дієздатна особа, так і неповнолітня особа та обмежено дієздатна фізична особа [3].

Згідно ст. 1303 ЦК відчужувачем у спадковому договорі може бути подружжя, один із подружжя або інша особа. Набувачем у спадковому договорі може бути фізична або юридична особа. Таким чином, визначаючи фізичних осіб як сторін у спадковому договорі, законодавець не вказує будь-яких обмежень щодо їх віку та обсягу дієздатності, лише акцентує увагу на тому, що на стороні відчужувача може бути у тому числі подружжя або один із подружжя. Натомість, для порівняння, визначаючи сторін в договорі довічного утримання (догляду), законодавець чітко вказує, що відчужувачем у договорі довічного утримання (догляду) може бути фізична особа незалежно від її віку та стану здоров'я (ч. 1 ст. 746 ЦК); набувачем у договорі довічного утримання (догляду) може бути повнолітня дієздатна фізична особа або юридична особа (ч. 2 ст. 746 ЦК) [4].

Вочевидь, чинне цивільне законодавство не встановлює обмежень щодо можливості дитини бути набувачем та відчужувачем за спадковим договором, але при укладенні спадкового договору необхідно враховувати вимоги законодавства щодо обсягу цивільної дієздатності малолітньої та неповнолітньої особи та включати до змісту спадкового договору ті умови (права та обов'язки), які може виконати набувач-дитина, маючи на увазі, що набувач у спадковому договорі може бути зобов'язаний вчинити певну дію майнового або немайнового характеру до відкриття спадщини або після її відкриття.

Спадковий договір, як і будь-який правочин, може бути визнаний недійсним за рішенням суду. Як зазначається в абз. 3, 4 п. 28 постанови Пленуму Верховного Суду України від 30 травня 2008 р. № 7 «Про судову практику у справах про спадкування» спадковий договір може бути визнано недійсним із підстав, визначених нормами глави 16 ЦК. Вимогу про визнання недійсним спадкового договору може бути заявлено як відчужувачем, так і набувачем чи іншою заінтересованою особою [3].

Проблемні питання існують також при здійсненні контролю за виконанням спадкового договору. Ч. 3 ст. 1307 ЦК

України передбачає, що відчужувач має право призначити особу, яка буде здійснювати контроль за виконанням спадкового договору після його смерті. У разі відсутності такої особи контроль за виконанням спадкового договору здійснює нотаріус за місцем відкриття спадщини. Постає питання, який нотаріус буде здійснювати контроль за виконанням спадкового договору, зокрема, якщо припинено нотаріальну діяльність нотаріуса, що посвідчував спадковий договір; чи зобов'язаний (чи має право) інший нотаріус здійснювати контроль за виконанням спадкового договору.

Отже, у сучасному законодавстві існує низка спірних питань у сфері застосування спадкового договору, що є предметом подальших наукових досліджень, вдосконалення національного законодавства стосовно регулювання відносин, які виникають на підставі спадкового договору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Сучасні тенденції розвитку спадкового права (порівняльно-правове дослідження): монографія/ Ю. О. Заіка, Н. Б. Солтис, В. В. Проценко, Є. О. Рябоконь; відпред. академік НАПрН України В. В. Луць. — Київ: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2015.
2. Шама Н. П. Правова природа спадкового договору / Н. П. Шама// Університетські наукові записки. — 2006.
3. Про судову практику у справах про спадкування / Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30.05.2008 № 7. URL: https://zakon. rada. gov. ua/laws/show/v0007700–08.
4. Цивільний кодекс України / Законодавство України // URL: https://zakon. rada. gov. ua/laws/show/435–15.

Нігалатій А. С.
студентка 3 курсу
Фінансово-правовий коледж,
спеціальність «Право»

ЩОДО ПРАВА СВІДКА ВІДМОВИТИСЯ ДАВАТИ ПОКАЗАННЯ

Відповідно до ч. 1 ст. 65 КПК України, свідком є фізична особа, якій відомі або можуть бути відомі обставини, що підлягають доказуванню у ході кримінального провадження, і яку викликано для дачі показань. Згідно із нормами КПК України, вікових обмежень статус свідка немає, однак КПК України у статтях 135 та 226 передбачає спеціальний порядок виклику і допиту неповнолітніх свідків. У суді свідки допитуються під присягою.

Відповідно до ч. 2 ст. 65 КПК України не можуть бути допитані як свідки: 1) захисник, представник потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача, юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, законний представник потерпілого, цивільного позивача у кримінальному провадженні — про обставини, які стали їм відомі у зв'язку з виконанням функцій представника чи захисника; 2) адвокати — про відомості, які становлять адвокатську таємницю; 3) нотаріуси — про відомості, які становлять нотаріальну таємницю; 4) медичні працівники та інші особи, яким у зв'язку з виконанням професійних або службових обов'язків стало відомо про хворобу, медичне обстеження, огляд та їх результати, інтимну і сімейну сторони життя особи — про відомості, які становлять лікарську таємницю; 5) священнослужителі — про відомості, одержані ними на сповіді віруючих; 6) журналісти — про відомості, які містять конфіденційну інформацію професійного характеру, надану за умови нерозголошення авторства або джерела інформації; 7) професійні судді, народні засідателі та присяжні — про обставини обговорення в нарадчій кімнаті питань, що виникли під час ухвалення судового рішення, за винятком випадків кримінального провадження щодо прийняття суддею (суддями) завідомо неправосудного

вироку, ухвали; 8) особи, які брали участь в укладенні та виконанні угоди про примирення в кримінальному провадженні, — про обставини, які стали їм відомі у зв'язку з участю в укладенні та виконанні угоди про примирення; 9) особи, до яких застосовані заходи безпеки, — щодо дійсних даних про їх особи; 10) особи, які мають відомості про дійсні дані про осіб, до яких застосовані заходи безпеки, — щодо цих даних. Крім того, особи, перерахован в пп. 1–5, із приводу зазначених відомостей можуть бути звільнені від обов'язку зберігати професійну таємницю особою, що довірила їм ці відомості. Не можуть без їхньої згоди бути допитані як свідки особи, що мають право дипломатичної недоторканності, а також працівники дипломатичних представництв –без згоди представника дипломатичної установи. Також слід зазначити про конституційний принцип, відповідно до якого особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом(ч.1 ст. 63 Конституції України).

У ч. 2 цієї статті передбачено, які категорії осіб наділені імунітетом свідка, тобто звільняються в силу закону від обов'язку свідчити.

У перекладі з латинської мови термін «імунітет»-це звільненння від чого небудь[5, с. 230].

У юриспруденції імунітет трактується як виняткове право не підкорятись деяким правилам [6, с. 48]. Одні автори керуються вузьким значенням цього інституту, розуміючи під ним право свідка у виняткових випадках на звільнення від обов'язку давати показання[7, с. 50]. Обґрунтовуючи дану позицію, процесуалісти наголошують на тому, що про імунітет свідка слід вести мову тільки в тому разі, якщо особа підпадає під категорію свідка та має право відмовитися від дачі показань. На їхню думку, імунітет свідка — це передбачена законом можливість особи, допитуваної в якості свідка, давати показання у справі тільки на власний розсуд, а отже, суб'єктами такого імунітету не можна називати осіб, які з певних причин ні за яких умов не можуть мати процесуальний статус свідка, тому на цій підставі вони виключають із числа свідків осіб, яких законом заборонено допитувати в такій якості[8, с. 11,16].

Інші дослідники, трактуючи імунітет свідка у широкому сенсі, вважають, що імунітетом свідка охоплюється як заборона на допит деяких осіб в якості свідків, так і право відмовитися від дачі показань або відповідей на поставленні запитання[9, с. 29], і розуміють під ним сукупність правил про абсолютне або обмежене звільнення деяких груп осіб від обов'язку свідчити[10, с. 114].

Отже, позиція процесуалістів, які широко трактують такий імунітет, є найбільш системною, тому що імунітет свідка охоплює два аспекти. По-перше, мова йде про заборону допитувати певних осіб як свідків. По-друге, в законі існує визначення кола осіб, які мають право не давати показання в якості свідка.

Також слід зазначити, що у науці кримінального процесу, залежно від волевиявлення особи, наділеної імунітетом, виділяють два види імунітету: імперативний (абсолютний) і диспозитивний (відносний) [10, с. 116]. Ця класифікація є найбільш поширеною, однак деякі автори пропонують інший підхід до класифікації видів імунітету свідка, в свою чергу, вони виділяють загальний і спеціальний імунітет свідка. Загальний імунітет є правом кожного не свідчити проти себе, свого чоловіка, дружини, близьких родичів. Спеціальний імунітет автори трактують як імунітет окремих категорій осіб, які звільнені від обов'язку свідчити, і цей імунітет поширюється тільки на осіб, які мають процесуальний статус свідка[14, с. 52]. Але прихильники такого підходу не визначають імунітет свідка як заборону на допит певних осіб у якості свідків, тому перша класифікація імунітету свідка видається більш конкретизованою, тому що вона охоплює всі види свідоцького імунітету.

Отже, виходячи із вищезазначеного, може сказати, що імперативний імунітет сформульовано в забороні допитувати деяких осіб як свідків. Ним користуються особи, які повинні в таємниці зберігати інформацію, яку отримали під час виконання своїх службових або професійних обов'язків. У свою чергу, диспозитивний імунітет виражається у праві свідка відмовитися від дачі показань проти себе, свого чоловіка, дружини, близьких родичів.

Про диспозитивний імунітет свідка йдеться у п. 3 ч. 1 ст. 66 КПК України. Свідок має право відмовитися давати показання щодо себе, близьких родичів та членів своєї сім'ї, що можуть стати підставою для підозри, обвинувачення у вчиненні ним, близькими родичами та членами його сім'ї кримінального правопорушення. Ця норма є деталізацією засади кримінального провадження, яка передбачена ст. 18 КПК України [2, с. 197]. В основу положення вказаного пункту покладено вимогу ч. 1 ст. 63 Конституції України [3, с. 197].

Під час дії КПК України 1960 р. про диспозитивний імунітет свідка йшлося у ст. 69 КПК України, яка мала назву «Особи, які не підлягають допиту як свідки і особи, які мають право відмовитися давати показання як свідки». У ч. 2 цієї статті зазначалось, що відмовитися давати показання як свідки мають право: члени сім'ї, близькі родичі, усиновителі, усиновлені підозрюваного, обвинуваченого, підсудного; особа, яка своїми показаннями викривала би себе, членів своєї сім'ї, близьких родичів у вчиненні злочину.

Уявляється, що ст. 65 чинного КПК України також має визначати, які особи вправі відмовитися давати показання як свідки.

Коло осіб, які є близькими родичами та членами сім'ї, визначає п. 1 ч. 1 ст. 3 КПК України. Це — чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний брат, рідна сестра, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням, а також особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки, у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі.

Виникає запитання, чи поширюється правило імунітету свідка на колишнє подружжя. Під час дії КПК України 1960 р. у юридичній літературі відмічалось, що правильна відповідь на нього залежить від обставин кримінального провадження. «Якщо предметом показань цих осіб як свідків є обставини, не пов'язані за часом з періодом їх шлюбу, зокрема, обставини, які сталися після їх розлучення, то ні. Але в іншому випадку

ці особи набувають права відмовитися давати показання один щодо іншого, оскільки на момент, який цікавить органи кримінальної юстиції, були подружжям» [5, с. 83].

Вказане питання вирішено у кримінальному процесуальному законодавстві деяких країн Західної Європи. Так, наприклад, у ст. 52 КПК Федеративної Республіки Німеччини зазначено, що право відмовитися давати показання має чоловік (дружина) обвинуваченої особи, навіть після розірвання шлюбу [6, с. 104]. Також у цій статті передбачено, що право відмовитися давати свідоцькі показання належить особі, яка заручена із обвинуваченим.

Окремі науковці пропонують надати право імунітету свідка батькам чоловіка або дружини [7, с. 49]. Інші вказують на неможливість їх наділення таким правом, адже жодних прав та обов'язків відносно невістки або зятя для них не встановлено, навіть за умови проживання сім'єю та наявності спільного побуту. Тому в кожному випадку визначення осіб, які мають право імунітету, слід виходити з переліку осіб, що є членами сім'ї, або критеріїв, встановлених у Сімейному кодексі України, та ступеня спорідненості, що підтверджується відповідними документами або записами у книзі реєстрації актів громадянського стану [8, с. 105].

На мій погляд, батькам чоловіка або дружини слід надати право імунітету свідка. Через його відсутність вони вимушені давати завідомо неправдиві показання або відмовлятися від дачі показань, незважаючи на загрозу кримінального покарання. Якщо вони надають правдиві показання щодо невістки або зятя, то відчувають себе винними перед ними.

Потрібно звернути увагу, що показання свідка, який надалі буде визначений підозрюваним чи обвинуваченим у цьому кримінальному провадженні, повинні визнаватися судом недопустимим доказом під час будь-якого судового розгляду (ст. 87 КПК). Тобто доказової сили такі свідчення не мають[2].

С. Волкотруб, досліджуючи питання свідоцького імунітету, робить висновок, що імунітет не можливість виключення згаданих показань із сукупності доказів є недоцільною, тому що це тільки ускладнює хід доказування і не сприяє усвідомленню

особою не так юридичної, як моральної відповідальності за власні рішення [16. с,108–109].

ВИСНОВКИ: Імунітет свідка — це сукупність правил, які звільняють певні групи осіб від обов'язку давати показання у кримінальному провадженні, а також звільняють будь-якого допитуваного від обов'язку свідчити проти себе. Отже, з вищевикладеної інформації, ми можемо зазначити, що імунітет свідка поділяється на два види, а саме: імперативний та диспозитивний. В даний час в Україні законодавство хоче ввести чинне кримінально-процесуальне законодавство у відповідність до норм Конституції України, однак ще залишаються деякі питання щодо нормативного пояснення кола членів сім'ї, які мають можливість користуватися таким імунітетом, а також існує потреба у вдосконаленні гарантій реалізаціх імунітету для неповнолітніх. Зокрема, потребує чіткого визначення коло суб'єктів, яких стосуються норми, закріплені у ч. 1 ст. 63 Конституції України. Якщо свідок є малолітнім і внаслідок цього не може усвідомлювати належним чином значення права на імунітет, на законодавчому рівні має бути гарантовано, що він може бути допитаний лише з дозволу законного представника.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кримінальний процес: підручник / Ю. М. Грошевий, В. Я. Тацій, А. Р. Туманянц та ін.; за ред. В. Я. Тація, Ю. М. Грошевого, О. В. Капліної, О. Г. Шило. — Х.: Право, 2013. — 824 с.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: науково-практичний коментар / відп. ред. С. В. Ківалов, С. М. Міщенко, В. Ю. Захарченко. — Х.: Одіссей, 2013. — 1104 с.
3. Науково-практичний коментар до Кримінального процесуального кодексу України від 13 квітня 2012 року / за ред. О. А. Банчука, Р. О. Куйбіди, М. І. Хавронюка. — Х.: Фактор, 2013. — 1072 с.
4. Удалова Л. Д. Свідоцький імунітет за новим КПК України / Л. Д. Удалова // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. — 2013. — № 1. — С. 284–288.

5. Доманська В. О. Свідоцький імунітет у контексті співвідношення правових норм, що регулюють кримінально-процесуальні та шлюбно-сімейні відносини / В. О. Доманська, П. Ю. Тимошенко // Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ. — 2007. — № 5. — С. 78–84.
6. Галаган О. І. Захист прав і свобод суб'єктів кримінального судочинства в Україні та ФРН: навчальний посібник / О. І. Галаган, В. А. Савченко. — Івано-Франківськ: Місто НВ, 2011. — 200 с.
7. Белькова О. Теоретичні та практичні аспекти права свідка відмовитися свідчити відносно себе, членів сім'ї та близьких родичів / О. Белькова // Підприємництво, господарство і право. — 2004. — № 2. — С. 102–105.

Нізомова К. С.
студентка 3 курсу
Фінансово-правовий коледж,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»

НОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ ТА КРАЇН ЄВРОПИ

Україна взяла курс на європейську інтеграцію, і це вимагає змін у різних сферах життя країни: соціальних, економічних, політичних, культурних тощо. Також це вимагає змін у законодавстві. Економіка будь-якої країни не може функціонувати без фінансових посередників, чільне місце серед, яких займають банки. Зокрема, банки забезпечують учасників економічних відносин фінансовими ресурсами. Комерційні банки виконують великий перелік функцій, серед яких: прийом вкладів (депозитів) від юридичних і фізичних осіб, відкриття та ведення поточних рахунків клієнтів і банків-кореспондентів, у тому числі, переказ грошових коштів з цих рахунків за допомогою платіжних інструментів та зарахування коштів на них, розміщення залучених коштів від свого імені, на власних умовах

та на власний ризик, надавати кредити тощо [3, ст.34–35]. Але у будь-якому випадку, банки повинні функціонувати на відповідному рівні. Якщо ж говорити про євроінтеграцію, то і тут банківська система повинна відповідати європейським нормам та стандартам.

Стрімкий рух України до Європи вносить певні зміни в банківську систему:

– зміна кількості банків з вітчизняним капіталом в зв'язку з появою іноземних банків. Через те, що діяльність українських банків не на вищому рівні, вони не можуть конкурувати з іноземними. За даними Міністерства фінансів з 2014 року можна простежити тенденцію до щорічного зменшення комерційних банків як, банків з вітчизняним капіталом, так і з іноземним капіталом. Але відносно комерціних банків з іноземним капіталом зменшення кількості відбувається не в таких стрімких темпах. Станом на 01.01.2019 р. в Україні функціонує 77 банків, з яких 37 — з іноземним капіталом, а 40 — з вітчизняним (схема 1);

Кількість комерційних банків в Україні з 2014 по 2019 рр.

Рік	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Кількість діючих банків	180	163	117	96	82	77
З іноземним капіталом	49	51	41	38	38	37
З 100% іноземним капіталом	19	19	17	17	18	23

Джерело: офіційний сайт Міністерства фінансів України[5].

– необхідність зміни законодавчої бази, відповідно до норм ЄС;

– використання нових методів введення банківської діяльності;

– використання новітніх технологій;

– підготовка, в цілому, економічної системи до кардинальних змін;

– зменшення комісії: в Україні порівняно з країнами Європи найбільший розмір комісії-1.4 %, в той час, коли у Швеції (найменший розмір комісії)-0,2 %, але в 2016 році ЄС прийняли розмір комісії-0,3 %. Тому банки України повинні бути готовими до зменшення прибутку за рахунок комісії.

Ми ж вирішили розглянути саме практику використання нових технологій в діяльності європейських банків. З кожним днем світ розвивається і науково-технічний прогрес не стоїть на місці. Використання новітніх технологій значно підвищує конкурентоспроможність серед інших банків. Якщо ж говорити про вітчизняні банки, то ПриватБанк є одним з найбільш інноваційних банків світу. Наприклад, понад десять років тому банк став одним із перших у світі, що почав використовувати одноразові SMS-паролі. До останніх інновацій, які отримали визнання у всьому світі, належать такі продукти, як платіжний міні-термінал, вхід в Інтернет-банкінг через QR-код, онлайн-інкасація тощо. Але все ж таки цього не достатньо.

Зокрема, в країнах Європи широко використовуються такі технології:

– онлайн банкінг: в умовах діджиталізації діяльність банку без використання Інтернет є неможливим. Перший інтернет-банкінг з'явився в США в 1995 під назвою Security First Networkbank. В Україні першим був ПриватБанк, який в 2001 році запустив «Приват 24». Інтернет-банкінг в Україні розвинений досить добре і всі банки дають можливість своїм клієнтам використовувати цю технологію;

– безконтактні платежі: Google Wallet, PayPal, Apple Pay, Garmin Pay тощо. Хоча на даний момент Україна посідає 4 місце по використанню безконтактних платежів, враховуючи те, що в Україні ця технологія з'явилась відносно недавно, що свідчить про те, що українці швидко звикають до нових технологій, але все ж таки лише 17 банків із 40 вітчизняних використовують технологію безконтактних платежів. Такі операції можуть здійснюватися лише за рахунок наявності гаджетів (смартфонів, смарт-годинників) з підтримкою функції NFC;

– блокчейн: це електронний журнал зберігання інформації будь-якого типу. У цей «реєстр» можна внести дані про економічні операції, кредити, фінансові звіти, а також будь-яку

інформацію про угоди, конкретну людину або підприємство. Безліч банківських функцій досі залишаються вразливими, ненадійними. Йдеться про прозорість розрахунків. Порушень в традиційних фінансових установах багато, вони є в кожному банку. І тепер найбільш вразливі місця банки будуть замінювати блокчейном. Але, варто зазначити, ланцюжки блоків, що фіксують транзакції в нинішній формі і функціональності, поки не здатні повністю замістити банківські проводки. Цій технології ще належить пройти свій шлях розвитку, поки вона зуміє це здійснити. На основі блокчейну банки можуть підвищити ефективність своєї діяльності, оптимізувати функції бек-офісу, зменшити ризики. Смарт-контракти додають динаміки ринку, тому що посилюють безпеку угод в блокчейні за рахунок перевірки додаткових даних. Блокчейн, в цілому, знижує ризики роботи з невідомими контрагентами, підвищує ліквідність коштів.

– зближення банків з соціальними мережами. Нині передовими проектами в сфері банківських інновацій є проекти ідентифікації клієнта за фотографією в соціальних мережах. Так, компанія Socure розробила програму Perceive, що використовує біометричні параметри клієнта для його авторизації в програмі мобільного банкінгу. Система вивчає зображення клієнта, зроблене на смартфон та зіставляє зображення з фотографією в мережах Facebook, Twitter и LinkedIn. Після перевірки система ухвалює платіж, або включає сигнал тривоги. На даний час систему використовують декілька Лондонських банків в режимі тестування [7].

Так, в Україні впроваджується система онлайн-верифікації BankID. Система є спільним проектом «ПриватБанку» та «Ощадбанку» і створена подібно до систем, які вже давно використовуються в Великобританії, Швеції та Фінляндії. Система дозволяє підтвердити особу користувача в Інтернеті, використовуючи його банківські дані, і працює за принципом верифікації через Facebook. Ця інноваційна програма дозволяє запобігати шахрайству з банківськими рахунками та пластиковими картками [2].

Отже, Україна в умовах інтеграції повинна впроваджувати нові технології в функціонування різних видів інституцій, задля

того, щоб бути конкурентоспроможною серед країн Європи. Банківська система, що займає одне з основних місць в фінансовій системі держави, також повинна слідувати новим тенденціям.

СПИСОК ВИКОРИСТВНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Банківське право Костюченко О. А. Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 1999. — 168 с.
2. Завадська Д. В. Інновації в банківській системі / Д. В. Завадська, О. В. Яценко. URL: http://www. rusnauka. com/10_DN_2012/Economics/1_106528. doc. htm
3. Кириченко О. А., Гіленко І. В., Роголь С., Сиротян С. В., Немой О. «Банківський менеджмент», Навчальний посібник / К.: Знання-Прес, 2002. — 438 с.
4. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: http://zakon2. rada. gov. ua/laws/show/254к/96-вр.
5. Офіційний сайт Міністерства фінансів. URL: https://www. minfin. gov. ua/.
6. Офіційний сайт Національного банку України. URL: https://bank. gov. ua/control/uk/index.
7. Английские банки тестируют идентификацию клиентов по селфи / Банковские инновации. URL: http://prodengi. kz/innovacii_v_bankah/anglijskie_banki_testiruyut_identifikaciyu_klientov_po_selfi/.

Овсепян А. О.
студент 1курсу
Фінансово-правовий коледж,
спеціальність «Право»

ДО ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО ВИЗНАННЯ ГЕНОЦИДУ ВІРМЕН 1915 РОКУ У СВІТІ

Кожна нація плекає власну історію та традиції, зберігає історичну пам'ять про своїх предків та прагне до відновлення історичної справедливості. На даний момент на проблему

відновлення історичної справедливості спрямована діяльність вірменської нації щодо визнання факту геноциду вірмен в Османській імперії. У міжнародно-правовій практиці визнання геноциду має не лише національне значення, а й зачіпає ряд політичних програм держав, що ускладнює процес визнання вірменської трагедії 1915 р. як геноциду.

В умовах сучасних реалій для великої вірменської діаспори (близько 7 млн осіб у світі [6]) та взагалі для світової громадськості важко переоцінити важливість спроможності існування системи міжнародного права задля забезпечення несення відповідальності за порушення імперативних норм міжнародного права та скоєння загальновизнаних міжнародних злочинів.

Метою нашого дослідження є аналіз процесу міжнародно-правового визнання геноциду вірмен та перспективи прийняття резолюції про геноцид в Україні.

Тема відповідальності за злочин геноциду та покарання за нього неодноразово досліджувалася як на національному, так і на міжнародному рівні. Можна виокремити праці таких учених як Ю. Барсегова, І. Блищенка, В. Буткевича, Д. Давтяна, А. Дживелегова, Р. Мюллерсона, Ю. Решетова, Ю. Рогана та ін. Геноцидом вірменського народу називають політику Османської імперії стосовно вірменського населення, яка передбачала масові вбивства, поневолення та депортацію вірмен у період Першої світової війни, під час якої молодотурки взяли курс на політику пантюркізму. Ця політика передбачала тюркизацію всіх національних меншин імперії. Вірменське населення розглядалося головною перешкодою для реалізації цього проекту.

Політика геноциду здійснювалась у декілька етапів.

– Розпочалась 24 квітня 1915 р. з арешту та подальшого винищення близько тисячі представників вірменської інтелігенції, в основному в столиці Османської імперії Константинополі (Стамбулі). Нині 24 квітня відзначається вірменами всього світу, як день пам'яті жертв геноциду.

– Другим етапом «остаточного з'ясування Вірменського питання» став набір до турецької армії близько трьохсот тисяч вірменських чоловіків, пізніше роззброєних і вбитих своїми турецькими колегами.

– Третій етап геноциду ознаменувався різаниною, депортацією і «маршами смерті» жінок, дітей та людей похилого віку у сирійську пустелю, де сотні тисяч людей були вбиті турецькими солдатами, жандармами й курдськими бандами, або гинули від голоду й епідемій. Тисячі жінок і дітей зазнали насильства. Варто наголосити, що переселення проводилося примусово.

– Останньою стадією геноциду стало тотальне й абсолютне заперечення турецьким урядом масових убивств і знищення вірмен на їх же Батьківщині [8].

Поняття «геноцид» (від грецького genos (народ, раса) та латинського caedo (вбиваю)) уперше застосував у правовому значенні відомий польсько-американський юрист Рафаель Лемкін [3]. Відповідно до ст. II Конвенції, геноцидом вважаються такі дії, вчинені з наміром знищити, повністю або частково, будь-яку національну, етнічну, расову або релігійну групу, як таку, включаючи: а) вбивство членів такої групи; б) заподіяння серйозних тілесних ушкоджень або розумового розладу членам такої групи; в) навмисне створення для деякої групи таких життєвих умов, що розраховані на її повне або часткове фізичне знищення; г) заходи, розраховані на запобігання дітонародження в середовищі такої групи; д) насильницька передача дітей з однієї людської групи в іншу [10]. Конвенція прямо визнає геноцид злочином за міжнародним правом, що породжує відповідальність як фізичних осіб (ст. IV), так і держави (ст. IX).

Після голосування в німецькому парламенті держав, які визнають факт геноциду вірменського народу в Османській імперії, стало 29. Серед них Росія, Франція, Австрія, Бельгія, Греція, Італія, Люксембург, Ватикан, Нідерланди, а також Європарламент, Рада Європи та Всесвітня рада церков.

На регіональному рівні геноцид вірмен в Османській імперії визнали:

- в Великобританії: Уельс, Шотландія і Північна Ірландія;
- в Іспанії: Країна басків, Каталонія, Арагон, Наварра і Балеарські острови;
- в США: 44 з 50 штатів
- в Австралії: Новий Південний Уельс і Південна Австралія.

Зокрема, 29 березня 2000 р. шведський парламент схвалив доповідь про визнання геноциду вірмен і закликав до відкриття історичних документів в Туреччині та до «неупередженого і незалежного міжнародного дослідження геноциду, вчиненого проти вірменського народу». Вже 12 червня 2008 питання визнання вірменської трагедії геноцидом розглядав шведський парламент, проте більшістю голосів (245) відхилив резолюцію. Завдяки активній громадській позиції вірменської діаспори у Швеції, 11 березня 2010 парламент Швеції вдруге голосував за ухвалення резолюції, в якій події початку 20-го століття в Османській імперії визнаються геноцидом вірменського народу і ухвалив її більшістю голосів.

В Україні тільки окремі регіони і міста визнали геноцид вірмен: АР Крим, Черкаська область, Полтавська область, Дніпро, Ізюм, Голосіївський район Києва, Маріуполь, Вільнянський район та Василевський район Запорізької області і Ужгород.

Може виникнути закономірне питання: чому Україна, яка багато років домагається визнання геноцидом Голодомору 1932–1933 р., не поспішає зробити те ж саме по відношенню до Вірменії?

Відповідь на це питання лежить не в історичній, а в політичній сфері. Визнання геноциду вірмен ускладнить і без того непрості відносини України з Туреччиною. Не визнає геноциду вірмен і інший партнер України — Азербайджан. Ця країна — традиційний союзник Туреччини й вже тридцять років конфліктує з Вірменією через Нагірний Карабах. У свою чергу, Вірменія вважається союзником Росії. Проте чисельна вірменська діаспора України покладає великі надії на те, що жодні політичні причини у майбутньому не стануть на заваді визнання в Україні на вищому державному рівні подій 1915 р. геноцидом вірмен.

Аналізуючи окреслену проблематику, варто відзначити, що вірменський народ закономірно вважає трагедію 1915 р. — геноцидом і, використовуючи максимум своїх можливостей, намагається досягти історичної справедливості і визнання цього факту серед міжнародного співтовариства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Вербовський В. В. . Вірменське питання. Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т. Редкол.: Л. В. Губерський (голова) та ін. К.: Знання України, 2004. Т. 1. 760 с.
2. "Геноцид армян в Османской империи" — сборник документов и материалов под редакцией М. Г. Нерсисяна, 2-е издание. Єреван: "Айастан", 1983. 686 с.
3. Геноцид. Юридична енциклопедія: [в 6-ти т.] / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.]. К.: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1998–2004. С. 672–768.
4. 2. Давтян Д. А. Геноцид вірмен в Османській імперії 1915–1917 рр. та одеська громадськість. *Питання історії України Новітньої доби*, 2011. № 3. С. 98–112
5. Дживелегов А. К. Турция и Армянский вопрос = Թուրքիան և Հայկական հարցը (арм.) / Сост. Е. Минасян. Ер.: ЕГУ, 2014. 319 с.
6. Энциклопедия армянской диаспоры. Ереван: Армянская энциклопедия, 2003. Т. 1.
7. Кеворкян Р.[en]. Геноцид армян: Полная история — Raymond Kévorkian. The Armenian Genocide: A Complete History. Анив, Яуза-каталог, 2015. 912 р.
8. Козицький Андрій. Геноцид та політика масового винищення цивільного населення XX ст. (причини, особливості, наслідки): навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. Львів: Літопис, 2012. 608 с.
9. Кондратенко А. М. Організатори геноциду українців у 1918–1936 рр. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія: Історія України. Українознавство: історичні та філософські науки. — 2008. — № 822, вип. 10. — С. 15–22.
10. Мейс Дж. Геноцид. Енциклопедія сучасної України: у 30 т. / ред. кол. І. М. Дзюба [та ін.]; НАН України, НТШ, Координаційне бюро енциклопедії сучасної України НАН України. К., 20032016.
11. Роган Ю. Падение Османской империи. Первая мировая война на Ближнем Востоке, 1914–1920 гг. Москва: Альпина Нон-фикшн, 2017. 560 с.

12. Ярослава Музиченко. Свіча Вірменії. *Україна Молода*. 22 квітня 2010 р. С. 9.

Паримська М. М.
студентка 1 курсу
Фінансово-правовий коледж,
спеціальність «Право»

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ В УКРАЇНІ

Актуальність проблеми посилення боротьби зі злочинністю неповнолітніх є загальновідомою. Неповнолітні злочинці становлять резерв для майбутньої злочинності, у тому числі й найнебезпечніших її видів. У структурі злочинності неповнолітніх «традиційними» є злочини проти власності, а саме крадіжки(становлять 74 % від усіх злочинів, учинених неповнолітніми). Також велику частку становлять тілесні ушкодження, грабежі, хуліганство, незаконне заволодіння транспортним засобом, убивства[1].

Таким чином, проблема покарання та реабілітації неповнолітніх злочинців є дуже актуальною. Дітей, які ще недостатньо сформувалися як особистості і з тих чи інших причин мають конфлікт із законом, держава повинна захищати таким чином, щоб попередити наступні злочини.

Українські правники виділяють три групи неповнолітніх, які перебувають у конфлікті із законом:

До першої належать неповнолітні правопорушники, які були засуджені до покарань, не пов'язаних із позбавленням волі (такі неповнолітні перебувають на обліку в кримінально-виконавчій інспекції Державного департаменту України з питань виконання покарань та кримінальної міліції у справах неповнолітніх). До другої — неповнолітні правопорушники, які перебувають у місцях позбавлення волі — виховно-трудових колоніях. До третьої — ті, хто повернувся з місць позбавлення волі і мають соціальні проблеми після свого повернення.

Метою державної системи охорони правопорядку України (ст. 50 Кримінального кодексу України) є не тільки покарання за вчинений злочин, а й виправлення засуджених, перевиховання та запобігання вчиненню ними нових злочинів.

Неповнолітня особа, яка вчинила злочин невеликої або середньої тяжкості, може бути звільнена судом від покарання у разі щирого каяття та подальшої бездоганної поведінки. Тоді до неї застосовуються примусові заходи виховного характеру, передбачені п. 2 ст. 105 Кримінального кодексу України.

До неповнолітніх, визнаних винними у вчиненні злочину, судом можуть бути застосовані такі види покарань (ст. 98 КК України):

1) штраф (ст. 99 КК України) [6] — встановлюється судом залежно від тяжкості вчиненого злочину та з урахуванням майнового стану неповнолітнього в межах до п'ятисот встановлених законодавством неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

2) громадські та виправні роботи (ст. 100 КК України) [6] — громадські роботи можуть бути призначені неповнолітньому у віці від 16 до 18 років на строк від 30 до 120 годин. Виправні роботи можуть бути призначені неповнолітньому в віці від 16 до 18 років за місцем роботи на строк від 2 місяців до 1 року;

3) арешт (ст. 101 КК України) [6] — на строк від п'ятнадцяти до сорока п'яти діб;

5) позбавлення волі на певний строк (ст. 102 КК України) [6] — не може бути призначений на строк більше десяти років, а у випадках, передбачених пунктом 5 частини третьої цієї статті, — більше п'ятнадцяти років;

6) Неповнолітніх можуть в подальшому позбавити права обіймати конкретні посади або займатися певною діяльністю.

За ст. 104 КК [6] України при призначенні покарання неповнолітньому суд, крім обставин, передбачених у статтях 65–67 цього Кодексу, враховує умови його життя та виховання, вплив дорослих, рівень розвитку та інші особливості особи неповнолітнього та при призначенні покарання неповнолітньому за сукупністю злочинів або вироків остаточне покарання у вигляді позбавлення волі не може перевищувати п'ятнадцяти років.

До кримінальної відповідальності притягуються неповнолітні, яким на момент вчинення злочину виповнилося 16 років.

Неповнолітні від 14 до 16 років підлягають кримінальній відповідальності, зокрема, за вбивство, умисне заподіяння тілесних ушкоджень, зґвалтування, крадіжку, грабіж, розбій та злісне хуліганство. Відповідно до ст. 63 КК України [6] покарання у вигляді позбавлення волі може застосовуватися на строк від одного до 15 років залежно від тяжкості злочину.

У ст. 106 КК України [6] передбачені особливості звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності. Кримінальний закон визначає, що необхідно враховувати загальні підстави застосування цього правового інституту, але мати при цьому на увазі особливості, що стосуються неповнолітніх. Такими особливостями є можливість застосування ст. 106 КК [6] до осіб, які не досягли 18-ти років до вчинення злочину, незалежно від їх віку на момент вирішення питання про звільнення, а також встановлення знижених строків давності, а саме:

1) два роки — у разі вчинення злочину невеликої тяжкості;
2) п'ять років — у разі вчинення злочину середньої тяжкості;
3) сім років — у разі вчинення тяжкого злочину;
4) десять років — у разі вчинення особливо тяжкого злочину.

У ст. 98 КК [6] визначений вичерпний перелік основних і додаткових покарань, які можуть застосовуватись до неповнолітнього.

У зв'язку з тим, що неповнолітня особа, яка вчинила злочин і відбуває за нього покарання, виправилася, кримінальне право (ст. 107 КК України) [6] передбачає можливість умовно-дострокового звільнення її до закінчення терміну покарання, призначеного судом або заміну покарання більш м'яким.

В ст. 107 КК [6] України визначено, що умовно-дострокового звільнення або заміна покарання на більш м'яке, застосовується лише до осіб, засуджених до позбавлення волі або до виправних робіт. Головними умовами для застосування цієї статті кримінального кодексу є те, що особа доброю поведінкою та сумлінним відношенням до праці та навчання

довела своє виправлення, а також відбула, визначену в законі, частину покарання, це не менше 1/3, 1/2, або 2/3, в залежності від тяжкості злочину та призначеного строку покарання.

Погашення та зняття судимості щодо осіб, які вчинили злочини до досягнення ними 18-ти років, здійснюється на загальних засадах з урахуванням положень, передбачених ст. 108 КК України [6], які здійснюється відповідно до статей 88–91 цього Кодексу з урахуванням положень, передбачених цією статтею. Засуджені, які досягли 18-річного віку, для подальшого відбування покарання переводяться до виправно-трудових колоній загального або посиленого режиму.

У структурі Державної пенітенціарної служби України існує 11 виховно-трудових колоній для неповнолітніх: 10 — для юнаків (Дубенська, Ковельська, Кременчуцька, Павлоградська, Перевальська, Маріупольська, Прилуцька, Курязька, Самбірська, Бережанська) і одна — для дівчат (Мелітопольська). У всіх колоніях функціонують загальноосвітні середні школи та професійно-технічні училища, в яких підлітки мають можливість навчатись та отримати професійну підготовку [8].

Неповнолітні правопорушники, які потребують особливих умов виховання, направляються до загальноосвітніх шкіл та професійних училищ соціальної реабілітації.

Неповнолітні, які вживають алкоголь, наркотики тощо, направляються до центрів медико-соціальної реабілітації неповнолітніх. Дітям, які перебувають у цих закладах гарантується право на гуманне ставлення з боку оточуючих, на охорону здоров'я, отримання базової освіти і професійної підготовки.

Нині українські правники, задіяні в судовій системі, звернулися до більш досконалої правової системи, яка б одночасно і захищала підлітка, і запобігала повторному скоєнню злочину. Йдеться про ювенальну юстицію, яка успішно практикується в інших країнах.

Нині ювенальна юстиція України отримала новий поштовх. Прийнято Закон «Про захист прав неповнолітніх» [2], у якому визначена необхідність створення спеціальних судових палат для розгляду справ неповнолітніх. Концепція щодо створення ювенальної юстиції в Україні була розроблена робочою групою у складі фахівців з Верховного Суду, Міністерства

юстиції України, Генеральної прокуратури України, Фундації «Захист прав дітей» [3], Українського центру «Порозуміння» і після червневих парламентських слухань передана в Міністерство юстиції для підготовки відповідно законо проекту. 20 жовтня 2012 р. увійшов в силу новий Кримінально-процесуальний кодекс, в якому вводяться поняття спеціалізованих (ювенальних) судів та слідчих для неповнолітніх, а також такі ювенальні технології як «медіація» і «пробація». Таким чином, ювенальна юстиція на законодавчому рівні прийнята майже повністю.

Міжнародна та вітчизняна практика свідчать, що запровадження ювенальної юстиції є важливим фактором, який позитивно впливає на суспільство та сприяє зміцненню позицій місцевих громад. Ефективною складовою ювенальної юстиції є програми з відновного правосуддя: це й виховний вплив на правопорушника, і профілактика вчинення повторних правопорушень, і сприяння соціальній адаптації та реінтеграції.

Важливим етапом становлення ювенальної юстиції є створення інституту пробації для неповнолітніх [1], до функцій якого, зокрема, належатимуть: підготовка соціально-психологічної характеристики неповнолітнього правопорушника для органів системи правосуддя; підготовка рекомендацій органам судочинства про призначення оптимального заходу впливу (виховного та профілактичного характеру) на неповнолітнього правопорушника, а також підготовка матеріалів щодо забезпечення його цивільних прав, зокрема, прав на житло; профілактика повторного правопорушення шляхом надання соціально-психологічної підтримки неповнолітньому правопорушнику; сприяння його соціальній адаптації та реінтеграції.

Отже, питання неповнолітньої злочинності є досить гострим і потребує негайного втручання. Держава має різноманітними засобами реалізації політики попередження злочинності неповнолітніх. До їх числа можуть бути віднесені: соціальна профілактика, правове стримування, кримінологічна профілактика, правове попередження, тощо. В основу відповідальності неповнолітніх покладена психологічна характеристика цього віку (психічні процеси в суспільстві,

відсутності достатнього життєвого досвіду, знань, навичок соціальної поведінки). Підлітки, втративши повноцінну увагу батьків і в той же час прагнуть завоювати авторитет у однолітків, знайти спосіб для самоствердження і знаходять його у скоєнні протиправних дій, досягнених певними цілями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Богачов С. В. Стаття «Право знати право». URL: http:// www. minjust. gov. ua.
2. Декларація прав дитини: Проголош. Генер. Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй 20 листоп. 1959 р. URL: https://zakon. rada. gov. ua/laws/show/995_384.
3. Дитинство в Україні: Права, гарантії, захист — ChildhoodinUkraine: Rights, Guarantees, Protection: Зб. док. Ч. 1 /М-во України у справах сім'ї та молоді; Укр. ін-т соц. досліджень. — К.: Столиця, 1998. — 245 с.
4. Джеральдіна Морріссон. Стаття «Проблеми прав дитини в Україні». URL: http://osvita. org. ua/
5. Конституція України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141. URL: https://zakon. rada. gov. ua/ laws/show/254 %D 0 %BA/96-%D 0 %B 2 %D 1 %80.
6. Кримінальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25–26, ст. 131. URL: https://zakon. rada. gov. ua/laws/show/2341–14.
7. Правознавство: підручник / Г. І. Балюк, Е. Ф. Демський, В. С. Ковальський [та ін.]; за відп. ред. О. В. Дзери. — 11-те вид., перероб. і допов. — Київ: Юніком Інтер, 2017. — 632 с.
8. CREDO. URL: https://credo. pro/2013/08/100822.
9. Управління статистичної інформації та аналізу Департаменту інформаційно аналітичного забезпечення МВС України. URL: http://www. mvs. gov. ua/mvs/control/mai0n/ uk/publish/article/544651.

Пєвнєв М. Р.
студент 3 курсу
Фінансово-правовий коледж,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»

ТЕХНОЛОГІЇ СУЧАСНОГО БАНКІНГУ

Актуальність проблеми. Світова економіка стабільно розвивалася і показувала регулярний приріст реального ВВП кожній з країн, що входять в G20. Проте в 2008 році сталася всесвітня криза, яка торкнулася всіх сфер економіки багатьох держав. Для прискореного виходу з економічної ями, ринок потребував нового підходу, нових ідей для бізнесу і ведення торгівлі. вирішенню цієї проблеми сприяв стрімкий розвиток Інтернету і технологій в онлайн сфері, наприклад, електронний банкінг чи електронні біржі.

Останніми роками різні сили, що формують глобальну економіку, зокрема, процеси глобалізації, інновацій та технологічного розвитку, міжнародні грошові форми, мали критичну роль і роль у розвитку ринку капіталу та цінних паперів, що швидко розвивалися. Наприклад, у порівнянні з 1980-ми роками нині злиття і поглинання продовжують розривати всі рекорди, вартість яких ще у 1997 році становила 1 трлн дол. нині перевищила 11 трлн дол. [1]. У зв'язку з цими процесами, банки відіграють життєво важливу роль. Вони є ключовим елементом глобальної економічної діяльності і, отже, тенденції, що ведуть до змін у банківській діяльності, самі по собі відображають ці глобальні тенденції. Адаптація та еволюція є ключовими показниками та детермінантами подальшого успіху та розширення для банків, а перетворювальні технології, пов'язані з виходом Інтернету, є як викликом, так і відповіддю на виклики банкам. Розглядаючи майбутню роль Інтернету в банківській справі, варто вивчити історичний розвиток і розмежування функцій банків.

Поява знайомих нам банківських моделей пов'язана з піднесенням італійських купецьких банків у епоху Відродження. Як історично, так і в даний час, банки були пов'язані з розвитком процедур бухгалтерського обліку, системами, що стосу-

ються передачі платежів, новими видами наданих послуг та застосуванням технологічних розробок. Крім того, ці банки відіграють важливу роль у розвитку світової економіки. Виникнення цих типів, форм і функцій банків можна стверджувати, що історично відповідати виникненню глобальних торговельних систем у XVI–XVII століттях, що зрештою призвело до «комерційної революції» на європейському континенті. Слід також відзначити, що тривалі процеси глобалізації є серцевиною тенденцій у банківській діяльності 21 століття.

Електронний банкінг є глобальним явищем, але новизна технологій, пов'язаних з ним, не повинна означати, що саме електронний банкінг є новим. Ми бачимо розвиток електронного банкінгу ще в 1871 році, коли компанія «Western Union Telegraph Company» зі штаб-квартирою в Нью-Йорку почала надавати послуги загальнонаціонального переказу грошей. Так само в 1951 році було видано першу кредитну картку Franklin National Bank, і перші банкомати вступили в дію в City National Bank of Columbus в Америці. Підраховано, що до 2000 року в США діяло близько 285000 банкоматів з подібним покриттям таких мереж по всьому ЄС, Великобританії та в усьому світі [2]. Інтернет вибухнув на міжнародній арені в 1980-х і 1990-х роках, а швидка еволюція технологій і можливих застосувань призвела до багатьох припущень і випробувань надання банківських послуг. Саме тому, нині у всьому світі встановлено більше 5 мільйонів банкоматів, а починаючи з 2016 року, банки перейшли на автомати, які замінять в майбутньому відділення банків.

Хочеться відзначити популярність мобільного банкінгу в 2019 році. Нині всесвітні банки залучають потенційного клієнта не ставками по кредитах, новими пропозиціями по депозитах або ж зовнішнім виглядом співробітників, а технологічністю власних додатків, за допомогою яких клієнт може сплачувати за комунальні послуги, переводити гроші в будь-яку країну світу не виходячи з дому тощо. За даними mobileappdaily. com кращим в США банківським застосуванням є Bank of America Mobile Banking, що пропонує клієнтам великий спектр послуг "не виходячи з дому", наприклад, оформити страховку для свого авто або ж купити квитки на будь-який

транспорт [3]. Нині розвиток програм такого типу прогресує щоденно, у зв'язку з ростом конкуренції.

Починаючи з 2014 року, в світі поширили одночасно декілька систем оплати послуг і товарів через мобільний телефон без використання кредитних карт. Однією з таких стала система Apple pay, створена компанією Apple. Але найпопулярнішою системою є 'Wechat pay', згідно з даним міжнародної аналітичної компанії "Statista", кількість унікальних користувачів склала 600 мільйонів осіб, що більше 2 % населення нашої планети. Всього ж мобільними платіжними платформами користується 1 мільярд 416 мільйонів осіб в усьому світі, і згідно із статистикою, це число буде стабільно зростати [4].

Особливого розвитку в 2018 році отримали сайти купівлі акцій світових компаній, наприклад 'NASDAQ'. Користувачеві потрібно лише зареєструватися на офіційній сторінці біржі, після чого він отримує безкрайній доступ до інвестування. Біржа NASDAQ украй цікава для інвестування грошових коштів — вона не лише одна з найбільших в світі, а й потужно розвивається. Кількість цінних паперів і капіталізація представлених на біржі компаній дозволяють будувати диверсифіковані портфелі з акцій високонадійних емітентів. (5)

В результаті, технології сучасного банкінгу та біржі показують, що саме за ними майбутнє, і можуть бути застосовані в багатьох сферах повсякденного життя громадянин тієї чи іншої країни, незважаючи на їх дохід та статус.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. 'Financial Times' стаття про розвиток банківського сектору від 04.02.2018
2. Книжка 'Banking history' с. 15
3. URL: https://www. mobileappdaily. com/2018/07/16/mobile-banking-apps-2018
4. URL: https://www. statista. com/statistics/744944/mobile-payment-platforms-users/
5. URL: https://www. opentrainer. ru/articles/fondovaya-birzha-nasdaq/

Пісоцька О. В.
студентка 2 курсу
Фінансово-правовий коледж,
спеціальність «Право»

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ДІТЕЙ ВІД НАСИЛЬСТВА У СІМ'Ї

Жорстоке поводження з дітьми — це проблема, яка завжди існувала і ще довго буде існувати у сучасному суспільстві. Фізичне і психічне насильство над дітьми здійснюється у різних формах і, на жаль, воно досить поширене у сім'ях. Насильство, жорстоке поводження не знають державних кордонів, не залежать від соціальної приналежності, не оминають людей різного віку, статі, рівня доходу тощо [1].

Особливо небезпечним є насильство та жорстоке поводження щодо дітей, що не здатні захистити себе або можуть навіть не розуміти, що з ними відбувається.

З метою захисту прав дітей, створення для них безпечного середовища, надання своєчасної та кваліфікованої допомоги дітям-жертвам насильства в Україні сформована система, яка працює з метою попередження насильства шляхом широкої просвітницької роботи, виявлення та покарання винуватців таких злочинів проти дітей, надання допомоги, усунення причин і умов, що сприяють вчиненню насильницьких дій.

Право дітей на захист гарантується Конституцією України, Законами України «Про охорону дитинства» [1], «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [2], «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» [3], «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» [4], Кримінальним кодексом України, Сімейним кодексом України та Цивільним кодексом України, Постановою КМУ від 22 серпня 2018 р. № 658, якою затверджено «Порядок взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі» [5].

Згідно чинного законодавства служби у справах дітей, центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, інші струк-

турні підрозділи обласних, районних у містах державних адміністрацій, на які покладено функції з питань попередження насильства у сім'ї, органи внутрішніх справ, установи і заклади освіти та охорони здоров'я здійснюють заходи щодо попередження та подолання усіх видів насильства стосовно дітей, зокрема, проводять профілактичну роботу серед дітей, розглядають заяви та повідомлення від дітей, громадян, державних установ, організацій про вчинення злочинів, подають клопотання щодо прийняття рішення про негайне відібрання дитини від батьків або осіб, що їх заміняють, на основі акту обстеження умов проживання дитини, порушують питання про визнання дитини жертвою або імовірною жертвою чи такою, що опинилась у складних життєвих обставинах, порушують питання перед територіальним органом внутрішніх справ про притягнення до відповідальності осіб, які підозрюються у вчиненні злочинів.

Професійна допомога дітям, які постраждали від різних видів насильства надається притулками для дітей служб у справах дітей. У таких центрах надається не лише комплексна соціальна, психологічна, педагогічна, медична, правова та інші види допомоги дітям, але й проводиться психолого-педагогічна корекція та реабілітація з урахуванням індивідуальних потреб дітей, у тому числі й тих, що зазнали різних видів насильства, постраждали від жорстокого поводження [6].

Держава здійснює захист дитини від усіх форм фізичного і психічного насильства, образи, недбалого і жорстокого поводження з нею, експлуатації. Передача інформації про такі випадки для розгляду до відповідних уповноважених законом органів, для проведення розслідування і вжиття заходів щодо припинення насильства покладається на органи опіки і піклування, служби у справах неповнолітніх, центри соціальних служб для молоді.

Цей вид правопорушень має латентний характер, і нерідко факт насильства щодо дитини приховується від громадськості та правоохоронних органів, а перевірка повідомлень про насильство здійснюється подекуди упереджено й поверхнево.

Виходячи з важливості удосконалення системи захисту дітей від жорстокого поводження та попередження насиль-

ства в сім'ї суб'єктам такого захисту необхідно [6]: сприяти ефективній взаємодії компетентних органів у попереджені жорстокого поводження з дітьми; активізувати висвітлення у засобах масової інформації питань правового захисту дітей, а також профілактики та запобігання будь-яким негативним явищам злочинності в дитячому та молодіжному середовищі; вдосконалити чинне законодавство щодо попередження та подолання різних видів насильства стосовно дітей; забезпечити дієвий контроль за організацією роботи служб у справах дітей та центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді щодо попередження насильства в сім'ї, захисту дітей від жорстокого поводження; розробити серію пам'яток, буклетів для дітей та неповнолітніх щодо їх прав та обов'язків, механізмів захисту порушених прав та забезпечити розповсюдження у навчальних закладах; здійснювати правороз'яснювальну роботу серед неповнолітніх у навчальних закладах; підтримувати шкільне самоврядування, створення учнівських рад, роботу дитячих омбудсменів, молодіжні та дитячі громадські організації.

Насильство над дітьми і зневага їхніми правами можуть мати різні види і форми, однак наслідком завжди є серйозна шкода для розвитку і соціалізації дитини, нерідко — загрозою життя дитини чи навіть причиною смерті. Тому уповноважені органи держави зобов'язані здійснювати протидію насильству, громадські організації, члени сімей повинні використовувати всю систему захисту дітей від жорстокого поводження та попередження насильства у сім'ї.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 № 2402-III / Законодавство України. URL: https://zakon. rada. gov. ua/laws/show/2402–14.
2. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII / Законодавство України. URL: https://zakon. rada. gov. ua/laws/show/2229–19.
3. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю: Закон України від 21.06.2001 № 2558-III / Законодавство України. URL: https://zakon. rada. gov. ua/laws/show/2558–14.

4. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей: Закон України від 24.01.1995 № 20/95-ВР / Законодавство України. URL: https://zakon. rada. gov. ua/laws/show/20/95-%D 0 %B 2 %D 1 %80.
5. Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: Постанова КМУ від 22.08.2018 № 658. URL: https://zakon. rada. gov. ua/laws/show/658–2018-%D 0 %BF.
6. Бандурка І. О. Система захисту дітей від жорстокого поводження та попередженння насильства в сім'ї / І. О. Бандурка // Форум права. — 2014. — № 2. — С. 47–57. URL: http://nbuv. gov. ua/UJRN/FP_index.

Пономарчук К. О.
студентка 4 курсу
Фінансово-правовий коледж,
спеціалізація «Право»

МЕДІАЦІЯ В ТРУДОВОМУ ПРАВІ

Відповідно до чинного законодавства в Україні вирішення трудових спорів здійснюється двома шляхами: в комісії із трудових спорів (КТС) та в судовому порядку. Однак, дедалі актуальнішим постає питання щодо залучення нових процедур розгляду трудових спорів, зокрема, медіації, враховуючи світовий досвід, який вказує на перспективність впровадження такої процедури при вирішенні трудових спорів в законодавстві [1].

Медіація, в сучасному її розумінні, почала розвиватися у другій половині XX століття, передусім в країнах англосаксонської системи права — США, Австралії, Великобританії, пізніше вона поступово почала поширюватися і в інших країнах. Перші спроби застосування медіації, як правило, мали місце лише при вирішенні спорів, що виникали у сфері родинних, сімейних стосунків. Згодом медіація отримала визнання і при вирішенні більш широкого кола спорів, починаючи від сімей-

них конфліктів й закінчуючи складними багатосторонніми конфліктами у комерційній та публічній сферах.

Так як поступова демократизація суспільних відносин у всіх сферах суспільного життя передбачає пріоритет принципів гуманізму, відновлення справедливості та моральності, то підвищується роль інших підходів щодо врегулювання конфліктів за допомогою примирних (альтернативних) процедур. Такі альтернативні способи обумовлюють застосування певних методів розв'язання спору, які в найбільшій мірі відповідають тій чи іншій конфліктній ситуації, враховуючи інтереси та вимоги обох сторін. Таким методом розв'язання конфліктного спору є одна із визнаних у світовій практиці медіація (посередництво), що є найпоширенішим та ефективним альтернативним способом врегулювання правового спору [2].

Інститут медіації в Україні знаходиться на стадії розвитку. Процедура медіації передбачає найкоротші строки її проведення, що є дотриманням принципу вирішення спору в розумні строки.

Медіація як певний підхід до розв'язання конфлікту, у якому нейтральна третя сторона забезпечує структурований процес в допомозі конфліктуючим сторонам прийти до взаємноприйнятного вирішення спірних питань, буде розглянута в цій роботі у контексті її ефективності для вирішення спорів у трудовому праві.

Нині медіація є одним із найпопулярніших альтернативних способів врегулювання спорів (конфліктів) у розвинених країнах світу. Вона передбачає залучення посередника (медіатора), який допомагає сторонам конфлікту налагодити процес комунікації, проаналізувати конфліктну ситуацію таким чином, щоб сторони самостійно змогли обрати той варіант рішення, який задовольнить інтереси і потреби обох учасників спору.

Наразі медіація активно розвивається в країнах Європи, Австралії, США, а також формується на території країн пострадянського простору. Зокрема, в таких країнах, як Білорусія, Росія, Казахстан, вже є профільний закон, яким запроваджено інститут медіації та визначено правові засади надання послуг з медіації, практики мирного врегулювання спорів позасудо-

вими методами, що забезпечує баланс взаємовідносин між судовою системою та інститутом медіації [3].

В Україні медіація набуває все більшої популярності. Українське суспільство потребує її майже в усіх видах правовідносин, у тому числі, і політичних. У зв'язку з цим, медіація за останні роки починає здійснювати свій активний розвиток на території України. Свідченням тому є створення в Україні низки громадських організацій, які здійснюють розповсюдження медіації на території України.

Медіація (від англ. «mediation» — посередництво) є способом та процедурою врегулювання спору, сутність якого полягає в тому, що сторони правового спору можуть за допомогою посередника (медіатора) здійснити переговори та досягти згоди (консенсусу), не звертаючись до суду. В науково-юридичній літературі зазначається, що медіація має певні переваги порівняно з судовим розглядом справи. Першим аргументом виступає те, що медіація забезпечує швидкість та оперативність розгляду спору порівняно з розглядом справ судами, які нині є перенавантаженими. По-друге, завдяки відсутності регламентації чітких процесуальних меж, сторони конфлікту готові до співпраці в більш вільній атмосфері. Прийняття рішення самими сторонами правового конфлікту забезпечує усвідомлення того факту, що це їх спільне рішення, яке досягнуте за допомогою консенсусу, та стимулює їх у подальшому до добровільного виконання медіаційної угоди. Наприкінці угоди про медіацію задоволеними залишаються обидві сторони спору, тоді як під час судового розгляду залишається тільки одна сторона, на користь якої ухвалене рішення [4].

Як і будь-яка сфера діяльності в Україні, медіація потребує правового врегулювання, а саме, профільного законодавства, що здатне ефективно врегулювати відносини в сфері медіації та необхідним є внесення змін у відповідні закони, в тому числі, і процесуальні, доповнивши їх статтями, які дадуть змогу все частіше застосовувати медіаційні процедури між сторонами спору.

На жаль, на сьогоднішній час медіація в Україні, на відміну від інших Європейських країн, законодавчо неврегульована, що значно знижує ефективність її поширення в нашій країні.

Так, наприклад, немає чіткого механізму підготовки і сертифікації медіаторів, що є наслідком виникнення в українському медіаційному просторі багатьох суб'єктів, які позиціонують себе як професійні медіатори, але, на жаль, не мають відповідного фаху, який дозволить провести медіацію на належному професійному рівні. Все це потребує правового врегулювання на законодавчому рівні.

Тут слід звернути увагу на те, що Верховною Радою України досі не прийнято проект Закону України «Про медіацію». Загалом, прийняття цього законопроекту розширить альтернативні способи вирішення спорів, дасть можливість сторонам врегулювати спір в позасудовому порядку, що сприятиме вдосконаленню в Україні механізмів захисту прав людини і громадянина. Важливо враховувати, що на відміну від судової процедури вирішення спору, в якій завжди є сторона, яку не влаштовує рішення суду, то в процедурі медіації сторони самостійно приймають рішення, що задовольняє обох сторін спору.

Предметом медіації є спори, що виникають, у тому числі, з трудових правовідносин. Діюче трудове законодавство закріплює можливість примирних та посередницьких процедур лише в колективних трудових спорах за участю незалежного посередника та Національною службою посередництва і примирення.

Так, згідно з Законом України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» колективні трудові спори вирішуються шляхом переговорів за можливою участю незалежного посередника, що сприяє установленню взаємодії між сторонами, проведенню переговорів, бере участь у виробленні примирною комісією взаємоприйнятного рішення. Примирна комісія, у разі необхідності, може залучити до свого складу незалежного посередника. Правовий статус незалежного посередника регламентується Законом України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)», Положенням про посередника, затвердженим наказом Національної служби посередництва і примирення (далі — НСПП) від 18 листопада 2008 року № 133, деякими іншими положеннями, затвердженими наказами НСПП [5]. Так, згідно з Положенням про посередника, посередник — це

підготовлена Національною службою посередництва і примирення особа, яка в разі визначення її за спільним вибором сторін колективного трудового спору (конфлікту) набуває статусу незалежного посередника. Незалежний посередник наділений певними особливими рисами, серед яких можна виділити: обрання його сторонами колективного трудового спору (конфлікту) для участі у роботі примирної комісії (як з самого початку, так і в процесі її роботи); не є представником сторін колективного трудового спору (конфлікту); діяльність можлива тільки у примирній процедурі, а саме, коли утворена і функціонує примирна комісія; його діяльність обмежується часом роботи примирної комісії; наявність юридичних гарантій (на час його роботи у примирній комісії, утвореній відповідно до Закону, гарантується збереження місця роботи (посади) та середнього заробітку, а також поширення гарантій, передбачених Кодексом законів про працю України для виборних профспілкових працівників, членів рад (правлінь) підприємств і рад трудових колективів); відноситься до суб'єктів відповідальності за корупційні правопорушення.

Проаналізувавши законодавчі та нормативні акти НСПП, можна сказати, що незалежний посередник виступає фігурою, яка відіграє допоміжну роль між примирною комісією та працюючими особами. Його повноваження носять рекомендаційний характер. Варто відмітити, що на сьогодні немає ніякого законодавчого закріплення щодо альтернативного вирішення індивідуального трудового спору. Виходячи з положень законопроекту про медіацію, можна зробити висновок, що положення щодо медіаційної процедури мають однаково поширюватись і на індивідуальні трудові спори, і на колективні, що позбавить неоднозначності розуміння правових норм в сфері примирних процедур. Проте природа індивідуальних трудових спорів має індивідуалізований характер та має виходити з конкретної ситуації, що склалася між працівником та роботодавцем або уповноваженою ним особою. Тому, доцільно закріпити в діючому трудовому законодавстві такі категорії випадків, коли медіація необхідна у вирішенні індивідуального трудового спору, а коли застосування цього інституту неможливе, і спір має вирішуватись за допомогою судового

розгляду. Це, в свою чергу, надасть можливість сторонам заощадити кошти, що пов'язані з оплатою послуг юристів, і дозволить зменшити обсяг роботи для суддів, які, зокрема, через величезну завантаженість судовими справами не завжди вирішують їх справедливо, ефективно та оперативно.

У Верховній Раді України зареєстровано вже другий законопроект «Про медіацію» від 19.03.2015, за яким медіація — альтернативний (позасудовий) метод вирішення спорів, за допомогою якого дві або більше сторони спору намагаються в рамках структурованого процесу, самостійно, на добровільній основі досягти згоди для вирішення їх спору за допомогою медіатора.

Законодавцем, окрім розробки законопроекту про медіацію, прийнято Закон України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)», де статтею10 передбачено діяльність незалежного посередника — визначена за спільним вибором сторін особа, яка сприяє встановленню взаємодії між сторонами, проведенню переговорів, бере участь у виробленні примирною комісією взаємоприйнятного рішення [6].

Залучення медіатора гарантує справедливість та безпечність розв'язання розбіжностей, цивілізовані і гуманні засоби мирного врегулювання конфлікту та збереження трудових відносин. Основним завданням медіатора у процесі медіації є створення для сторін спору можливості для знаходження ними найбільш прийнятного для них рішення. Медіатор не вирішує спору по суті, і не вирішує спору про право, а лише допомагає сторонам самостійно прийти до узгодження конфлікту.

При застосуванні процедури медіації у трудовому спорі важливого значення набуває дотримання таких принципів: добровільність участі в процедурі, неупередженість і нейтральність з боку медіатора, конфіденційність, прозорість та всебічність дослідження обставин справи.

Сама процедура медіації передбачає найкоротші строки її проведення, що також передбачено принципом вирішення трудового спору. Досвід Болгарії показав, що спори вирішуються переважно за одну або дві сесії медіації, тривалістю від 2 до 4 годин.

Як зазначає Н. В. Дараганова, на користь запровадження в нашій країні медіації при вирішенні індивідуальних трудових спорів засвідчує цілий комплекс різних факторів, серед

основних виділяє: 1) при вирішенні індивідуального трудового спору за допомогою медіації посередник (медіатор) є нейтральною третьою особою, головна функція якого — сприяння та забезпечення переговорів між сторонами, допомога сторонам у визначенні різних способів вирішення спору між ними, зокрема, й тих, які сторони трудового спору самостійно ще не застосовували; 2) сторони індивідуального трудового спору беруть участь у медіації добровільно як під час прийняття рішення про медіацію, так і в процесі її проведення та досягнення домовленостей і виконання рішень; 3) кожній зі сторін спору надається право самостійно обрати медіатора (з реєстру незалежних медіаторів, наприклад, Українського Центру Медіації або Українського центру Примирення); 4) на користь запровадження процедури медіації при вирішенні індивідуальних трудових спорів засвідчує і її приватний характер. Розгляд справ у всіх судах проводиться відкрито, за винятком випадків, коли законодавством допускається закритий судовий розгляд, тоді як одним із принципів медіації є конфіденційність, що дає змогу вирішити індивідуальний трудовий спір приватно, без відкриття широкій громадськості інформації як щодо предмету спору, так і щодо всіх інших питань, пов'язаних з вирішенням цього спору; 5) розгляд індивідуального трудового спору за такою процедурою є більш простим, отже, і більш зручним для сторін трудового спору, ніж коли цей розгляд здійснюється у суді; 6) оскільки медіація може бути застосована вже на ранній стадії спору, то його врегулювання відбувається значно швидше, ніж у суді; 7) при медіації має місце скорочення витрат сторін, іноді достатньо значних, за рахунок відсутності судових витрат; 8) процедуру медіації можна застосувати як до судового розгляду, так і під час судового провадження по справі; 9) медіація може бути перервана або припинена у будь-який час за ініціативи будь-кого з учасників медіації; 10) практика вирішення спорів за допомогою медіаційних процедур в інших країнах доводить, що медіація збільшує вірогідність збереження нормальних стосунків між сторонами індивідуального трудового спору й після його розв'язання; 11) після прийняття сторонами індивідуального трудового спору взаємовигідного рішення,

вони без затримок, без втручання виконавчої служби, виконують прийняте ними самими узгоджене рішення; 12) широке застосування при вирішенні індивідуального трудового спору медіації сприятиме реальному розвантаженню судів від значної кількості справ, що виникають під час трудових відносин [7].

Щодо переваг у фінансово-економічній сфері, слід зазначити, що на сьогодні діють організації, які передбачають можливість надання послуг *pro bono,* тобто на безоплатній основі. Подібні переваги можна прослідкувати і в зарубіжних країнах, зокрема, у Великобританії, сторони, які не застосували медіацію як досудову процедуру, позбавляються права на відшкодування витрат, пов'язаних з розглядом справи в суді, навіть у разі вирішення справи на їх користь. Держава фінансує службу державних медіаторів, вважаючи, що це є більш фінансово доцільним, ніж завантажувати судову систему малими позовами.

Проте, незважаючи на ряд позитиву у запровадженні такого інституту в Україні, є ряд проблем, пов'язаних із рівнем ефективності медіації при вирішенні трудових спорів. По-перше, це відсутність належної законодавчої бази з питань медіації, адже проект ще не є Законом. По-друге, низький рівень інформованості громадян про існування альтернативного(позасудового) порядку вирішення спорів. Тому це вимагає подальшої інформаційної роботи як з боку органів держави, так й існуючих організацій у сфері медіації.

Підсумовуючи, варто сказати, що на користь запровадження у національній практиці такої процедури, як медіація, досить багато позитивних факторів: швидкість, гнучкість, ефективність, економність тощо. Для ефективності та дієвості медіації в Україні перш за все треба вирішити питання законодавчого врегулювання такої процедури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 03.03.1998 № 137/98-ВР URL: http://zakon3. rada. gov. ua/laws/show/137/98-вр.

2. Див .: Посередництво по-американськи // Закон. 2003. № 12. С. 40; *Носирєва Є. І.* Правове регулювання посередництва в США // Третейський суд. 2004. № 1. С. 88; *Ясеновець І. А.* Засоби досудового вирішення цивільних спорів: досвід США // Держава і право. 1998. № 6. С. 75; *Давиденко Д. Л.* З історії примирних процедур в Західній Європі і США // Вісник ВАС РФ. 2004. № 1. С. 173; *Попова Є. В.* Способи вирішення комерційних спорів // Вісник СГАП. 1999. № 3. С. 46; Альтернативні моделі медіації: досвід Аргентини // Розвиток альтернативних форм вирішення правових конфліктів: матеріали семінару, 12–14 травня 1999 Саратов, 1999. С. 221; *Подільська П., Міхальченкова В.* Новий Федеральний Закон Австрії «Про посередництво у цивільних справах « // Третейський суд. 2004. № 4. С. 33–44; *Кузьміна М. Н.* Медіація як альтернативна форма вирішення правових конфліктів / Розвиток альтернативних форм вирішення правових конфліктів: СБ науч. ст. Ч. 2 / під ред. М. В. Немитіной. Саратов, 2000. С. 89; *Боботов С. В.* Правосуддя у Франції. М., 1994. С. 93–95; Медіація в Скандинавії (і не тільки) // Закон. 2003. № 12.
3. Матеріали курсу підготовки медіаторів із кола посадовців, які займають керівні посади в органах виконавчої, законодавчої та судової влади. Спільна програма Європейської Комісії та Ради Європи «Прозорість та ефективність судової системи України». — Київ, 2010.
4. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 03.03.1998 № 137/98-ВР/ URL: http://zakon3. rada. gov. ua/laws/show/137/98-вр.
5. Кисельова Т. С. Правове регулювання відносин із надання послуг медіації у зарубіжних країнах / Т. С. Кисельова // Право України. — 2011. — № 11–12. — С. 225–236.
6. Кабанець В. О. Медіація(посередництво)як альтернативний спосіб вирішення трудового спору//В. О. Кабанець/ Форум права. — 2011- № 4. — с. 340–342. URL: http://www.nbuv. gov. ua/ e-journals/ FP/2011–4/11/kvovtk. pdf.
7. Дараганова Н. В. Медіація як один із альтернативних способів вирішення індивідуальних трудових спорів /

Н. В. Дараганова // Юридична наука. — 2011. — № 6. — С. 77–83.

Пономарчук Н. О.
студентки 4 курсу
Фінансово-правовий коледж,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО В УКРАЇНІ

Одним з сучасних і поширених у світі механізмів розвитку інфраструктури національної економіки, підвищення стандартів життя населення за рахунок більш якісних суспільних послуг, поліпшення бізнес-клімату та інвестиційного середовища, визначених в якості пріоритетних завдань соціально-економічного розвитку України Програмою економічних реформ, виступає державно-приватне партнерство (ДПП).

Державно-приватне партнерство є рівноправним та взаємовигідним співробітництвом між державою, територіальними громадами (в особі відповідних органів державної влади чи місцевого самоврядування) та приватними інвесторами у межах реалізації проектів, спрямованих на вирішення важливих для певної території соціально-економічних проблем. Зростання зацікавленості держави у розвитку ДПП пов'язане з його перевагами щодо залучення ресурсів (у першу чергу фінансових та інвестиційних). Поява приватного інвестора забезпечує більш ефективне використання фінансового ресурсу на стадії реалізації проекту та здатна підвищити дохідність об'єктів у ході їх подальшої експлуатації [1].

Фахівці виділяють декілька етапів розвитку проектного фінансування, що стали основою державно-приватного партнерства:

1) Механізми фінансування проектів видобутку корисних копалин (нафта, газ, вугілля тощо) вперше були застосовані в Техасі у 30-х роках XX ст. у нафтодобуванні, а також під час підготовки проектів розробки нафтових покладів в Північному

морі в 70-х роках XX ст. та проектах, пов'язаних з видобутком газу та інших корисних копалин в Австралії й деяких інших країнах.

2) Фінансування незалежних енергетичних проектів у секторі енергопостачання, вперше застосоване в США в 1978 р., сприяло розвитку комбінованих (спільних) підприємств, відомих нині як спільна діяльність.

3) Фінансування громадської інфраструктури (дороги, транспорт, громадські будівлі) розвинулось у Великобританії завдяки Закону про приватне фінансування Private Finance Initiative (PFI) на початку 90-х років XX ст., і зараз такі проекти відомі як класичні проекти державно-приватного партнерства [2].

Відповідно до Закону «Про державно-приватне партнерство» під державно-приватним партнерством розуміється співробітництво між державою Україна, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами в особі відповідних органів державної влади та органів місцевого самоврядування (державними партнерами) та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, або фізичними особами — підприємцями (приватними партнерами), що здійснюється на основі договору в порядку, встановленому цим Законом та іншими законодавчими актами.

Як бачимо, зі сторони державного партнера виступають органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Зі сторони приватного партнера виступають юридичні та фізичні особи, або декілька осіб, що несуть солідарну відповідальність за зобов'язаннями.

До ознак ДПП відповідно до Закону належать:

1. Забезпечення вищих техніко-економічних показників ефективності діяльності, ніж у разі здійснення такої діяльності державним партнером без залучення приватного партнера;

2. Довготривалість відносин (від 5 до 50 років);

3. Передача приватному партнеру частини ризиків у процесі здійснення державно-приватного партнерства;

4. Внесення приватним партнером інвестицій в об'єкти партнерства із джерел, не заборонених законодавством.

До визначальних ознак ДПП прийнято відносити виключно конкурентний спосіб вибору приватного партнера. Більше

того, успіх реалізації проекту у формі державно-приватного партнерства напряму залежить від прозорості проведеного конкурсу, оскільки тільки такий спосіб забезпечує вибір найбільш економічно-вигідного проекту та надійного партнера.

На жаль, українське законодавство не передбачає подібних суттєвих ознак та дозволяє реалізацію проекту на умовах ДПП навіть за умови, якщо конкурс фактично не відбувається, а заявку на участь подає лише один учасник. Хоча до основних принципів здійснення державно-приватного партнерства належать:

1) рівність перед законом державного та приватного партнера;

2) заборона будь-якої дискримінації прав державних чи приватних партнерів;

3) узгодження інтересів державних та приватних партнерів з метою отримання взаємної вигоди;

4) незмінність протягом усього строку дії договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства, цільового призначення та форми власності об'єктів, що перебувають у державній або комунальній власності, переданих приватному партнеру;

5) знання державними та приватними партнерами прав та обов'язків, передбачених законодавством України та визначених умовами договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства;

6) справедливий розподіл між державним та приватним партнерами ризиків, пов'язаних з виконанням договорів, укладених у рамках державно-приватного партнерства.

Законом передбачено, що державно-приватне партнерство здійснюється на основі договору. В рамках державно-приватного партнерства можуть укладатись договори про концесію, спільну діяльність, розподіл продукції, інші договори. Істотні умови договорів, що укладаються в рамках здійснення державно-приватного партнерства, мають відповідати вимогам, встановленим законами України.

Для розвитку державно-приватного партнерства в Україні необхідно: закріплення принципів ДПП у державних і регіональних стратегіях соціально-економічного розвитку держави

та регіонів; створення сприятливого інституційного середовища ДПП; розробка і удосконалення його нормативно-правової бази; забезпечення державної підтримки і гарантій держави партнерам з приватного сектору; створення державного органу з питань ДПП, а також інститутів громадянського суспільства, необхідних для його діяльності: об'єднань, асоціацій, союзів, експертних і консультативних комітетів; запровадження публічного контролю за виконанням договірних зобов'язань всіма учасниками-партнерами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Нейкова І. С. Державно-приватне партнерство як складова інвестиційного механізму інноваційного розвитку / І. С. Нейкова // Наук. вісн. Нац. ун-ту ДПС України (економіка, право).—2010. — № 1(48). — С. 152–160.
2. Павлюк К. В. Сутність і роль державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку держави / К. В. Павлюк, С. М. Павлюк // Наукові праці КНТУ. Економічні науки. — 2010. — № 17.—Режим доступу: http://www. nbuv. gov. ua.

Процько М. І.
студент 2 курсу
юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ДОСТУП ДО ПРАВОСУДДЯ В УКРАЇНІ

Доступне справедливе правосуддя є основою будь-якого демократичного суспільства. Останнім часом в українському суспільстві є досить поширеною дискусія щодо ефективності, доступності та якості вітчизняного правосуддя, зокрема після впровадження певних етапів судової реформи на сучасному

етапі. У цьому контексті, вважаю необхідним дослідження аспектів гарантування та реалізації права на доступ до правосуддя в Україні, сучасний стан та перспективи розвитку.

Право на доступ до правосуддя — це нормативно закріплена і реально забезпечена можливість безперешкодного звернення до суду за захистом своїх прав.

Статтею 7 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» передбачено, що кожному гарантується захист його прав, свобод та інтересів у розумні строки незалежним, безстороннім і справедливим судом, утвореним законом, а іноземці, особи без громадянства та іноземні юридичні особи мають право на судовий захист в Україні нарівні з громадянами і юридичними особами України. З огляду на зазначені положення законодавства, можемо зробити висновок, що право на доступ до правосуддя гарантоване кожному, незалежно від його статусу [2].

Організаційно-правові елементи:

Система судоустрою в Україні базується на трьох основоположних принципах — територіальності, спеціалізації та інстанційності. Саме принцип територіальності забезпечує наближеність суду до населення. Варто зазначити, що всі три принципи тісно взаємопов`язані між собою, оскільки функціонування кожного суду зумовлене дотриманням кожного з них. Де-факто, в Україні суди першої інстанції, що здійснюють розгляд по суті кримінальних, цивільних, справ про адміністративні правопорушення, діють переважно в кожній адміністративно-територіальній одиниці, що мають статус району, району в місті, міста обласного значення, зокрема це районні, районні в містах, міські, міськрайонні суди. Суди першої інстанції в господарських та адміністративних справах (окружні адміністративні суди, господарські суди областей та міста Києва) функціонують у кожній області та місті Києві. Суди другої, апеляційної інстанції, що розглядають апеляційні скарги на рішення судів першої інстанції в цивільних та кримінальних справах діють в областях та місті Києві (апеляційні суди областей, Київський апеляційний суд), в адміністративних, господарських справах, справах про адміністративні правопорушення — апеляційні адміністративні та апеляційні господарські суди, що утворені в спеціальних округах,

які складаються з декількох областей (кількох областей та міста Києва). З наведеного можна зробити висновок, що в Україні діє розгалужена система судів, що забезпечує кожному доступ до правосуддя залежно від територіального перебування, також передбачено спеціально визначені порядки оскарження судових рішень, які, на наш погляд, можна вважати ефективними. Іншим важливим аспектом є питання судових витрат. Однією зі складових судових витрат є судовий збір. Правові засади справляння судового збору, платників, об'єкти та розміри ставок судового збору, порядок сплати, звільнення від сплати та повернення судового збору визначаються Законом України «Про судовий збір». Відповідно до статті 1 Закону, судовий збір — збір, що справляється на всій території України за подання заяв, скарг до суду, за видачу судами документів, а також у разі ухвалення окремих судових рішень, передбачених цим Законом. Статтею 5 Закону визначено вичерпний перелік пільг щодо сплати судового збору. Існують випадки, коли особа не належить до категорій сторони, що має право на пільги щодо сплати судового збору, проте фінансово неспроможна сплатити його в разі звернення до суду. Законодавець у статті 8 Закону передбачив, Враховуючи майновий стан сторони, суд може своєю ухвалою за її клопотанням відстрочити або розстрочити сплату судового збору на певний строк, але не довше ніж до ухвалення судового рішення у справі за таких умов:

1) розмір судового збору перевищує 5 відсотків розміру річного доходу позивача — фізичної особи за попередній календарний рік; або

2) позивачами є:

а) військовослужбовці;

б) батьки, які мають дитину віком до чотирнадцяти років або дитину-інваліда, якщо інший з батьків ухиляється від сплати аліментів;

в) одинокі матері (батьки), які мають дитину віком до чотирнадцяти років або дитину-інваліда;

г) члени малозабезпеченої чи багатодітної сім'ї;

ґ) особа, яка діє в інтересах малолітніх чи неповнолітніх осіб та осіб, які визнані судом недієздатними чи дієздатність яких обмежена; або

3) предметом позову є захист соціальних, трудових, сімейних, житлових прав, відшкодування шкоди здоров'ю [1].

Варто зазначити, що в Україні не існує єдиної судової практики щодо розгляду клопотань про звільнення від сплати судового збору особи, що звернулася до суду. Показовими в цьому контексті є ухвали Полтавського окружного адміністративного суду від 21.03.2018 у справі № 816/672/18 та Закарпатського окружного адміністративного суду від 29.03.2018 у справі 807/235/18. Позивачем в обох випадках були подані аналогічні клопотання про звільнення від сплати судового збору через скрутне матеріальне становище, що містили однакову аргументацію, а також аналогічні докази. Цікавим є те, що Полтавський окружний адміністративний суд визнав клопотання обґрунтованим і таким, що підлягає задоволенню, звільнивши Позивача від сплати судового збору, натомість Закарпатський окружний адміністративний суд залишив позовну заяву без руху, відмовивши в задоволенні зазначеного клопотання, зазначивши, що подані позивачем докази суд вважає недостатніми для звільнення його від сплати судового збору, оскільки рівність усіх учасників судового процесу перед законом передбачає єдиний правовий режим судочинства, який забезпечує реалізацію їхніх процесуальних прав та обов'язків, тобто є конкретизацією загального принципу рівності всіх перед законом і судом стосовно сфери здійснення судової влади і судочинства, а тому, звільнення його від сплати судового збору в окремих категоріях справ може розцінюватися як надання їм певних процесуальних переваг перед іншими учасниками судового процесу. Варто зазначити, що Європейський суд з прав людини в рішенні від 19 червня 2001 року у справі «Креуз проти Польщі» (Kreuz v. Poland)) зазначив, що сплата судових витрат не повинна перешкоджати доступу до суду, ускладнювати цей доступ таким чином і такою мірою, щоб завдати шкоди самій суті цього права, та має переслідувати законну мету.

Таким чином, підсумовуючи зазначене, можемо дійти висновку, що аспект права на доступ кожного до правосуддя в Україні є цілком впровадженим та ефективним, проте існує ряд проблемних питань, що перешкоджають реалізації цього

права, зокрема незручність графіків роботи судів, порушення процесуальних строків розгляду справ, а також неоднакове застосування судами положень законодавства щодо звільнення від сплати судового збору громадян, що звернулися до суду. Зазначені питання потребують особливої уваги держави, а також подальших варіантів їх вирішення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про судовий збір: Закон України. URL: http://zakon3. rada. gov. ua/laws/show/3674–17.
2. Про судоустрій і статус суддів: Закон України. URL: http://zakon3. rada. gov. ua/laws/show/2453–17.

Серенков Д. Ю.
студент 2 курсу
Фінансово-правовий коледж,
спеціальність «Право»

ДО ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ У РОЗДРІБНІЙ ТОРГІВЛІ

Питання захисту прав споживачів посідає провідне місце в Україні та світі. Майже кожна особа зустрічається з проблемами порушення її прав у якості споживача. Ця проблема є надзвичайно актуальною, адже наближення України до вступу в Європейський Союз потребує створення передумов для реалізації права кожного громадянина на достойний рівень отриманих послуг та спожитої продукції.

В Україні, в одній із перших країн пострадянського простору, було прийнято Закон України «Про захист прав споживачів» [1]. Проте це не стало поштовхом для винесення питання захисту прав споживачів на якісний європейський рівень. Адже, окрім прийнятих законів, необхідно створювати передумови для їх ефективного застосування та втілення в життя.

22 липня 2014 року Верховною Радою України був прийнятий Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо харчових продуктів» [2]. Його основною метою є наближення законодавства України до законодавства Європейського Союзу у сфері безпеки та якості продукції, формування високого рівня захисту інтересів та здоров'я людей, створення прозорих умов ведення підприємницької діяльності, підвищення рівня конкурентоспроможності українських продуктів харчування та зменшення їх ціни, запровадження європейських принципів регулювання ГМО, скасування дозвільних процедур, яких немає у Європейському Союзі, встановлення конкретних вимог до процедур здійснення державою контролю за якістю харчових продуктів на ринку України та імпортної продукції відповідно до європейської практики, встановлення механізму саморегуляції операторами ринку на основі загальних вимог законодавства щодо гігієни харчових продуктів.

29 березня 2017 року Кабінет Міністрів України схвалив Концепцію державної політики у сфері захисту прав споживачів на період до 2020 року [3]. Метою даного документа є створення та впровадження ефективної системи захисту прав споживачів в Україні на засадах ЄС з урахуванням кращих практик країн Європейського Союзу. Серед основних завдань Концепції, зокрема, повна гармонізація українського законодавства з законодавством ЄС, сприяння розвитку системи незалежних досліджень якості та безпеки товарів, робіт і послуг на споживчому ринку, підвищення ефективності системи захисту споживачів від небезпечної продукції, що може завдати шкоди життю, здоров'ю, майну споживачів, навколишньому природному середовищу тощо. Передбачається, що реалізація Концепції підвищить рівень превентивного захисту прав споживачів для недопущення та/або зменшення кількості порушень їх прав, підвищить рівень просвіти та поінформованості громадян щодо споживчих прав та механізмів їх захисту, усуне з ринку недобросовісних підприємців тощо. Концепцію передбачається реалізувати протягом 2017–2020 років.

Залишається сподіватися, що ці зміни будуть ефективними на практиці та призведуть до покращення захисту прав споживачів.

Існує дуже важливий фактор для покращення ситуації захисту прав споживачів — наявність ініціативи особи до захисту своїх прав. З цим в Україні виникають проблеми, оскільки споживачі не бажають звертатися за захистом своїх порушених прав через незначну вартість придбаної неякісної продукції чи невелику шкоду для здоров'я. Не всі розуміють, що їхня пасивна поведінки у цьому питанні призводить до погіршення якості продуктів харчування.

Також однією з найпоширеніших проблем є неякісна продукція, що не відповідає вимогам законодавства. У випадку покупки неякісного харчового продукту (товар, з терміном придатності, що закінчився, чи непридатний до вживання) споживач має право згідно статті 8 Закону України «Про захист прав споживачів» вимагати у продавця заміни товару чи компенсацію грошей.

Але цього недостатньо, щоб випадків продажу неякісних продуктів стало менше. Тому доцільно ввести підвищену відповідальність продавця за продаж неякісних товарів у вигляді п'ятикратного розміру відшкодування вартості такого товару. Це примусить продавця сумлінно ставитися до виконання своїх обов'язків, а також зумовить бажання у споживача захищати своє право.

У разі, якщо продавець відмовляє споживачу в реалізації його прав щодо пропорційного зменшення ціни, безоплатного усунення недоліків товару в розумний строк, відшкодування витрат на усунення недоліків товару у випадках придбання товару неналежної якості, а також щодо обміну та повернення товару в порядку ч. 1 ст. 9 Закону України «Про захист прав споживачів», застосовуються положення ст. 23 даного Закону, що передбачає штраф у десятикратному розмірі вартості продукції виходячи з цін, що діяли на час придбання цієї продукції, але не менше п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Цей штраф потрібно підвищити, щоб випадків, коли продавець відмовляє споживачу в реалізації його прав, стало менше.

Важливим доказом покупки неякісного товару є чек. Без нього довести свою покупку у конкретного продавця дуже важко. Про це повинні бути поінформовані усі споживачі, тому

потрібно, щоб у кожному магазині у відкритому доступі була інформація про необхідність зберігання чека, аби уникнути проблем з доказуванням факту покупки.

Ці зміни покращать ситуацію з двох сторін. По-перше, у споживачів з'явиться мотивація захищати свої права. По-друге, неякісної продукції стане менше, оскільки продавці не будуть зацікавлені виплачувати компенсації та штрафи, що стимулюватиме їх до виконання своїх обов'язків належним чином.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 № 1023-XII / Законодавство України. URL: https://zakon. rada. gov. ua/laws/show/1023–12.
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо харчових продуктів: Закон України від 22.07.2014 № 1602-VII / Законодавство України. URL: https://zakon. rada. gov. ua/laws/show/1602–18.
3. Про схвалення Концепції державної політики у сфері захисту прав споживачів на період до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 29.03.2017 № 217-р / Законодавство України. URL: https://zakon. rada. gov. ua/laws/show/217–2017-%D 1 %80.

Сичова К. Ю.
студентка 3 курсу
Фінансово-правовий коледж,
спеціальність «Право»

ПОЗИТИВНІ АСПЕКТИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПОГЛИБЛЕНОЇ ТА ВСЕОХОПЛЮЮЧОЇ ЗОНИ ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

Взаємодія країн на міжнародній арені, у тому числі у сфері торгівлі, є невід'ємним елементом їх нормального функціонування у сучасному світі. Не викликає сумнівів, що світова

торгівля є шляхом взаємодії національної економіки з іноземними господарствами.

У 2014 році між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої, було підписано Угоду про асоціацію, що стало початком тісного співробітництва між сторонами у сфері політичної асоціації та економічної інтеграції [1]. Деякі розділи, що стосуються політичних аспектів зазначеної вище угоди почали тимчасово використовуватись з 1 листопада 2014 року. Починаючи з 1 січня 2016 року тимчасово застосовувався Розділ IV Угоди щодо поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ПВЗВТ). А вже з 1 вересня 2017 року Угода про асоціацію в повному обсязі набрала чинності [2].

Положення про зону вільної торгівлі є значущою частиною Угоди про асоціацію, бо торгівельні положення займають близько 80 % її загального обсягу. А відповідно до ч. 2 ст. 1 Угоди, запровадження умов для посилення економічних відносин є однією з цілей, передбачених асоціацією. Завдяки створенню поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі Україна завершить свій перехід до діючої ринкової економіки. [1].

Вбачається за доцільне зазначити, що зона вільної торгівлі між Україною та ЄС — це широкомасштабна за змістом торговельна угода, предмет якої виходить далеко за межі лібералізації тарифів. Вона охоплює не лише питання скасування чи зменшення більшості митних тарифів (що знижує вартість товарів обох сторін), а й вигідні умови (в деяких випадках надання національного режиму) торгівлі послугами, впровадження санітарних та фітосанітарних заходів ЄС, наближення українського законодавства до законодавства ЄС у питаннях національного режиму, державних закупівель, послуг та митного адміністрування [3].

Крім того, українська продукція отримує спрощений вихід на ринки третіх країн, адже визнання її на ринку ЄС є своєрідним знаком якості.

Не можемо не відзначити про позитивні аспекти Угоди для українського бізнес-сегменту. Для нього ПВЗВТ — це можливість виходити на доволі захищений ринок держав-членів

ЄС, бути конкурентоспроможними щодо якості та вигравати у ціні порівняно з європейськими товарами (для того, щоб скористатися преференціями в рамках вільної торгівлі між Україною та ЄС, товар має бути походженням з України або з ЄС та відповідати правилам походження, визначеним у Протоколі І Угоди про асоціацію.

Згідно зі статтею 22 Протоколу І до Угоди про асоціацію, основним документом, підставою отримання преференцій в рамках ПВЗВТ, є сертифікат з перевезення товару EUR.1, який з 1 січня 2016 року на безоплатній основі видають митні органи Державної фіскальної служби. А для товарів, вартість яких не перевищує 6000 євро підставою отримання преференцій є декларація інвойс [3,4].

Досліджено, що після набуття чинності торгівельних положень Угоди про асоціацію частка країн ЄС у зовнішньому товарообігу України стала найбільшою, тоді як до запровадження ПВЗВТ найбільшою у зовнішньому товарообігу була частка країн СНД.

Так, доля ринку ЄС в експорті Українських товарів у січні-жовтні 2018 року становила 42 %, а імпорту — 43 % [5]. У 2017 році частка в експорті становила 40,5 %, а в імпорті — 41,9 %[6]. Якщо ж порівнювати з показниками 2013 року (до запровадження ПВЗВТ), то середньоарифметичний показник експорту до ЄС за цей період — 26 %. [7].

Отже, на нашу думку, вільна торгівля між Україною і ЄС має безліч переваг. Серед них — наближення законодавства України до законодавства ЄС; покращення умов доступу до європейського ринку, а отже, збільшення експорту; підвищення стандартів безпечності і якості вітчизняної продукції, у тому числі на внутрішньому ринку; збільшення попиту української продукції на ринках третіх країн; розширення доступу до якісної імпортної продукції, що здешевлюється внаслідок скасування (зниження) мит.

Тому запровадження ПВЗВТ є кроком у вірному напрямку — напрямку наближення України до Європейського Союзу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони ЄС. URL: https://zakon. rada. gov. ua/laws/show/984_011.
2. Зона вільної торгівлі між Україною та ЄС. URL: https://ukraine-eu. mfa. gov. ua/ua/ukraine-eu/trade-and-economic/atm.
3. FAQ з питань функціонування вільної торгівлі між Україною та ЄС. URL: me. gov. ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=b142801e-b932–4207-aea9-df3728dad379&title=FaqZPitanFunktsionuvanniaVilnoiTorgivliMizUkrainoiuTas.
4. ПРОТОКОЛ 1 — щодо визначення концепції «походження товарів» і методів адміністративного співробітництва. URL: https://eu-ua. org/tekst-uhody-pro-asotsiatsiiu/protokoly/pokhodzhennia-tovariv
5. Україна за 10 місяців збільшила експорт товарів до ЄС на 16 %, — ДФС URL: https://www. rbc. ua/ukr/news/ukraina-10-mesyatsev-uvelichila-eksport-tovarov-1541684342. html.
6. Зона вільної торгівлі. URL: https://eu-ua. org/zona-vilnoi-torhivli.
7. Внешняя торговля Украины-2013. Инфографика URL: http://forbes. net. ua/business/1366841-vneshnyaya-torgovlya-ukrainy-2013-infografika.

Сікачина В. О.
студентка 3 курсу
Фінансово-правовий коледж, спеціальність «Право»

НЕНАЛЕЖНЕ ВИКОНАННЯ ГОСПОДАРСЬКОГО ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

Основним принципом виконання господарського зобов'язання є принцип належного виконання, який закріплений у ч. 1 ст. 193 ГК України, згідно з якою суб'єкти господарювання та

інші учасники господарських відносин повинні виконувати господарські зобов'язання належним чином відповідно до закону, інших правових актів, договору, а за відсутності конкретних вимог щодо виконання зобов'язання — відповідно до вимог, що у певних умовах звичайно ставляться.

Відповідно до цього, зобов'язання вважається порушеним у випадку його неналежного виконання, тобто виконання з порушенням окремих умов, які складають зміст зобов'язання. Інакше кажучи, неналежне виконання — це виконання зобов'язання з певними дефектами, наприклад виконання не належним способом, не з приводу обумовленого предмета, не у встановлений строк та не в певному місці, неналежній особі та неналежною особою. Тільки належне виконання у всіх випадках звільняє боржника від його обов'язків і припиняє зобов'язання, а неналежне — тягне передбачені законом наслідки [3, с. 89].

Постановами Вищого господарського суду України від 12.01.2011 р. № 14/80–09–2056 та від 23.03.2017 р. № 922/2617/16 встановлено, що за правопорушення у сфері господарювання ч. 1 ст. 216 та ч. 2 ст. 217 ГК України передбачена господарсько-правова відповідальність учасників господарських відносин, шляхом застосування до правопорушників господарських санкцій на підставах і в порядку, передбаченому цим Кодексом, іншими законами та договором, у вигляді відшкодування збитків, штрафних та оперативно-господарських санкцій.

Постановою Вищого господарського суду України від 01.11.2007 р. № 23/134 встановлено, що господарське зобов'язання підлягає виконанню за місцем, визначеним законом, господарським договором або ж у окремих випадках — актом планування, а також може випливати зі змісту зобов'язання. Так, за договором поставки сторони можуть передбачити, що продукція приймається на складі постачальника чи доставляється постачальником на склад одержувача продукції (ст. 197 ГК України). У випадку, коли місце виконання зобов'язання не визначено, зобов'язання повинно бути виконано:

1) за зобов'язаннями, змістом яких є передача прав на будівлю або земельну ділянку, іншого нерухомого майна — за місцезнаходженням будівлі чи земельної ділянки, іншого нерухомого майна;

2) за грошовими зобов'язаннями — за місцем розташування управненої сторони на момент виникнення зобов'язання, або за новим місцем її розташування за умови, що управнена сторона своєчасно повідомила про нього зобов'язану сторону;

3) за іншими зобов'язаннями — за місцезнаходженням постійно діючого органу управління (місцем проживання) зобов'язаної сторони, якщо інше не передбачено законом.

Зобов'язання мають виконуватися якісно і в установлений строк, який може бути визначений календарною датою, або закінченням відповідного періоду часу, або вказівкою на певну подію, яка обов'язково має настати. У випадку, коли строк його виконання не встановлено або визначено моментом витребування, кредитор вправі вимагати виконання, а боржник — провести виконання в будь-який час. При цьому боржник повинен виконати таке зобов'язання в семиденний термін з дня пред'явлення вимоги кредитором, якщо обов'язок негайного виконання не випливає із закону, договору або змісту зобов'язання. За змістом ст. 224, 225, 226 ГК України при порушенні строків виконання зобов'язання боржник, який прострочив виконання, відшкодовує спричинені у зв'язку з цим збитки кредиторові, права або законні інтереси якого порушено. Під збитками розуміються витрати, зроблені управненою стороною, втрата або пошкодження її майна, а також не одержані нею доходи, які управнена сторона одержала б у разі належного виконання зобов'язання. Проте, це не звільняє боржника від обов'язку виконати зобов'язання в натурі (ч. 3 ст. 193 ГК України). Так, Господарський суд м. Києва у своєму рішенні від 11.09.2018 р. № 910/10489/18 зазначає: «Відповідно до ч. 2 ст. 625 ЦК України боржник, який прострочив виконання грошового зобов'язання, на вимогу кредитора зобов'язаний сплатити суму боргу з урахуванням встановленого індексу інфляції за весь час прострочення, а також три проценти річних від простроченої суми, якщо інший розмір процентів не встановлений договором або законом».

Враховуючи вищенаведене, можна дійти висновку, що надійним інструментом уникнення від неналежного виконання стороною покладеного на нього зобов'язання є зазначення в договорі розміру штрафних санкцій. Штрафними

санкціями в ГК України визначаються господарські санкції у вигляді грошової суми (неустойка, штраф, пеня), яку учасник господарських відносин зобов'язаний сплатити за неналежне виконання ним господарського зобов'язання у випадку, якщо не доведе, що ним було вжито усіх залежних від нього заходів для недопущення господарського правопорушення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon. rada. gov. ua/laws/show/436–15.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon. rada. gov. ua/laws/show/435–15.
3. Баранова Л. М. Невиконання та неналежне виконання як види порушення зобов'язання. URL: http://dspace. nlu. edu. ua/bitstream/123456789/6375/1/Baranova_87. pdf

Удальцова В. С.
студентка 3 курсу
Фінансово-правовий коледж,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»

ПРОБЛЕМИ ПРИСУТНОСТІ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Банківська система України є дворівневою і складається з Національного банку України (верхній рівень) і банків різних видів і форм власності (нижній рівень). Всі комерційні банки працюють з дозволу і під контролем НБУ на підставі індивідуальних ліцензій. Основна функція Національного банку України — забезпечення стабільності національної валюти — гривні. Крім того, НБУ підтримує стабільність в банківській системі і цінову стабільність, в межах своїх повноважень,

здійснює контроль і управління золотовалютними резервами України, регламентацію роботи платіжних систем і інші форми банківського регулювання і банківського нагляду [1 с. 211].

На другому рівні банківської системи знаходяться банки, що здійснюють такі фінансові операції: залучають у вклади грошові кошти фізичних і юридичних осіб, розміщують зазначені кошти від свого імені, на власних умовах та на власний ризик, відкривають і ведуть банківські рахунки фізичних та юридичних осіб [2 с. 156]. На даний момент в Україні налічується 82 комерційні банки, з них 38 — з іноземним капіталом.

На рисунку 1 ми можемо побачити, що протягом періоду 2005–2017 рр. у структурі власності на грошові внески у статутні капітали банків відбулися істотні зміни. Якщо в 2005 р. частка національного капіталу в банківській системі України становила 71,6 %, у 2010 р., то на початок 2017 р. вона вже становить всього 6,9 %.

Рис.1. Структура власності на грошові внески у статутні капітали банків у 2005–2017 рр., %

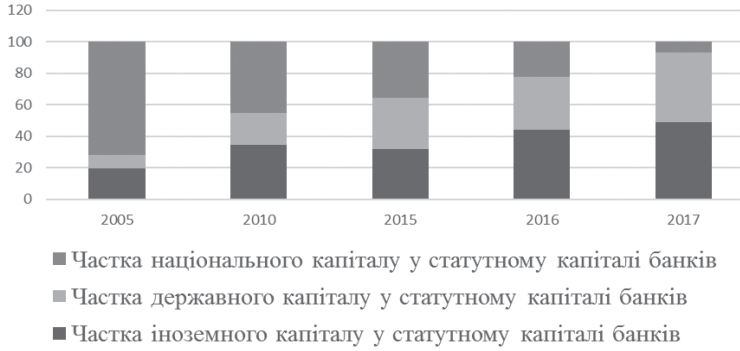

Така ситуація, на мою думку, має негативний влив на банківську систему України та викликана насамперед політикою Національного банку України щодо масового виведення банківських установ з приватним національним капіталом, починаючи з 2015 року. Також ми можемо спостерігати поступове збільшення частки державного капіталу. Так, якщо ця частка на початок 2005 року складала 8,9 %, то на початок 2017 року — вже 44,2 %. Розглядаючи банки з іноземним капіталом,

можемо виявити, що з 2015 року їхня частка у статутному капіталі банків України мала збільшувалась. Хоча за період 2014–2016 рр. приріст іноземного капіталу становив лише 12 %, однак в 2017 р. його частка є переважною у структурі власності на грошові внески у статутні капітали банків України та становить 48,9 % [3 с. 59].

Збільшення частки іноземних банків у банківській системі України негативно впливає на функціонування вітчизняної банківської системи. До основних загроз можна віднести ризик залежного розвитку, пов'язаний із втратою вітчизняними інвесторами контролю за банківською системою, що змінює напрями фінансових потоків у країні з підтримки вітчизняних та стратегічно важливих для економіки підприємств і виробників на фінансування виробництв за участю іноземного капіталу та більш економічно вигідних іноземним інвесторам, що в перспективі може привести до часткової втрати економічної та фінансової незалежності країни.

Я вважаю, що ця проблема має два шляхи вирішення:

1. Введення законодавчих обмежень на збільшення участі іноземних банків у вітчизняній банківській системі.
2. Створення такої організаційної структури банківської системи, яка дає змогу співіснувати банкам з іноземним капіталом та з вітчизняним.

Отже, за останні 12 років частка іноземного капіталу збільшилась у 2,5 рази. Основними проблемами, пов'язаними з приходом іноземного капіталу є: структурні ризики «залежного розвитку» і загострення через це всього комплексу економічних, соціальних і політичних проблем; загрози «обвальної» глобалізації національної господарської системи і втрати економічного суверенітету; загроза економічній безпеці країни в результаті можливого неконтрольованого відтоку капіталу і фінансових ресурсів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Аналіз діяльності комерційного банку: навч. посіб. / за ред. Ф. Ф. Бутинця, А. М. Герасимовича. — Житомир: Рута, 2001. — 384 с.

2. Аналіз банківської діяльності [Текст]: підручник / Мін-воосвіти і науки України, КНЕУ; ред. А. М. Герасимович. — К.: КНЕУ, 2005.— 599 с. — ISBN 966–574–567–0.
3. Офіційний сайт Національного банку України. URL: www. bank. gov. ua.

Федорова С. В.
студентка 2 курсу
Фінансово-правовий коледж,
спеціальність «Право»

АКТУАЛЬНЕ НАУКОВО-ПРАКТИЧНЕ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА — ПІДЛІТКОВІ СИМУЛЯЦІЇ ТА ЇХ СУДОВО-МЕДИЧНА ДІАГНОСТИКА

Вступ. Протягом кількох останніх років, в галузі кримінального права, в частині злочинів проти життя та здоров'я людей, спостерігається сплеск дитячої злочинності та агресії, з якою пов'язана така проблема, як зростання симуляції травм, скоєних неповнолітніми особами.

Саме слово «симуляція» — позначає імітацію певної реальної речі, ситуації чи процесу [1]. Інформаційні ресурси говорять про те, що до симуляції найчастіше вдаються наївні та соціально незрілі особи, з низьким рівнем освіти. А саме такими і є неповнолітні діти [2].

Проблема симуляції нанесення ушкоджень сторонньою рукою, імітація ознак отруєння з метою наклепу спостерігається наразі в поведінці деяких підлітків, чому ми бачимо підтвердження в численних повідомленнях ЗМІ.

Причин цьому явищу існує декілька: корисливі мотиви (наприклад, бажання «зірвати» уроки, отримати у свою власність коштовну річ, винагороду), неприязні стосунки з об'єктом маніпулювання, помста тощо.

Актуальність. Психологи говорять про те, що агресія в учнів 7–12 років проявляється в демонстрації сили, непокорі вимогам старшого, домінуванні інтелектуального чи фізич-

ного, чи матеріального типу, що викликає маніпулювання іншими: маніпулювання «помикаючого» типу, маніпулювання «підставлюючого» типу, маніпулювання «засуджуючого» типу тощо[3]. А маніпулювання тісно пов'язане з симуляціями, тому дана тема дослідження є актуальною.

Мета роботи: дослідити особливості характеристик тілесних ушкоджень, спричинених власною рукою неповнолітньої особи з метою симуляції стороннього нападу та виявити, наскільки вони можуть бути доказовими.

Матеріали та методи: дані з судово-медичної документації, вже дозволеної до оприлюднення через збігання терміну давності; відомі літературні джерела, засоби масової інформації (ЗМІ). Застосовувались: описовий, морфологічний та порівняльний методи.

Результати дослідження та обговорення. Саме при маніпулюванні «підставлюючого» типу, підліток, аби досягти своєї мети, вдається до симуляцій.

В дитячому віці, маніпулянтам ще не вистачає розуму та навичок аби достатньо вдало досягати своєї мети. Проте, пізніше, у віці 13–14 років і більше, вони вже набувають необхідних знань та навичок, аби маніпулювати вчителями, батьками та друзями більш ефективно. Особливо кмітливі підлітки починають готувати симуляцію заздалегідь. Вони імітують усні погрози з телефону або соцмереж, надсилають погрозливі листи батькам — самі або за допомогою спільників.

Наступним етапом симуляції є інсценування власне нападу. Для цього підлітки можуть забруднити свій одяг та взуття, іноді, навіть, можуть їх пошкодити.

Після цього, симулянти вже можуть досягти своєї мети, якщо вона стосується близьких йому людей, наприклад, батьків чи інших родичів. Своїми діями підліток лякає їх і домагається того, чого прагнув. Однак, якщо досягти повного успіху йому не вдалось, симулянт приступає до наступного етапу. Він починає симулювати фізичний напад на себе, тобто знаходиться перед необхідністю нанесення собі ушкоджень.

Власне, юний симулянт може при цьому попросити «допомогу друга», однак, при цьому зростає ризик бути викритим.

Тому, більшість симулянтів в таких питаннях надають перевагу нанесенню ушкоджень власною рукою.

Незріла підліткова психіка та не повністю розвинений інтелект в цьому віці сприяє відсутності повного усвідомлення юридичного значення наклепу, який підлітки зводять на інших своїми симуляціями та міри кримінальної відповідальності за свої дії. Тому, вони часто стоять на своєму і не визнають власну провину. Іноді, їх симулятивні звинувачення досить серйозні.

І в разі надання справі законного ходу переляканими батьками симулянта, слідчому самому може бути важко розпізнати, які насправді ознаки фізичного насилля є у підлітка. Тому, йому може стати в нагоді судово-медична експертиза потерпілих, обвинувачених та інших осіб.

Судово-медичним експертам давно відомі «морфологічні» (тобто, фізичні) ознаки, які свідчать про те, що ушкодження були нанесені власною рукою потерпілого. Власне, майже такі самі ознаки, судмедексперти спостерігають й на самогубцях, однак, для нанесення рукою симулянта є деякі характерні особливості.

Для обох видів ушкоджень характерні такі ознаки: розташування ушкоджень в доступних для самонанесення місцях (кінцівки, обличчя та шия, ділянка грудей та живота, й відсутність на задній поверхні тіла), їх численність, приблизна паралельність одне одному та в більшості випадків — невелика глибина порізів, оскільки самому собі наносити порізи боляче.

Однак, для ушкоджень у симулянтів характерна особлива поверхневість, тому що вони насправді не збираються покінчити з життям та відсутність слідів самооборони. Окрім того, симулянти, зазвичай, імітують ушкодження, спричинені сторонньою рукою на дуже обмеженій ділянці тіла, найчастіше — на тій, яка в них, зазвичай, не захищена одягом (Див. Рис. 1, 2) [4, с. 169].

Для нанесення особі ушкоджень сторонньою рукою характерно: розміщення ушкоджень на різних ділянках тіла через те, що жертва нападу, зазвичай, захищається, прикриваючись руками, та змінює позу; значна глибина ушкоджень (в разі застосування предметів з гострим лезом чи частинами) та їх масивність (Див. Рис. 3)[5, с. 169–170].

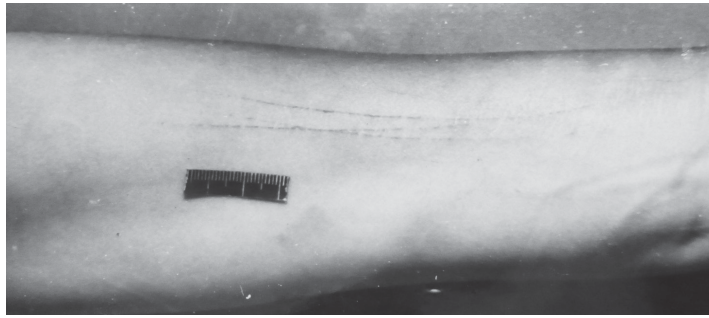

Рис. 1. Поверхневі подряпини,
спричинені рукою симулянта-маніпулятора

Рис. 2. Спричинення собі тілесних ушкоджень дівчиною, з метою притягнення хлопців зі школи до кримінальної відповідальності

Рис. 3. Глибокі різані рани долонної поверхні кисті,
отримані внаслідок самооборони від нападу сторонньої руки нападника

Висновок. Отже, судово-медичні характеристики ушкоджень у підлітків можуть бути доказовими критеріями в разі нанесення їх власною рукою при симуляції фізичного нападу на них та можуть значно допомогти слідчому при розслідуванні сумнівної, за обставинами випадку, кримінальної справи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Доступ до електронного ресурсу. URL: https://uk.wikipedia. org/wiki/Симуляція
2. Доступ до електронного ресурсу: https://studopedia. com. ua/Агравація, симуляція.
3. В. Кириленко. Проблема агресії молодших школярів на сучасному етапі в теорії та практиці соціальної роботи / Вікова та педагогічна психологія. № 5, 2011. Доступ до електронного ресурсу: http://social-science. com. ua/article/708.
4. Б. В. Михайличенко, В. А. Шевчук, С. С. Бондар, І. А. Федотова, А. М. Біляков. Судова медицина / Київ. ВСВ «Медицина», 2011 р. С. 169.
5. Б. В. Михайличенко, В. А. Шевчук, С. С. Бондар, І. А. Федотова, А. М. Біляков. Судова медицина / Київ. ВСВ «Медицина», 2011 р. С. 169–170.

Холошня В. В.
студент 4 курсу
Фінансово-правовий коледж,
спеціальність «Фінанси і кредит»

РОЗВИТОК СФЕРИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ЯК ВАЖЛИВОГО ЕЛЕМЕНТА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ

Для впровадження в Україні європейських стандартів життя, встановлення сприятливих умов для високотехнологічного, інтелектуальномісткого бізнесу Уряд схвалив Концепцію рефор-

мування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні. Метою Концепції є створення оптимальної, якісної та ефективної державної системи правової охорони інтелектуальної власності. Документ передбачає створення Національного органу інтелектуальної власності України (НОІВ) як юридичної особи публічного права, що належить до сфери управління Міністерства економічного розвитку і торгівлі. Мінекономрозвитку забезпечуватиме формування та реалізацію державної політики в сфері інтелектуальної власності, а НОІВ виконуватиме окремі публічні функції (владні повноваження) з реалізації державної політики. Також згідно Концепції буде реорганізовано систему колективного управління майновими авторськими та суміжними правами та удосконалено національну правову базу з метою гармонізації її з актами Європейського Союзу. Стратегією сталого розвитку "Україна-2020", схваленою Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5, з метою впровадження в Україні європейських стандартів життя та виходу України на провідні позиції у світі, передбачено проведення реформи захисту інтелектуальної власності (вектор безпеки). Згаданою Стратегією також визначено, що Україна повинна стати державою із сильною економікою та з передовими інноваціями (вектор розвитку).

Державна система правової охорони інтелектуальної власності засвідчила низьку ефективність у розв'язанні ключових завдань і нездатність забезпечити розвиток сфери інтелектуальної власності як важливого елемента національної інноваційної системи та базису інноваційної економіки держави.

Недосконала та інертна на зміни система державного управління сферою правової охорони інтелектуальної власності призвела до відсутності істотного прогресу в адаптації нормативно-правової бази сучасним економічним та політичним умовам (боротьба з "патентним тролінгом", Інтернет-піратством, задоволення потреб ІТ-галузі, військово-промислового та агропромислового комплексів тощо).

Нині система організації державного управління сферою інтелектуальної власності має складну трирівневу структуру:

Мінекономрозвитку є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування

та реалізацію державної політики у сфері інтелектуальної власності;

ДСІВ є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Першого віце-прем'єр міністра України — Міністра економічного розвитку і торгівлі, і на який покладено реалізацію державної політики у сфері інтелектуальної власності;

державні заклади (підприємства, установи, організації), віднесені до сфери управління ДСІВ (державні підприємства "Український інститут інтелектуальної власності", "Інтелзахист", державна організація "Українське агентство з авторських та суміжних прав").

Державне підприємство "Український інститут інтелектуальної власності" — це єдиний в Україні державний заклад експертизи, який проводить експертизу заявок на об'єкти промислової власності (винаходи, корисні моделі, промислові зразки, знаки для товарів і послуг, топографії інтегральних мікросхем, зазначення походження товарів тощо) на відповідність умовам надання правової охорони, робить висновки експертизи за заявками, бере участь у підготовці до державної реєстрації об'єктів інтелектуальної власності та офіційної публікації відомостей про них, забезпечує ведення відповідних державних реєстрів, є центром міжнародного обміну виданнями.

Державна організація «Українське агентство з авторських та суміжних прав» створена для забезпечення здійснення державної реєстрації авторського права і договорів, що стосуються права автора на твір. На даний час зазначені функції виконує ДСІВ. Сьогодні згадане Агентство відповідно до статуту здійснює управління на колективній основі майновими правами суб'єктів авторського права.

Державне підприємство «Інтелзахист» створене з метою організації і забезпечення ведення Єдиного реєстру одержувачів контрольних марок для маркування примірників аудіовізуальних творів та фонограм, забезпечення процесу видачі контрольних марок для маркування примірників аудіовізуальних творів та фонограм, запровадження заходів з легалізації комп'ютерних програм і правомірного їх вико-

ристання, ведення реєстру виробників та розповсюджувачів програмного забезпечення. На даний час зазначені функції виконує ДСІВ.

Нині діяльність ДСІВ, що фінансується за рахунок коштів державного бюджету, фактично звузилася лише до державної реєстрації об'єктів права інтелектуальної власності, видачі охоронних документів (патентів, свідоцтв) і внесення на розгляд головному органу в системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері інтелектуальної власності, пропозицій щодо формування державної політики у сфері інтелектуальної власності.

При цьому процедури експертизи об'єктів інтелектуальної власності, державної реєстрації прав інтелектуальної власності, видачі охоронних документів (патентів, свідоцтв), ведення державних реєстрів, реєстрації договорів про передачу (ліцензування) прав інтелектуальної власності, інформаційна, видавнича діяльність, а також діяльність з узагальнення практики застосування законодавства у повному обсязі забезпечуються державним підприємством "Український інститут інтелектуальної власності".

Ефективність державного управління у розв'язанні стратегічних завдань залежить не лише від обґрунтованості їх визначення та якісного розрахунку, а і від створення дієвої системи органів управління. Саме органи управління є фактичними виконавцями державної політики в певній сфері. Від розподілу повноважень між ними та організації їх діяльності залежать результати та ефективність здійснення державного управління в певній сфері суспільних відносин, у тому числі, у сфері інтелектуальної власності.

Під час формування державної політики у сфері інтелектуальної власності необхідно враховувати світовий досвід і переймати найкращі практики її організації. Так, поширеною світовою практикою під час побудови системи управління інтелектуальною власністю є підпорядкування організації, що здійснює заходи щодо надання правової охорони об'єктам права інтелектуальної власності, профільному міністерству, яке відповідає за розвиток економіки, торгівлі та промисло-

вості. Така система застосовується у переважній більшості розвинених держав з інноваційною економікою.

Політика у сфері інтелектуальної власності є однією з ключових передумов розвитку інноваційної економіки та зростання валового внутрішнього продукту і випливає з державної економічної політики, у зв'язку з чим повинна належати саме до компетенції Мінекономрозвитку.

Такий підхід повною мірою враховує світовий досвід щодо формування державної політики у сфері інтелектуальної власності та дає змогу створити дієву державну систему правової охорони інтелектуальної власності в Україні, забезпечити повне, узгоджене та ефективне функціонування національної інноваційної системи.

Царегородцева С. М.
студентка 2 курсу
Фінансово-правовий коледж,
спеціальність «Право»

ПРАВО ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА НА МИРНІ ЗІБРАННЯ: ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Конституції України визначила те, що права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави[1]. Таким чином, Конституція України зобов'язала Українську держави не тільки констатувати наявність певних прав і свобод у людини, але й спрямувати всі свої зусилля аби права та свободи людини і громадянина реалізувалися у повні мірі. Цей обов'язок Української держави рівною мірою стосується будь-якого права, у тому числі і права на мирні зібрання, яке нормативно визначено у ст. 39 Конституції України.

У відповідності до названої статті Конституції України громадяни мають право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення

яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування[1].

У частині 2 цієї статті Конституції України передбачені обмеження реалізації цього права. Так, зазначено те, що обмеження щодо реалізації права на мирні зібрання може встановлюватися судом відповідно до закону і лише в інтересах національної безпеки та громадського порядку — з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей[1].

Крім Конституції України, реалізацію права на мирні зібрання врегульовано у низці нормативно-правових актів України. Мова йде про: ст. 315 ЦК України[2]; ст. 47 Закону України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» [3]; ст. ст. 185–1; 185–2 Кодексу України про адміністративні правопорушення[4]; ст. ст. 280, 281 Кодексу адміністративного судочинства України[5]. Окреме практичне значення має Рішення Конституційного Суду України від 19 квітня 2001 р. (справа щодо завчасного сповіщення про мирні зібрання)[6].

Не дивлячись на такий значний перелік юридичних актів, що регулюють різні аспекти реалізації права на мирні зібрання в Україні, на сьогодні, немає підстав вважати таке регулювання досконалим. Існує низка проблем реалізації цього права, що потребують вирішення на рівні законодавства України. Досконало ці проблеми дослідив у своїх роботах Р. С. Мельник. Так, вчений звертає увагу на існування значного переліку практичних проблем реалізації права на мирні зібрання в Україні. Назвемо окремі із них:

- чи справедливим є віднесення до переліку мирних зібрань публічних релігійних заходів? Мова йде про: публічні богослужіння, публічні релігійні обряди, церемонії, процесії тощо;
- чи є підставою заборони проведення демонстрації та обставина, що її проведення перешкодить вільному користуванню вулицею або викликає необхідність зміни маршруту руху пасажирського транспорту, який, з огляду на це, може рухатися із запізненням?;
- чи є підставою заборони мирного зібрання та обставина, якщо її учасники будуть у масках, проте без зброї? [7].

Відповідь на ці та інші питання, на наш погляд, має дати спеціальний Закон України, що має визначити механізм реалізації цього конституційного права людини і громадянина. Наразі, Закон України «Про мирні зібрання» відсутній. Разом із тим, існує декілька Проектів закону про мирні зібрання, які, власне, і спрямовані на врегулювання механізму реалізації цього права приватних осіб. Однак, ці Проекти законів на жаль не розглядаються Верховною Радою України.

Отже, ми пропонуємо вдосконалити механізм реалізації права на мирні зібрання через створення спеціального Закону України «Про мирні зібрання». Цей Закон має чітко і послідовно визначити: а) межі реалізації цього конституційного права приватними особами; б) межі гарантування і забезпечення публічною адміністрацією цього права приватних осіб; в) визначити чіткий перелік підстав обмеження реалізації цього конституційного права.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: http://zakon2. rada. gov. ua/laws/show/254к/96-вр.
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. URL: http://zakon. rada. gov. ua/laws/show/435–15.
3. Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку: Закон України від 08.02.1995 р. URL: https://zakon. rada. gov. ua/laws/show/39/95-%D 0 %B 2 %D 1 %80.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. URL: https://zakon. rada. gov. ua/laws/show/80731–10.
5. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. URL: https://zakon. rada. gov. ua/laws/show/2747–15.
6. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 39 Конституції України про завчасне сповіщення органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування про проведення зборів,

мітингів, походів і демонстрацій (справа щодо завчасного сповіщення про мирні зібрання) від 19 квітня 2001 р. № v004p710–01. URL: https://zakon. rada. gov. ua/laws/show/v004p710–01.
7. Мельник Р. С. Право на свободу мирних зібрань: теорія і практика. К.: Ваіте, 2015.168 с.

Чагаров С. С.
студент 3 курсу
Фінансово-правовий коледж,
спеціальність «Право»

ВІЛЬНИЙ МАНДАТ І ЙОГО ПОШИРЕННЯ У СВІТІ

Станом на сьогодні перспективи функціонування вільного мандата є актуальними через те, що такий мандат є досить прагматичним і зручним для кандидатів на посаду депутатів та самих депутатів як місцевого рівня, так і загальнодержавного.

Ця тема висвітлювалася в багатьох працях вітчизняних та зарубіжних вчених, таких як Ю. Барабаш, А. Георгіца, В. Колісник, М. Аммелера, Б. Манена, М. Прело, К. Хессе. [1]

Мандат — це юридичне відношення представництва, а також документ, що засвідчує законність цього представництва. Депутатський мандат — це строкове уповноваження особи (мандатарія) на здійснення представницької влади в об'ємі, делегованому сувереном влади — народом (мандатором), підтверджений фактом обрання депутата на відповідну посаду [2].

Ідея вільного мандата утвердилася у суспільній, політичній, правовій свідомості, конституційному праві поступово — від часів становлення і зміцнення буржуазної держави. Невід'ємним атрибутом цієї держави є найвищий виборний законодавчий орган, який сформований і функціонує на основі ідеї народного представництва. Парламент представляє інтереси народу, здійснює свою владу від його імені і в його інтересах. Парламент у цілому і кожний його член зокрема

перебувають з народом (нацією) у правових відносинах, що регулюються конституційними нормами [3].

Вільний мандат народного депутата був первинно запроваджений лише у період революцій XVII — XVIII століть під час тотальної реформації суспільного і державного механізмів. Поступово він закріплювався у розвинутих на той час країнах, де інститут парламентаризму проходив стадію прогресивного еволюційного оновлення. Причому, цікавим є те, що ідеї та практика закріплення вільного мандата парламентарів розвивались приблизно рівномірно. Вже тодішня наукова думка виступала проти основних елементів імперативного мандата, наприклад, заперечувала можливість надання представникам народу обов'язкових наказів з боку їх виборців. Надалі більшість демократичних країн закріпили на конституційному рівні недійсність імперативного мандата [4].

Зокрема, своє нормативне закріплення принцип вільного мандата отримав під час Великої французької революції, а саме у тексті декретів Національних зборів 1879 року, якими парламентарів звільнили від обов'язку дотримуватись інструкцій виборців. Пізніше такі інструкції були заборонені взагалі.

Серед вчених дореволюційного періоду, які обґрунтовували необхідність існування вільного мандата, можна виділити Б. Чічерина, який стверджував, що на повіреного покладається виконання не приватної волі довірителя, а обговорення та вирішення загальних справ. Повірений керується не стільки користю виборців, скільки користю держави. Представник діє незалежно від виборців, а іноді повинен навіть вчиняти дії несумісні з їх волею та інтересами, оскільки приватні бажання та висновки виборців можуть суперечити загальному добробуту. Аналогічних поглядів дотримувались М. Дружинін та С. Котляревський — завданням парламентаря не може бути захист інтересів певної спільноти осіб, класу або місцевості.

Сучасні вчені, приміром, Ю. Тодика, у своєму баченні функціонування вільного мандата зазначає, що депутат в парламенті повинен діяти на підставі власних міркувань в інтересах всього народу і що такий мандат передбачає можливість неспівпадіння загальнонародних і місцевих інтересів і, відповідно, містить необхідність віддавати перевагу загаль-

ним інтересам. Тому при вільному мандаті не передбачається можливість відкликання депутата, а відповідальність за свою діяльність він несе не перед виборцями свого округу, а перед народом в цілому. Про домінування в теорії і практиці конституційного права вільного типу мандата наголошує В. Кузнєцова [5].

За стандартами Ради Європи депутат парламенту має вільний мандат і є представником всієї нації, всього народу [6].

Нині значна кількість конституцій демократичних країн містить відповідні положення. У статті 27 Конституції Франції проголошено: «Всякий імперативний мандат недійсний». Конституція Італії у статті 67 проголошує: «Кожний член парламенту представляє націю і не може бути пов'язаний з зобов'язальним мандатом при виконанні своїх функцій». Основний Закон ФРН в абзаці 3 статті 38 містить положення, що депутати Бундестагу є представниками всього народу, не пов'язані наказами або дорученнями і підкоряються лише своїй совісті. У Великобританії парламентар також не несе особистої політичної відповідальності перед виборцями. Шляхом закріплення вільного мандата народного депутата пішла і більшість постсоціалістичних країн, наприклад, Україна, Вірменія, Грузія, Казахстан тощо [4].

З цього випливає, що вільний мандат станом на сьогодні діє у більшості розвинених країнах, як на загальнонаціональному, так і на місцевому рівнях.

Ті ознаки, які притаманні вільному мандату, дають можливість депутатам безкорисливо працювати для народу, при цьому, не втрачаючи тих можливостей, які вони б мали, не займаючи своїх посад. Однією з найголовніших особливостей вільного депутатського мандату є можливість отримувати заробітну плату за свою діяльність. Таким чином, люди з високими моральними цінностями мають можливість балотуватись на посаду депутата, не турбуючись в подальшому за своє майбутнє матеріальне становище, що як наслідок не доводить до використання влади в корисливих цілях. Тому для місцевого самоврядування в Україні зокрема, де функціонує недосконалий імперативний мандат, важливим є надбання найкращих світових практик функціонування депутатських

мандатів у розвинених країнах з урахуванням українських особливостей та менталітету українського народу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Романюк П. В. "Вільний мандат як елемент представницької демократії: історико-теоретичні нотатки". URL: http://ndipzir. org. ua/wp-content/uploads/2015/09/Romanyuk11. pdf;
2. Вільна енциклопедія "Мандат". URL: https://uk. wikipedia. org/wiki/%D 0 %9C%D 0 %B 0 %D 0 %BD%D 0 %B 4 %D 0 %B 0 %D 1 %82;
3. Тихонова Є. А. "Вільний мандат". URL: http://leksika. com. ua/18670701/legal/vilniy_mandat;
4. Харатян Т. Н. "Вільний мандат як основа сучасного парламентаризму". URL: http://legalactivity. com. ua/index. php?option=com_content&view=article&id=166 %3A2011–12–14–16–45–57&catid=29 %3A-2&Itemid=38&lang=en;
5. Александров О. А. "Типи депутатського мандату". URL: http://h. ua/story/1027/;
6. 1. Майданник О. О. "Конституційне право України". Навч. посіб. -К: Алерта, 2011. — 380 с.

Фінансово-правовий коледж

Збірник матеріалів науково-практичної
студентської конференції
**«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВА ТА ЕКОНОМІКИ:
СУЧАСНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ»**
«CURRENT ISSUES IN LAW AND ECONOMY:
THE PRESENT AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT»

Підписано до друку 13.05.2019 р.
Формат 60х84/16. Папір офсетний.
Ум. друк. арк. 16,04. Тираж 100 прим.

ФО-П Маслаков Руслан Олексійович
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК No4726 від 29.05.2014 р.
Тел. (095) 699–25–20, (098) 366–48–27.
E-mail: osvita2005@gmail. com,
www. rambook. com. ua

Віддруковано в друкарні ТОВ «7БЦ»
07400, Київська обл.,
м. Бровари, б-р Незалежності, 2, кв. 148
e-mail: 7bc@ukr. net, тел: (044) 592–00–80
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції —
серія ДК No 5329 від 11.04.2017